

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ετήσια έκθεση 2025

Ανασκόπηση του έτους

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εγγυητής της προστασίας του ενωσιακού δικαίου

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) είναι ένα από τα επτά ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

Αποτελεί τη δικαστική αρχή της Ένωσης και έχει ως αποστολή να εξασφαλίζει την τήρηση του ενωσιακού δικαίου μεριμνώντας για την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή των Συνθηκών και ελέγχοντας τη νομιμότητα των πράξεων που εκδίδονται από τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα και τα άλλα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης.

Συμβάλλει με τη νομολογία του στη διαφύλαξη των ενωσιακών αξιών και στην εδραίωση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Απαρτίζεται από δύο δικαιοδοτικά όργανα: το «Δικαστήριο» και το «Γενικό Δικαστήριο».

Ετήσια έκθεση 2025

**Ανασκόπηση
του έτους**

Περιεχόμενα

Πρόλογος του Προέδρου	4
1. Το 2025 με μια ματιά	6
A. Η χρονιά σε εικόνες	8
B. Η χρονιά σε αριθμούς	18
Το θεσμικό όργανο το 2025	18
L'année judiciaire (Cour de justice et Tribunal)	19
Οι γλωσσικές υπηρεσίες	20
2. Το δικαιοδοτικό έργο	22
A. Το Δικαστήριο το 2025	24
Η δραστηριότητα και η εξέλιξη της σύνθεσης του Δικαστηρίου	24
Τα Μέλη του Δικαστηρίου	28
B. Το Γενικό Δικαστήριο το 2025	32
Η δραστηριότητα και η εξέλιξη της σύνθεσης του Γενικού Δικαστηρίου	32
Σπουδαία εξέλιξη: ένα νέο νομολογιακό πεδίο	34
Τα Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	38
Γ. Η νομολογία το 2025	42
Focus Η ενωσιακή ιθαγένεια απέναντι στα «χρυσά διαβατήρια»	42
Focus Η οδηγία για τους κατώτατους μισθούς ενώπιον του Δικαστηρίου	46
Focus Πρόσβαση στα γραπτά μηνύματα που ανταλλάχθηκαν μεταξύ της Προέδρου της Επιτροπής και του CEO της Pfizer	50
Focus Κοινωνία της πληροφορίας: ο κανονισμός για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA) και οι πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες	52
Αναδρομή στις σημαντικότερες αποφάσεις της χρονιάς	56

3. Οι διοικητικές υπηρεσίες αρωγός της δικαιοσύνης.....	76
A. Εισαγωγή του Γραμματέα.....	78
B. Ορόσημα της χρονιάς	80
2025: έτος-σταθμός στη μεταρρύθμιση της ενωσιακής δικαιοδοτικής δομής	80
Ενίσχυση της διαφάνειας της Ευρωπαϊκής Δικαιοσύνης	84
Συνεργασία με τα άλλα δικαστήρια ανά την Ευρώπη.....	87
Γ. Οι επαφές με το κοινό	90
4. Ένα θεσμικό όργανο που σέβεται το περιβάλλον	94
5. Με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον	98
2026: Ένα έτος αφιερωμένο στην καινοτομία και τον διάλογο με τους πολίτες	100

Κάθε χρόνο, η *Ανασκόπηση*, ως μέρος της Ετήσιας Έκθεσης του ΔΕΕ, προσφέρει μια αναδρομή στα γεγονότα που σημάδεψαν το περασμένο έτος, κατευθύνοντας ταυτόχρονα το βλέμμα μας και προς τις μελλοντικές εξελίξεις. Η έκδοση όμως αυτή συνιστά και μια ευκαιρία να επανατοποθετήσουμε τη δράση μας στο ευρύτερο πλαίσιο της ιστορίας του θεσμικού μας οργάνου και του όλου εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Koen Lenaerts

Πρόεδρος
του Δικαστηρίου της ΕΕ

Στις 10 Δεκεμβρίου 1952, κατά την εναρκτήρια συνεδρίαση του Δικαστηρίου που ιδρύθηκε με τη Συνθήκη των Παρισίων, ο πρώτος πρόεδρος του, ο Massimo Pilotti, παρέπεμπε με την ομιλία του σε μια φράση του Ιταλού ποιητή Δάντη Αλιγκέρι: «ubicumque potest esse litigium, ibi debet esse iudicium» («όπου μπορεί να ανακύψει διαφορά, πρέπει να υπάρχει απόφαση προς επίλυση της»). Υπενθύμιζε επίσης ότι αποστολή του Δικαστηρίου ήταν να εγγυάται σε όλους –«κράτη, επιχειρήσεις ή απλούς ιδιώτες»– την τήρηση των ορίων εντός των οποίων όφειλαν να κινούνται τα όργανα της Κοινότητας.

Την ίδια ημέρα, ο Jean Monnet χαιρέτιζε στο πρόσωπο του νεοσύστατου δικαιοδοτικού οργάνου «όχι μόνο τη δικαστική αρχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, αλλά και την προοπτική ενός ανωτάτου ομοσπονδιακού ευρωπαϊκού Δικαστηρίου», συμβόλου της «κυριαρχικής παρουσίας του δικαίου εντός της Κοινότητας». Πάνω από 70 χρόνια αργότερα, αυτές οι θεμελιώδεις αρχές εξακολουθούν να εμπνέουν το καθημερινό μας έργο. Μέσα από το πρίσμα τους φωτίζονται οι πρόοδοι που επιτεύχθηκαν το 2025 αλλά και οι προκλήσεις τις οποίες αναμένουμε να αντιμετωπίσουμε το 2026.

Το 2025 υπήρξε το πρώτο πλήρες έτος εφαρμογής της μεταρρύθμισης που τέθηκε σε ισχύ την 1η Οκτωβρίου 2024 και προέβλεπε τη μερική μεταβίβαση από το Δικαστήριο στο Γενικό Δικαστήριο της προδικαστικής αρμοδιότητας σε έξι συγκεκριμένους τομείς υποθέσεων (ΦΠΑ, ειδικό φόρο κατανάλωσης, τελωνειακός κώδικας, δασμολογική κατάταξη, δικαιώματα των επιβατών και σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών). Τα έως τώρα αποτελέσματα κρίνονται πολύ ικανοποιητικά. Η μεταρρύθμιση βασίζεται στη λογική ενός μηχανισμού «ενιαίας θυρίδας», καθώς όλες οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως υποβάλλονται αρχικώς στο

Δικαστήριο, το οποίο, κατόπιν εσωτερικής διαβούλευσης, αποφασίζει εάν θα πρέπει να διαβιβαστούν στο Γενικό Δικαστήριο ή να εξεταστούν από το ίδιο. Από την έναρξη ισχύος της μεταρρύθμισης σχεδόν 100 αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως έχουν περάσει από την ενιαία θυρίδα και περίπου οι ενενήντα (δηλαδή, οι εννέα στις δέκα) διαβιβάστηκαν πράγματι στο Γενικό Δικαστήριο, δεδομένου ότι ενέπιπταν αποκλειστικώς σε κάποιον από τους έξι προαναφερθέντες τομείς.

Επιπλέον, στη διάρκεια του 2025 επήλθαν αρκετές μεταβολές στη σύνθεση των ενωσιακών δικαιοδοτικών οργάνων. Στο Δικαστήριο ανέλαβαν καθήκοντα δύο νέοι δικαστές, ο ένας από τους οποίους προερχόταν από το Γενικό Δικαστήριο. Στο Γενικό Δικαστήριο πραγματοποιήθηκαν πέντε νέοι διορισμοί, οι δύο εξ αυτών προς αντικατάσταση Μελών που είχαν γίνει δικαστές στο Δικαστήριο. Εξάλλου, τον Σεπτέμβριο του 2025 οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ανανέωσαν τη θητεία 19 δικαστών του Γενικού Δικαστηρίου για την περίοδο 2025-2031. Τέλος, επανεξελέγησαν ο Marc van der Woude στη θέση του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου για τρίτη θητεία και ο Σάββας Παπασάββας στη θέση του Αντιπροέδρου του Γενικού Δικαστηρίου.

Επίσης, το 2025 συνεχίστηκε το φιλόδοξο πρόγραμμα ανανέωσης της επικοινωνιακής πολιτικής του ΔΕΕ, μεταξύ άλλων με το λανσάρισμα μιας νέας σειράς ενημερωτικών βίντεο, στα οποία τα Μέλη παρουσιάζουν τις σπουδαιότερες αποφάσεις του. Η παρουσίαση γίνεται από κάποιο μέλος του αρμόδιου δικαστικού σχηματισμού, το οποίο εκθέτει με ευσύνοπτο και διαφωτιστικό τρόπο το διακύβευμα της υποθέσεως και επεξηγεί τη λύση που έδωσε το ΔΕΕ στα κρίσιμα νομικά ζητήματα. Παράλληλα, δρομολογήθηκαν και προχώρησαν πολλά σημαντικά έργα, με στόχο να εγκαινιαστούν όλα ταυτόχρονα τον Ιανουάριο του 2026: η αναδιαμόρφωση του ιστότοπου Curia, κύριας διαδικτυακής πύλης του θεσμικού οργάνου, η ανάπτυξη μιας νέας μηχανής αναζήτησης και η εξέλιξη του [Curia Web TV](#), της μέχρι πρότινος εσωτερικής του οπτικοακουστικής πλατφόρμας, σε επιχειρησιακό εργαλείο ευρύτερης εμβέλειας το οποίο έρχεται να συμπληρώσει τους υφιστάμενους διαύλους επικοινωνίας.

Στον τομέα των τεχνολογικών προόδων, η τεχνητή νοημοσύνη (TN) εξακολουθεί να διαδραματίζει καίριο ρόλο στη μεταμόρφωση του θεσμικού οργάνου. Το περασμένο έτος εγκαινιάστηκαν ή δοκιμάστηκαν διάφορα εργαλεία βασιζόμενα στην τεχνολογία αυτή, μεταξύ των οποίων το Curia AI Brain, μια πλατφόρμα εσωτερικής χρήσης που αναπτύχθηκε από το ίδιο το ΔΕΕ προκειμένου να τεθούν εν καιρώ στη διάθεση των μελών του προσωπικού διάφορα εξειδικευμένα βοηθήματα TN, προσαρμοσμένα στις συγκεκριμένες ανάγκες του ΔΕΕ.

Τέλος, στις 7 Δεκεμβρίου 2025 συμπληρώθηκαν 25 χρόνια από την υπογραφή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς τιμήν αυτής της επετείου και της συμβολής του Χάρτη στη νομολογία και στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, το Φόρουμ Δικαστών, το οποίο θα διεξαχθεί στο ΔΕΕ τον Μάρτιο του 2026, θα είναι εξ ολοκλήρου αφιερωμένο στη νευραλγική θέση που κατέχει ο Χάρτης στην ενωσιακή έννομη τάξη.

Υλοποιώντας όλα τα παραπάνω με το βλέμμα πάντοτε στραμμένο προς το μέλλον, το ΔΕΕ παραμένει προσηλωμένο στην αποστολή που εκπληρώνει πιστά από το 1952: να εγγυάται τον σεβασμό του δικαίου, διαφυλάσσοντας την εμπιστοσύνη των πολιτών και τη σταθερότητα της ενωσιακής έννομης τάξης.

1

Το 2025 με μια ματιά

Α. Η χρονιά σε εικόνες

Ιανουάριος

Επίσημη ανάληψη υποχρεώσεων εκ μέρους των Ευρωπαϊκών Επιτροπών

Στη διάρκεια πανηγυρικών συνεδριάσεων που διοργανώνονται τον Ιανουάριο, τον Φεβρουάριο, τον Μάρτιο και τον Μάιο, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula von der Leyen, καθώς και τα Μέλη της Επιτροπής, αναλαμβάνουν επισήμως τις υποχρεώσεις τους, όπως ορίζουν οι Συνθήκες.

Φεβρουάριος

Επίσημη ανάληψη υποχρεώσεων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Διαμεσολαβήτριας

Σε πανηγυρική συνεδρίαση του Δικαστηρίου, η Teresa Anjinho, η οποία εξελέγη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ως Ευρωπαϊκή Διαμεσολαβήτρια, αναλαμβάνει επισήμως τις υποχρεώσεις της.

Μάρτιος

Επίσκεψη εκπροσώπων των υπηρεσιών του ΔΕΕ στο ΕΔΔΑ

Αντιπροσωπεία του ΔΕΕ, αποτελούμενη από τον Γραμματέα και υπευθύνους διαφόρων διοικητικών υπηρεσιών, μεταβαίνει στο Στρασβούργο για επίσημη επίσκεψη στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Η αντιπροσωπεία συμμετέχει σε συζητήσεις με θέμα τις κοινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν το ΔΕΕ και το ΕΔΔΑ, καθώς και τις ευκαιρίες συνεργασίας μεταξύ τους.

Τιμητική συνεδρίαση εις μνήμην θανόντων Μελών

Επιμνημόσυνη τελετή προς τιμήν του Υπο Λόημυς, πρώτου Εσθονού δικαστή στο Δικαστήριο (2004-2013), ο οποίος απεβίωσε τον Αύγουστο του 2024, και της Ena Cremona, πρώτης Μαλτέζας δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο (2004-2012), η οποία απεβίωσε τον Μάιο του 2024.

30 χρόνια από την ένταξη της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας

Πανηγυρική τελετή για τον εορτασμό της 30ής επετείου της προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μετά την εναρκτήρια ομιλία του Προέδρου του ΔΕΕ Koen Lenaerts, ακολουθούν μαρτυρίες προσωπικοτήτων από τις χώρες αυτές, τις οποίες προλογίζουν Μέλη του Δικαστηρίου.

Απρίλιος

Τελικός του «European Law Moot Court»

Στον περίφημο διαγωνισμό, που χρονολογείται από το 1988, νικήτρια για το 2025 ανακηρύσσεται η Πανεπιστημιακή Σχολή του Φράιμπουργκ (Ελβετία).

Συνάντηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του ΔΕΕ στο πλαίσιο του καθιερωμένου ετήσιου διαλόγου τους

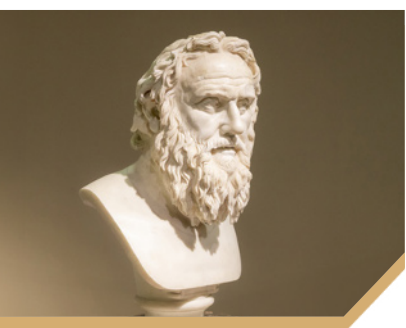
Πραγματοποιείται για δεύτερη φορά στο Λουξεμβούργο η ετήσια συνάντηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του ΔΕΕ με αντικείμενο τη λειτουργία του ενωσιακού δικαιοδοτικού συστήματος. Πρόκειται για τον διάλογο που θεσμοθετήθηκε εξ αφορμής της αναθεώρησης του Οργανισμού του ΔΕΕ ενόψει της μερικής μεταβίβασης της προδικαστικής αρμοδιότητας από το Δικαστήριο στο Γενικό Δικαστήριο, όσον αφορά ορισμένους συγκεκριμένους τομείς υποθέσεων.

Μάιος

Συμμετοχή του ΔΕΕ στον εορτασμό της Ημέρας της Ευρώπης

Το ΔΕΕ δίνει το παρόν στο «Ευρωπαϊκό Χωριό», το οποίο στήθηκε από την Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Λουξεμβούργο, σε συνεργασία με το Γραφείο Συνδέσμου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Λουξεμβούργο. Φέτος, η εκδήλωση λαμβάνει χώρα στο Echternach, μια κωμόπολη στο ανατολικό άκρο του Λουξεμβούργου.

Τρία νέα έργα τέχνης υπό δανεισμό στο ΔΕΕ

Τον Μάιο, τα έργα της Πολωνής καλλιτέχνης Magdalena Abakanowicz, με τίτλο «Figury z cyklu Mędrzy» (Φιγούρες από τη σειρά «Σοφοί»), παραδίδονται στο ΔΕΕ, ως δάνειο από το Εθνικό Μουσείο Wrocław, υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Adam Mickiewicz.

Τον Οκτώβριο, ο πίνακας «Ticho» («Σιωπή») της Σλοβάκας καλλιτέχνης Tamara Klimová παραδίδεται στο ΔΕΕ από την Πινακοθήκη της Μπρατισλάβας.

Επίσης τον Οκτώβριο, παραδίδεται στο ΔΕΕ η μαρμάρινη προτομή του Λυκούργου από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Νάπολης (MANN). Το έργο απεικονίζει την κεφαλή του μυθικού νομοθέτη της Σπάρτης.

Απαγγελία αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου σε ζωντανή μετάδοση

Για πρώτη φορά, μεταδίδεται ζωντανά δημόσια συνεδρίαση στην οποία απαγγέλλεται απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Το γεγονός είναι ενδεικτικό της διεύρυνσης των μέσων και των διαύλων επικοινωνίας του θεσμικού οργάνου και αντανακλά τη βούλησή του να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη πιο προσιτή στους πολίτες της Ένωσης.

Ιούνιος

Πρώτο επεξηγηματικό βίντεο αφιερωμένο σε απόφαση του Δικαστηρίου

Το θεσμικό όργανο εγκαινιάζει ένα νέο τρόπο επικοινωνίας με τους πολίτες: σύντομα βίντεο στα οποία ένα Μέλος του ΔΕΕ παρουσιάζει κάθε φορά μια απόφαση. Με την κίνηση αυτή, το ΔΕΕ στοχεύει στην καλύτερη ανάδειξη των σημαντικότερων αποφάσεών του, ώστε να τις φέρει πιο κοντά στο ευρύ κοινό και στα μέσα ενημέρωσης.

Ορκωμοσία νέων Μελών του ΔΕΕ

Στη διάρκεια πανηγυρικής συνεδρίασης, ορκίζεται δικαστής του Δικαστηρίου ο Marko Bošnjak. Ορκίζονται επίσης δικαστές του Γενικού Δικαστηρίου η Danutė Jočienė και ο Jörgen Hettne.

Ιούλιος

«EU Legal Summer School»

Επιδιώκοντας την ευρύτερη δυνατή προβολή του Λουξεμβούργου ως τόπου εργασίας του προσωπικού των ενωσιακών θεσμικών οργάνων, το ΔΕΕ συντονίζει την πρώτη «EU Legal Summer School», η οποία θα υποδεχθεί περισσότερους από τριάντα φοιτητές και νέους επαγγελματίες 24 ευρωπαϊκών εθνικοτήτων.

Σεπτέμβριος

Τρίτο συνέδριο «EUnited in Diversity»

Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Βουλγαρίας φιλοξενεί το 3ο συνέδριο «EUnited in Diversity», το οποίο διοργανώνεται σε συνεργασία με το ΔΕΕ. Φετινό θέμα του συνεδρίου, στο οποίο συμμετέχουν τα συνταγματικά δικαστήρια των κρατών μελών, είναι ο ρόλος της συνταγματικής δικαιοσύνης στην κοινή έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ανάληψη καθηκόντων εκ μέρους νέων Μελών του Δικαστηρίου και μερική ανανέωση της σύνθεσης του Γενικού Δικαστηρίου

Πανηγυρική συνεδρίαση εξ αφορμής της αποχώρησης ορισμένων Μελών και της έλευσης άλλων. Ο Alexander Kornezov ορκίζεται δικαστής του Δικαστηρίου. Στο Γενικό Δικαστήριο αναλαμβάνουν καθήκοντα τρία νέα Μέλη: ο Francesco Bestagno, η Raffaella Pezzuto και η Tanja Pavelin.

Επανεκλογή του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Γενικού Δικαστηρίου

Κατόπιν της μερικής ανανέωσης της σύνθεσης του Γενικού Δικαστηρίου, ο Marc van der Woude επανεκλέγεται Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου για την περίοδο 2025-2028. Παράλληλα, ο Σάββας Παπασάββας επανεκλέγεται Αντιπρόεδρος για την ίδια περίοδο.

Επίσκεψη του ΔΕΕ στο Συνταγματικό Δικαστήριο του Βελγίου

Αντιπροσωπεία του ΔΕΕ επισκέπτεται το βελγικό Συνταγματικό Δικαστήριο. Η θεματολογία των συζητήσεων στο πλαίσιο της επίσκεψης περιστρέφεται γύρω από τον ρόλο της συνταγματικής δικαιοσύνης στην ενωσιακή έννομη τάξη, το δίκαιο αλλοδαπών, την ισότητα των φύλων και την ισορροπία μεταξύ ασφάλειας και ιδιωτικής ζωής στο ψηφιακό περιβάλλον.

Επίσκεψη του ΔΕΕ στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Ιταλίας

Αντιπροσωπεία του ΔΕΕ επισκέπτεται το ιταλικό Συνταγματικό Δικαστήριο. Η θεματολογία των συζητήσεων στο πλαίσιο της επίσκεψης περιστρέφεται γύρω από τη θέση της συνταγματικής δικαιοσύνης εντός της ενωσιακής έννομης τάξης, το κράτος δικαίου, την ασφάλεια και την ιδιωτική ζωή, καθώς και το άσυλο και τη μετανάστευση.

Οκτώβριος

Τελικός του ευρωπαϊκού διαγωνισμού νέων δικηγόρων

Το ΔΕΕ φιλοξενεί τον τελικό του ευρωπαϊκού διαγωνισμού νέων δικηγόρων, που διοργανώνεται από την Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου (ERA). Συμμετέχουν ομάδες από όλη την Ευρώπη, οι οποίες καλούνται να εφαρμόσουν στην πράξη την ενωσιακή νομοθεσία σε τομείς όπως το ψηφιακό δίκαιο, η προστασία των δεδομένων, η τεχνητή νοημοσύνη και η διασυννοριακή δικαιοσύνη. Οι ομάδες αγορεύουν ενώπιον κριτικής επιτροπής αποτελούμενης από δικαστές του Γενικού Δικαστηρίου και επαγγελματίες του νομικού κλάδου.

«Ανοικτές πόρτες» στο ΔΕΕ

Όπως κάθε χρόνο, το ΔΕΕ ανοίγει για μία ημέρα τις πόρτες του στο ευρύ κοινό, προσκαλώντας το να ανακαλύψει τα κτίρια, την ιστορία και τον τρόπο λειτουργίας του. Οι 2 600 επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τους χώρους τις διαδικασίες και τους ανθρώπους του θεσμικού οργάνου, και να μάθουν έτσι για τον νευραλγικό του ρόλο στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Νοέμβριος

Επίσκεψη του ΔΕΕ στην Κύπρο

Αντιπροσωπεία του Δικαστηρίου μεταβαίνει στην Κύπρο για συζητήσεις με το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και με το Ανώτατο Δικαστήριο γύρω από ζητήματα σχετικά με την ισότητα, την προστασία των δεδομένων και τη διαδικασία ασύλου. Η αντιπροσωπεία συναντά επίσης τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη, την Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων Αννίτα Δημητρίου, τον Υπουργό Δικαιοσύνης Μάριο Χαρτσιώτη και τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας Γιώργο Σαββίδη.

Επίσκεψη του ΔΕΕ στο Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας

Αντιπροσωπεία του ΔΕΕ επισκέπτεται το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας στη Μαδρίτη, όπου την υποδέχεται η Πρόεδρος του Isabel Perelló Doménech. Το πρόγραμμα της επίσκεψης είναι πλούσιο σε συζητήσεις που άπτονται του ενωσιακού δικαίου, της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των απειλών που αντιμετωπίζουν το κράτος δικαίου και η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

Επίσκεψη του ΕΔΔΑ στο ΔΕΕ

Αντιπροσωπεία του ΕΔΔΑ μεταβαίνει στο Λουξεμβούργο για επίσημη επίσκεψη στο ΔΕΕ. Στο επίκεντρο των συζητήσεων που διεξάγονται στο πλαίσιο της επίσκεψης βρίσκονται θέματα κοινού ενδιαφέροντος, όπως το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, η ελευθερία της έκφρασης στην ψηφιακή εποχή και η πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου.

Συνάντηση του Δικαστικού Δικτύου της ΕΕ

Η 7η ετήσια συνάντηση των ανταποκριτών του Δικαστικού Δικτύου της ΕΕ πραγματοποιείται στη Λισσαβόνα και συγκεντρώνει εκπροσώπους από 47 δικαστήρια-μέλη του δικτύου. Είναι αφιερωμένη στον ευρωπαϊκό δικαστικό διάλογο, με ιδιαίτερη έμφαση στην υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής την οποία υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια που αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό.

Δεκέμβριος

Φόρουμ Δικαστών

Το ΔΕΕ υποδέχεται περίπου 150 δικαστές από τα κράτη μέλη. Το φόρουμ αυτό λειτουργεί ως μια πλατφόρμα άμεσης επικοινωνίας ανάμεσα στους εθνικούς δικαστές και στα Μέλη του ΔΕΕ και συμβάλλει στην περαιτέρω σύσφιξη της ήδη στενής συνεργασίας τους.

Ημέρα ευαισθητοποίησης για την αναπηρία

Επ' ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία, το ΔΕΕ οργανώνει διημερίδα ευαισθητοποίησης. Μέσω πλήθους καλλιτεχνικών, πολιτιστικών και επικοινωνιακών δραστηριοτήτων αναδεικνύονται οι ιδιαίτερες αξίες των ατόμων με αναπηρία: η δημιουργικότητα, η αντοχή στις αντιξοότητες, η αυθεντικότητα και η ικανότητα να αποτελούν πηγή έμπνευσης για όλους.

Τελικός του διαγωνισμού «Θέμις 2025»

Το ΔΕΕ φιλοξενεί τον μεγάλο τελικό του διαγωνισμού, στον οποίο συμμετέχουν μελλοντικοί δικαστικοί λειτουργοί από τα κράτη μέλη. Πρόκειται για μία από τις πιο εμβληματικές πρωτοβουλίες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κατάρτισης Δικαστικών (ΕΔΚΔ). Οκτώ ομάδες από έξι κράτη μέλη παρουσιάζουν τις εργασίες τους και νικήτρια αναδεικνύεται τελικά η ομάδα από τη Ρουμανία.

Επίσκεψη του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Δικηγορικών Συλλόγων (CCBE)

Αντιπροσωπεία του CCBE, με επικεφαλής τον πρόεδρό του Thierry Wickers και εκπροσώπους από δικηγορικούς συλλόγους 46 χωρών πραγματοποιεί επίσημη επίσκεψη στο ΔΕΕ. Η θεματολογία των εκδηλώσεων περιστρέφεται γύρω από τις ένδικες διαδικασίες, την ανεξαρτησία των δικηγόρων και τις τεχνολογικές εξελίξεις, όπως την πρόοδο της τεχνητής νοημοσύνης και την αναμετάδοση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων μέσω streaming.

B. Η χρονιά σε αριθμούς

↘ Το θεσμικό όργανο το 2025

81 δικαστές από 27 κράτη μέλη

Δικαστήριο

27 δικαστές 11 γενικοί εισαγγελείς

Γενικό Δικαστήριο

54 δικαστές

2 302

υπάλληλοι, μόνιμοι και μη

61 %

γυναίκες

39 %

άνδρες

Γυναίκες κατέχουν:

54 % των διοικητικών θέσεων

50 % των διευθυντικών θέσεων, μεσαίων και ανώτερων

Όσον αφορά την εκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στη Διοίκηση, το ΔΕΕ βρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.

Προϋπολογισμός: 537 εκατ. ευρώ

Ποσοστό των δικογράφων που κατατέθηκαν μέσω της εφαρμογής e-Curia:

e-Curia

92 % Δικαστήριο

97 % Γενικό Δικαστήριο

12 903 λογαριασμοί πρόσβασης στο e-Curia

Το e-Curia είναι μια εφαρμογή πληροφορικής χάρη στην οποία οι εκπρόσωποι των διαδικών (στις υποθέσεις που εισάγονται απευθείας ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου) και τα εθνικά δικαστήρια (στο πλαίσιο προδικαστικών παραπομπών) μπορούν να ανταλλάσσουν με τις Γραμματείες των δύο δικαιοδοτικών οργάνων διαδικαστικά έγγραφα αποκλειστικώς διά της ηλεκτρονικής οδού.

↘ Το δικαστικό έτος (Δικαστήριο και Γενικό Δικαστήριο)

1 878 εισαχθείσες υποθέσεις

2 301 περατωθείσες υποθέσεις

2 489 εκκρεμείς υποθέσεις

Μέση διάρκεια των διαδικασιών: 18,2 μήνες

↘ Οι γλωσσικές υπηρεσίες

Το ΔΕΕ οφείλει να είναι σε θέση, ανάλογα με την υπόθεση, να δικάζει σε οποιαδήποτε επίσημη γλώσσα της Ένωσης. Εν συνεχεία, ως πολυγλωσσικό θεσμικό όργανο, εξασφαλίζει τη διάδοση της νομολογίας του σε όλες τις επίσημες γλώσσες.

24
γλώσσες
διαδικασίας

552
γλωσσικοί
συνδυασμοί

600 γλωσσομαθείς νομικοί για τη
μετάφραση των εγγράφων

1 405 000 σελίδες προς μετάφραση

1 386 000 σελίδες μεταφράστηκαν

511

επ' ακροατηρίου συζητήσεις και
συνεδριάσεις στις οποίες έγινε
ταυτόχρονη διερμηνεία

69

διερμηνείες για τις επ' ακροατηρίου
συζητήσεις και τις συνεδριάσεις

Η πολυγλωσσία στο Δικαστήριο της ΕΕ – Πώς
εξασφαλίζεται η ίση πρόσβαση στη δικαιοσύνη

[Δείτε το βίντεο](#)

Σύμφωνα με το γλωσσικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία του ΔΕΕ, στις υποθέσεις ενώπιόν του είναι δυνατή η χρήση οποιασδήποτε από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο καθίσταται εφικτό στην πράξη μέσω της μετάφρασης νομικών κειμένων εξόχως τεχνικού χαρακτήρα. Γι' αυτόν τον λόγο, η μεταφραστική υπηρεσία του ΔΕΕ απασχολεί μόνο γλωσσομαθείς νομικούς, δηλαδή πτυχιούχους Νομικής με άριστη γνώση δύο τουλάχιστον επίσημων γλωσσών πέραν της μητρικής τους.

2

Το δικαιοδοτικό έργο

A. Το Δικαστήριο το 2025

Οι περισσότερες από τις υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούν αιτήσεις προδικαστικής απόφασης. Πρόκειται για τις περιπτώσεις όπου ένα εθνικό δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία ή το κύρος κάποιου ενωσιακού κανόνα και αναστέλλει την ενώπιόν του διαδικασία για να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Στηριζόμενο στην απάντηση που θα λάβει, το εθνικό δικαστήριο μπορεί πλέον να προχωρήσει στην επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Για τις υποθέσεις στις οποίες είναι απαραίτητο να δοθεί πολύ άμεσα απάντηση (λ.χ. σε υποθέσεις ασύλου, συννοσημάτων ελέγχων, απαγωγής παιδιών κ.λπ.), προβλέπεται επείγουσα προδικαστική διαδικασία.

Ενώπιον του Δικαστηρίου μπορούν επίσης να ασκηθούν ευθείες προσφυγές, με τις οποίες ζητείται είτε να ακυρωθεί ενωσιακή πράξη («προσφυγή ακυρώσεως») είτε να διαπιστωθεί ότι κράτος μέλος δεν τηρεί το ενωσιακό δίκαιο («προσφυγή λόγω παραβάσεως κράτους μέλους»). Εάν το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με την απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η παράβασή του, το Δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει χρηματική ποινή, κατόπιν της άσκησης από την Επιτροπή μιας δεύτερης προσφυγής, της λεγόμενης προσφυγής λόγω «διπλής παραβάσεως».

Το Δικαστήριο επιλαμβάνεται επίσης αιτήσεων αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου. Η αναιρετική δίκη μπορεί να οδηγήσει σε εξαφάνιση της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου.

Τέλος, μπορεί να ζητηθεί από το Δικαστήριο με αίτηση γνωμοδοτήσεως (που υποβάλλεται από κράτος μέλος ή ενωσιακό θεσμικό όργανο) να ελέγξει αν μια συμφωνία την οποία σχεδιάζει να συνάψει η Ένωση με τρίτο κράτος ή με διεθνή οργανισμό συμβιβάζεται με τις Συνθήκες.

Koen Lenaerts

Πρόεδρος
του Δικαστηρίου της ΕΕ

↘ Η δραστηριότητα και η εξέλιξη της σύνθεσης του Δικαστηρίου

Το 2025 μπορεί να θεωρηθεί έτος-ορόσημο από πολλές απόψεις.

Κατ' αρχάς, υπήρξε το πρώτο πλήρες έτος εφαρμογής του τελευταίου σκέλους της μεταρρύθμισης της δικαιοδοτικής δομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία προβλέφθηκε με τον [κανονισμό 2024/2019](#) ώστε να ανακαταμεμηθεί και να εξισορροπηθεί ο φόρτος εργασίας μεταξύ των δύο ενωσιακών δικαιοδοτικών οργάνων, με απώτερο στόχο την έκδοση δικαστικών αποφάσεων υψηλής ποιότητας σε όσο το δυνατόν συντομότερο χρόνο.

Το τελευταίο αυτό σκέλος περιελάμβανε ειδικότερα τη μερική μεταβίβαση στο Γενικό Δικαστήριο, από 1/10/2024, της προδικαστικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σε έξι συγκεκριμένους τομείς (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης, τελωνειακός κώδικας, δασμολογική κατάταξη, δικαιώματα των επιβατών και σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών).

889

εισαχθείσες υποθέσεις

580

προδικαστικές

διαδικασίες, εκ των οποίων

4 επείγουσες προδικαστικές

Κράτη μέλη με τις περισσότερες

αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως

Ιταλία	110
Πολωνία	63
Γερμανία	61
Αυστρία	47
Βουλγαρία	42

58

ευθείες προσφυγές, εκ των
οποίων 49 προσφυγές λόγω
παραβάσεως κράτους μέλους
και 1 προσφυγή λόγω «διπλής
παραβάσεως»

245

αιτήσεις αναιρέσεως
κατά αποφάσεων του Γενικού
Δικαστηρίου

1

αίτηση γνωμοδοτήσεως

5

αιτήσεις δικαστικής αρωγής

Πρόκειται για έναν μηχανισμό «ενιαίας θυρίδας», υπό την έννοια ότι όλες οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως υποβάλλονται αρχικώς στο Δικαστήριο. Εφόσον η προδικαστική παραπομπή άπτεται ενός από τους έξι αυτούς τομείς, ο Πρόεδρος, αφού ακούσει τον Αντιπρόεδρο και τον πρώτο γενικό εισαγγελέα, ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, η γενική συνέλευση του Δικαστηρίου αποφασίζει εάν η αίτηση πρέπει να διαβιβαστεί στο Γενικό Δικαστήριο ή εάν θα πρέπει να την κρατήσει το Δικαστήριο. Κατά τη διάρκεια του 2025, από τις 74 αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που πέρασαν από την ενιαία θυρίδα, οι 65 διαβιβάστηκαν στο Γενικό Δικαστήριο. Οι δε διαβιβαστικές αποφάσεις ελήφθησαν πολύ γρήγορα, χάρη στην ετοιμότητα των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, ιδίως της Γραμματείας του Δικαστηρίου και της Διεύθυνσης Έρευνας και Τεκμηρίωσης.

Όσον αφορά την επέκταση, από 1/9/2024, του μηχανισμού προηγούμενης έγκρισης της εξετάσεως των αιτήσεων αναιρέσεως και σε αποφάσεις και διατάξεις του Γενικού Δικαστηρίου οι οποίες έχουν ως αντικείμενο τις αποφάσεις έξι νέων ανεξάρτητων τμημάτων προσφυγών, όπως επίσης και σε διαφορές σχετικές με την εκτέλεση συμβάσεων που περιλαμβάνουν ρήτρα απονομής δικαιοδοσίας, διαπιστώνεται ότι η εφαρμογή της ρύθμισης έγινε με τρόπο συνεπή προς την πρακτική η οποία είχε ήδη αναπτυχθεί από τότε που θεσπίστηκε ο μηχανισμός. Έτσι, από τις 36 αιτήσεις οι οποίες υποβλήθηκαν στην κρίση του τμήματος εγκρίσεως της εξετάσεως των αναιρέσεων, έγιναν δεκτές οι δύο, με την αιτιολογία ότι έθεταν ζητήματα σημαντικά για την ενότητα, τη συνοχή ή την εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου και, μάλιστα, η μία εξ αυτών αφορούσε συμβατικής φύσεως διαφορά (βλ. διάταξη στην υπόθεση *SC κατά Eulex Kosovo* [C-881/24 P](#)) που μόλις από την προαναφερθείσα ημερομηνία άρχισε να εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ως άνω τμήματος.

Σε ό,τι έχει να κάνει με τη σύνθεση του Δικαστηρίου, το 2025 σηματοδεύτηκε, αφενός, από την άφιξη του νέου Σλοβένου δικαστή M. Bošnjak, ο οποίος κατέλαβε τη θέση που έμεινε κενή μετά τον αδόκητο χαμό, στις 20 Ιουνίου 2024, του αείμνηστου συναδέλφου μας Marko Ilešič, καθώς και, αφετέρου, από την αποχώρηση του πρώτου Βούλγαρου δικαστή του Δικαστηρίου A. Arabadjiev, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον A. Kornezov, πρώην δικαστή του Γενικού Δικαστηρίου.

Τέλος, το 2025 σηματοδοτεί μια μείζονα καμπή στην πολιτική που ακολουθεί το ΔΕΕ σε θέματα επικοινωνίας και διαφάνειας. Σημειώθηκαν άλματα προόδου στην προσπάθεια να προσεγγίσει η Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη ακόμη περισσότερο τους πολίτες και να ανταποκριθεί καλύτερα στις ανάγκες των επαγγελματιών του νομικού κλάδου.

Δικαστική αρωγή μπορεί να ζητήσει όποιος διάδικος αδυνατεί να ανταποκριθεί στα δικαστικά έξοδα.

Στο κομμάτι της επικοινωνίας, όχι μόνον εγκαινιάστηκε η καινούρια σειρά επεξηγηματικών βίντεο στα οποία τα Μέλη του Δικαστηρίου παρουσιάζουν συνοπτικά τις σπουδαιότερες αποφάσεις που εκδίδει το δικαιοδοτικό όργανο, αλλά, επιπλέον, διάφορα μεγάλα έργα προχώρησαν αποφασιστικά ενόψει της ολοκληρωτικής υλοποίησής τους στις αρχές του 2026: η αναδιαμόρφωση του ιστοτόπου CURIA, η βελτιστοποίηση μιας πλήρως εκσυγχρονισμένης μηχανής αναζήτησης για τους εξωτερικούς χρήστες και η αναβάθμιση του CURIA Web TV σε μια έκδοση προσιτή σε όλους τους χρήστες του διαδικτύου. Πρόκειται για εξελίξεις που συμβάλλουν αισθητά προς την κατεύθυνση μιας καθολικότερης πρόσβασης στις πληροφορίες για το δικαιοδοτικό έργο.

Σε σχέση με την ενίσχυση της διαφάνειας των διαδικασιών ενώπιον του Δικαστηρίου, αξιοσημείωτο είναι ότι δημοσιεύονται πλέον τα υπομνήματα και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατίθενται στις προδικαστικές υποθέσεις, όπως είχε αποφασιστεί στο πλαίσιο της τελευταίας μεταρρύθμισης του δικαιοδοτικού συστήματος, καθώς και ότι, την 1η Απριλίου 2025, εκδόθηκε η απόφαση η οποία θέτει τους κανόνες και τους όρους που διέπουν την αναμετάδοση των δημόσιων συνεδριάσεων. Η αναμετάδοση αυτή προάγει την καλύτερη κατανόηση του ρόλου του Δικαστηρίου και της δραστηριότητάς του και εξασφαλίζει ευρύτερη πρόσβαση τόσο στους ισχυρισμούς, τα επιχειρήματα και τις παρατηρήσεις των διαδίκων όσο και στις προτάσεις των γενικών εισαγγελέων και τις αποφάσεις που εκδίδει το Δικαστήριο.

Παράλληλα με το εν στενή εννοία δικαιοδοτικό του έργο, το Δικαστήριο συνέχισε τις προσπάθειές του στον τομέα της κατάρτισης, της επικοινωνίας και των αμοιβαία επωφελών επαφών με τα δικαστήρια των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό, πραγματοποιήθηκε από τις 3 έως τις 5 Σεπτεμβρίου 2025 στη Σόφια της Βουλγαρίας η τρίτη διοργάνωση του συνεδρίου «EUnited in diversity», στο οποίο συμμετέχουν, μαζί με το Δικαστήριο, τα συνταγματικά δικαστήρια και τα αντίστοιχα όργανα που ασκούν συνταγματικές αρμοδιότητες στα κράτη μέλη, με σκοπό να τονωθεί ο δικαστικός διάλογος και να ενισχυθούν οι αλληλεπιδράσεις εντός της κοινής έννομης τάξης την οποία συναπαρτίζουν η Ένωση και τα δικαϊκά συστήματα των κρατών μελών της. Επιπλέον, κατά το πρώτο διήμερο του Δεκεμβρίου του 2025, το ΔΕΕ υποδέχθηκε περίπου 150 δικαστές από τα κράτη μέλη, επ' ευκαιρία του ετήσιου Φόρουμ Δικαστών. Μέσω του Φόρουμ, το οποίο χρονολογείται ως θεσμός από το 1968, δίνεται στους εθνικούς δικαστές η δυνατότητα να εξοικειωθούν με τη λειτουργία του ΔΕΕ και να ανταλλάξουν με τα Μέλη του, μέσα στους ίδιους τους χώρους του θεσμικού οργάνου, απόψεις για θέματα κοινού ενδιαφέροντος, συσφίγγοντας έτσι περαιτέρω τις σχέσεις στενής συνεργασίας που συνδέουν το ΔΕΕ με τα εθνικά δικαστήρια. Αξίζει ακόμη να επισημανθεί η αύξηση των συναντήσεων και των επιμορφώσεων που οργανώθηκαν στο πλαίσιο του Δικαστικού Δικτύου της ΕΕ (RJUE) και σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών (ΕΔΚΔ), ιδίως με αντικείμενο τη διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής. Τέλος, τον Δεκέμβριο του 2025 το ΔΕΕ φιλοξένησε για πρώτη φορά τον μεγάλο τελικό του διαγωνισμού *Θέμις*, τον οποίο διοργανώνει το ΕΔΚΔ. Ο έγκριτος αυτός διαγωνισμός προσφέρει σε μελλοντικούς δικαστές και εισαγγελείς από όλες τις γωνιές της Ευρώπης μια μοναδική ευκαιρία να τελειοποιήσουν τις γνώσεις τους στο ενωσιακό δίκαιο, κάτι που συμβάλλει στην εμπέδωση μιας κοινής δικαστικής νοοτροπίας εντός της Ένωσης.

Όσον αφορά τα στατιστικά στοιχεία του Δικαστηρίου για το περασμένο έτος, εξακολουθεί να καταγράφεται υψηλός αριθμός τόσο εισαχθεισών υποθέσεων (889) όσο και υποθέσεων που περατώθηκαν (774), αν και παρατηρείται, στις δεύτερες, μια ελαφρά υστέρηση, η οποία οφείλεται εν πολλοίς στη μερική ανανέωση της σύνθεσης του Δικαστηρίου το 2024. Συνεπώς, στις 31 Δεκεμβρίου 2025 ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων ανερχόταν σε 1 322. Η δε μέση διάρκεια των διαδικασιών, λαμβανομένων υπόψη όλων των κατηγοριών υποθέσεων, ήταν 16,7 μήνες το 2025.

774 περατωθείσες υποθέσεις

561 προδικαστικές αποφάσεις,
εκ των οποίων 3 σε επείγουσες
προδικαστικές διαδικασίες

51 αποφάσεις επί υποθέσεων με
αντικείμενο ευθείες προσφυγές, στις οποίες
διαπιστώθηκαν 38 παραβάσεις
20 κρατών μελών

και 5 «διπλές παραβάσεις»

156 αποφάσεις επί αιτήσεων αναιρέσεως
κατά αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου
24 αναιρετικές αποφάσεις

Μέση διάρκεια των διαδικασιών:
16,7 μήνες

Μέση διάρκεια στις επείγουσες προδικαστικές
διαδικασίες: 3,4 μήνες

1 322

εκκρεμείς υποθέσεις στις
31 Δεκεμβρίου 2025

Υποθέσεις ανά αντικείμενο

Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	142
Κρατικές ενισχύσεις και ανταγωνισμός	132
Οικονομική και νομισματική πολιτική	111
Ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση - εσωτερική αγορά	106
Προστασία των καταναλωτών	95
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	79
Προσέγγιση των νομοθεσιών	76
Περιβάλλον	63
Κοινωνική πολιτική	52
Μεταφορές	47

[Δείτε τα λεπτομερή στατιστικά στοιχεία του Δικαστηρίου](#)

↘ Τα Μέλη του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο αποτελείται από 27 δικαστές και 11 γενικούς εισαγγελείς.

Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας των κυβερνήσεων των κρατών μελών, μετά από διαβούλευση με επιτροπή αρμόδια να γνωμοδοτεί σχετικά με την καταλληλότητα των προτεινόμενων υποψηφίων για την άσκηση των σχετικών καθηκόντων. Η θητεία τους είναι εξαετής, με δυνατότητα ανανέωσης.

Επιλέγονται μεταξύ προσωπικοτήτων που παρέχουν κάθε εγγύο ανεξαρτησίας και πληρούν τις προϋποθέσεις οι οποίες απαιτούνται στις χώρες τους για τον διορισμό στα ανώτατα δικαστικά αξιώματα, ή είναι νομικοί αναγνωρισμένου κύρους.

Οι δικαστές ασκούν τα καθήκοντά τους με απόλυτη αμεροληψία και ανεξαρτησία.

Οι δικαστές του Δικαστηρίου εκλέγουν μεταξύ τους τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο. Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς διορίζουν επίσης Γραμματέα με εξαετή θητεία.

Έργο των γενικών εισαγγελέων στις υποθέσεις που τους ανατίθενται είναι να εκθέτουν με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία μια νομική γνώμη, τις λεγόμενες «προτάσεις». Οι προτάσεις δεν είναι δεσμευτικές, αλλά φωτίζουν καλύτερα το αντικείμενο της διαφοράς.

Το 2025 ανέλαβαν καθήκοντα ως δικαστές στο Δικαστήριο: τον Ιούνιο, ο Marko Bošnjak (Σλοβενία), σε αντικατάσταση του Marko Ilešič, και τον Σεπτέμβριο ο Alexander Kornezov (Βουλγαρία), σε αντικατάσταση του Alexander Arabadjiev.

K. Lenaerts
Πρόεδρος

T. von Danwitz
Αντιπρόεδρος

F. Biltgen
Πρόεδρος του
πρώτου τμήματος

K. Jürimäe
Πρόεδρος του
δεύτερου τμήματος

K. Λυκούργος
Πρόεδρος του
τρίτου τμήματος

I. Jarukaitis
Πρόεδρος του
τέταρτου τμήματος

**M. L. Arastey
Sahún**
Πρόεδρος του
πέμπτου τμήματος

M. Szpunar
Πρώτος γενικός
εισαγγελέας

I. Ziemele
Πρόεδρος του έκτου
τμήματος

J. Passer
Πρόεδρος του
δέκατου τμήματος

**O. Spineanu-
Matei**
Πρόεδρος του
όγδοου τμήματος

M. Condinanzi
Πρόεδρος του
ένατου τμήματος

F. Schalin
Πρόεδρος του
έβδομου τμήματος

J. Kokott
Γενική εισαγγελέας

S. Rodin
Δικαστής

**M. Campos
Sánchez-Bordona**
Γενικός εισαγγελέας

E. Regan
Δικαστής

**N. J. Cardoso da
Silva Piçarra**
Δικαστής

A. Kumin
Δικαστής

N. Jääskinen
Δικαστής

J. Richard de la Tour
Γενικός εισαγγελέας

A. Ράντος
Γενικός εισαγγελέας

Δ. Γρατσιάς
Δικαστής

M. Gavalec
Δικαστής

N. Αιμιλίου
Γενικός εισαγγελέας

Z. Csehi
Δικαστής

T. Čapeta
Γενική εισαγγελέας

L. Medina
Γενική εισαγγελέας

B. Smulders
Δικαστής

D. Spielmann
Γενικός εισαγγελέας

A. Biondi
Γενικός εισαγγελέας

S. Gervasoni
Δικαστής

N. Fenger
Δικαστής

R. Frenco
Δικαστής

R. Norkus
Γενικός εισαγγελέας

M. Bošnjak
Δικαστής

A. Kornezov
Δικαστής

A. Calot Escobar
Γραμματέας

Σειρά πρωτοκόλλου στις 07/10/2025

Β. Το Γενικό Δικαστήριο το 2025

Κύριο έργο του Γενικού Δικαστηρίου είναι να αποφαινεται σε πρώτο βαθμό όταν ασκούνται ευθείες προσφυγές κατά πράξεων των θεσμικών οργάνων ή των άλλων οργάνων και οργανισμών της Ένωσης είτε από φυσικά ή νομικά πρόσωπα (ιδιώτες, εταιρίες, ενώσεις κ.λπ.), εφόσον οι πράξεις αυτές τα αφορούν άμεσα και ατομικά, είτε από τα κράτη μέλη, όπως επίσης και όταν ασκούνται αγωγές με αίτημα την αποκατάσταση των ζημιών που έχουν προκληθεί από τα θεσμικά όργανα ή τους υπαλλήλους τους.

Οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου υπόκεινται σε αίτηση αναίρεσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, αποκλειστικώς επί νομικών ζητημάτων. Στις υποθέσεις που έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο διπλού ελέγχου (αρχικώς από ανεξάρτητο τμήμα προσφυγών και στη συνέχεια από το Γενικό Δικαστήριο), το Δικαστήριο εγκρίνει την εξέταση της αιτήσεως αναίρεσεως μόνον εάν η υπόθεση εγείρει σημαντικό ζήτημα για την ενότητα, τη συνοχή ή την εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου.

Από 1ης Οκτωβρίου 2024, το Γενικό Δικαστήριο είναι επίσης αρμόδιο να αποφαινεται επί των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως τις οποίες του διαβιβάζει το Δικαστήριο εφόσον εμπίπτουν αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους έξι συγκεκριμένους τομείς: το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, τον τελωνειακό κώδικα, τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων στη συνδυασμένη ονοματολογία, την παροχή αποζημίωσης και βοήθειας προς τους επιβάτες σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης ή καθυστέρησης ή ακύρωσης μεταφορικών υπηρεσιών και, τέλος, το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

Μεγάλο μέρος των διαφορών των οποίων επιλαμβάνεται το Γενικό Δικαστήριο είναι οικονομικής φύσεως: υποθέσεις διανοητικής ιδιοκτησίας (ενωσιακά σήματα, σχέδια και υποδείγματα), ανταγωνισμού, κρατικών ενισχύσεων και χρηματοπιστωτικής εποπτείας. Το Γενικό Δικαστήριο είναι επίσης αρμόδιο για τις υπαλληλικές υποθέσεις της ευρωπαϊκής δημόσιας διοίκησης.

Marc van der Woude

Πρόεδρος
του Γενικού Δικαστηρίου της ΕΕ

↘ Η δραστηριότητα και η εξέλιξη της σύνθεσης του Γενικού Δικαστηρίου

Για το Γενικό Δικαστήριο, το 2025 σημαδέυτηκε ιδίως από δύο γεγονότα που συνέβησαν τον Σεπτέμβριο: τη μερική ανανέωση της σύνθεσής του και τη λήξη της μεταβατικής περιόδου αναφορικά με την επεξεργασία των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2025 τρία Μέλη αποχώρησαν από το Γενικό Δικαστήριο, στο πλαίσιο της προαναφερθείσας μερικής ανανέωσης, και πιο συγκεκριμένα η δικαστής V. Tomljenović, ο πρόεδρος τμήματος R. Mastroianni και η πρόεδρος τμήματος O. Porchia, ενώ ο A. Kornezon διορίστηκε δικαστής στο Δικαστήριο. Το Γενικό Δικαστήριο τους ευχαριστεί για τη σημαντική τους συνεισφορά

989

εισαχθείσες υποθέσεις

820

ευθείες προσφυγές,

εκ των οποίων:

Πνευματική και βιομηχανική
ιδιοκτησία 257

Υπαλληλικές υποθέσεις της ΕΕ 109

Κρατικές ενισχύσεις
και ανταγωνισμός 39

21 προσφυγές ασκήθηκαν
από τα κράτη μέλη

65 αιτήσεις προδικαστικής
αποφάσεως

52 αιτήσεις δικαστικής αρωγής

Δικαστική αρωγή μπορεί να ζητήσει όποιος
διάδικος αδυνατεί να ανταποκριθεί στα
δικαστικά έξοδα.

στη νομολογία του. Την ίδια ημέρα ορκίστηκαν νέα Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου ο δικαστής F. Bestagno, η δικαστής R. Pezzuto και η δικαστής T. Pavelin. Το νέο σώμα, όπως συγκροτήθηκε κατόπιν των μεταβολών αυτών, επανεξέλεξε τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου, αμφότερους για τριετή θητεία, και εξέλεξε δέκα προέδρους τμημάτων.

Τα παραπάνω συνέπεσαν και με τη λήξη της μεταβατικής περιόδου που είχε ορίσει το Γενικό Δικαστήριο σε συνέχεια της προβλεπόμενης από τον κανονισμό 2024/2019 μερικής μεταβίβασης της προδικαστικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στο Γενικό Δικαστήριο, η οποία είχε αρχίσει να ισχύει από 1ης Οκτωβρίου 2024. Εσωτερικά, τούτο είχε ως αποτέλεσμα τη σύσταση δύο εξειδικευμένων τμημάτων για την εξέταση των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, αποτελούμενων, το καθένα, από έξι δικαστές, εκ των οποίων ένας ασκεί καθήκοντα γενικού εισαγγελέα. Πράγματι, εν αντιθέσει προς τις ευθείες προσφυγές, οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως ανατίθενται κατ' αρχήν σε πενταμελή δικαστικό σχηματισμό, υπό την επιφύλαξη τυχόν μεταγενέστερης παραπομπής τους σε άλλον δικαστικό σχηματισμό. Προς διασφάλιση της καλύτερης δυνατής εκδίκασης των προδικαστικών υποθέσεων, το Γενικό Δικαστήριο όρισε επίσης δύο δικαστές ως αναπληρωτές γενικούς εισαγγελείς, σε περίπτωση κωλύματος των πρώτων.

Η ως άνω εσωτερική αναδιοργάνωση και η άφιξη των νέων Μελών επέδρασαν, παρά ταύτα, ευνοϊκά στη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο κατόρθωσε, στη διάρκεια του 2024, να περατώσει 1 527 υποθέσεις (εξ αυτών, οι 404 συνεκδικασθείσες υποθέσεις αφορούσαν προσφυγές που είχαν ασκήσει πρώην ευρωβουλευτές κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικές με το συμπληρωματικό συνταξιοδοτικό καθεστώς τους), επίδοση η οποία αποτελεί απόλυτο ιστορικό ρεκόρ για το δικαιοδοτικό όργανο. Συνυπολογιζόμενων των 989 υποθέσεων που εισήχθησαν, ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων στο τέλος του 2025 μειώθηκε σε 1 167. Όσον αφορά ειδικότερα τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, 65 παραπέμφθηκαν στο Γενικό Δικαστήριο το 2025 και 16 περατώθηκαν.

Η μέση διάρκεια των διαδικασιών ανέρχεται, αν ληφθούν υπόψη όλα τα είδη υποθέσεων και αποφάσεων, σε 18,9 μήνες. Αν ληφθούν υπόψη ως μία υπόθεση οι 404 πανομοιότυπες προσφυγές, η μέση διάρκεια των διαδικασιών πέφτει στους 16 μήνες. Στην περίπτωση των προδικαστικών υποθέσεων η διάρκεια αυτή είναι πολύ μικρότερη, μόλις 6,2 μήνες.

Το 2025, το 34,7 % των περατωθεισών υποθέσεων εκδικάστηκαν από πενταμελή τμήματα (περιλαμβανομένων των 404 προσφυγών που προαναφέρθηκαν). Μεταξύ των σπουδαιότερων αποφάσεων του έτους (βλ. κεφάλαιο «Αναδρομή στις σημαντικότερες αποφάσεις της χρονιάς»), ξεχωρίζουν δύο υποθέσεις που εκδικάστηκαν από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το οποίο συγκροτείται από 15 δικαστές, και δύο από το νεοσυσταθέν, κατόπιν της τελευταίας μεταρρύθμισης του 2024, εννιαμελές τμήμα διευρυμένης συνθέσεως. Πρόκειται, αντίστοιχα, για τις υποθέσεις *Στεβή και The New York Times κατά Επιτροπής* καθώς και *Αυστρία κατά Επιτροπής* (τμήμα μείζονος συνθέσεως), και για τις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *ΥΛ κατά Συμβουλίου* και *ΥΛ κατά Συμβουλίου και EUIPO* (τμήμα διευρυμένης συνθέσεως).

Κατά τη διάρκεια αυτού του πρώτου πλήρους έτους εφαρμογής του νέου καθεστώτος που προέκυψε μετά τη μερική μεταβίβαση της προδικαστικής αρμοδιότητας την 1η Οκτωβρίου 2024, το Γενικό Δικαστήριο κατάφερε να εδραιωθεί στη νέα αποστολή του και να ενσωματώσει επιτυχώς στην εσωτερική του λειτουργία τη διεκπεραίωση και την εξέταση των προδικαστικών παραπομπών, περατώνοντας παράλληλα έναν πρωτοφανή συνολικό αριθμό υποθέσεων. Η αποτελεσματικότητα και η εγρήγορη που το χαρακτηρίζουν στην εκτέλεση του έργου του δείχνουν ότι το Γενικό Δικαστήριο είναι πιο έτοιμο από ποτέ να αντιμετωπίσει με επιτυχία νέες προκλήσεις.

Σάββας Παπασάββας

Αντιπρόεδρος
του Γενικού Δικαστηρίου
της ΕΕ

↳ Σπουδαία εξέλιξη: ένα νέο νομολογιακό πεδίο

Βασικό χαρακτηριστικό του 2025 υπήρξε η υλοποίηση των αποτελεσμάτων της μεταρρύθμισης που θεσπίστηκε με τον [κανονισμό 2024/2019](#). Σε μια συγκυρία όπου, ενώπιον του Δικαστηρίου, είχαν αυξηθεί τόσο ο αριθμός των εκκρεμών προδικαστικών παραπομπών όσο και η μέση διάρκεια εκδίκασης των προδικαστικών υποθέσεων, η μεταρρύθμιση επέφερε δύο σημαντικές για το Γενικό Δικαστήριο αλλαγές, πρώτον, με τη δημιουργία ενός νέου δικαστικού σχηματισμού στο εσωτερικό του και, δεύτερον, με την ανάληψη μέρους της προδικαστικής αρμοδιότητας που του μεταβιβάστηκε από το Δικαστήριο.

Κάπως έτσι έγινε πραγματικότητα η έκδοση της πρώτης απόφασης του (εννιαμελούς) τμήματος διευρυμένης συνθέσεως, στο οποίο έχουν ανατεθεί ήδη αρκετές υποθέσεις. Η λογική πίσω από τη δημιουργία του τμήματος αυτού συνδεόταν με τη βούληση για διαφύλαξη της συνοχής της νεόφυτης νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου επί των προδικαστικών υποθέσεων, καθώς και με την ανάγκη να διασφαλιστεί η ορθή απονομή της δικαιοσύνης.

Το τμήμα προδικαστικών υποθέσεων του Γενικού Δικαστηρίου εξέδωσε επίσης τις πρώτες αποφάσεις του, σε δύο από τους έξι τομείς

τους οποίους κάλυπτε η μεταβίβαση της προδικαστικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου: πρόκειται ειδικότερα για τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης και για το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ).

Συγκεκριμένα, στις 9 Ιουλίου 2025 εκδόθηκε η απόφαση *Gotek* ([T-534/24](#)) επί της πρώτης προδικαστικής υποθέσεως που εκδικάστηκε από το Γενικό Δικαστήριο και αφορούσε την ερμηνεία των άρθρων 7 και 8 της οδηγίας 2008/118/EK του Συμβουλίου, στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ενός φυσικού προσώπου και του Υπουργείου Οικονομικών της Κροατίας, με αντικείμενο την είσπραξη του ειδικού φόρου κατανάλωσης ο οποίος καταλογίστηκε στον ενδιαφερόμενο κατόπιν εικονικής παράδοσης υποκείμενων σε ειδικό φόρο κατανάλωσης προϊόντων που αναγράφονταν σε πλαστά τιμολόγια.

Αναφορικά με το κοινό σύστημα ΦΠΑ, το Γενικό Δικαστήριο, με την απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2025, *Versãofast* ([T-657/24](#)), έκρινε επί προδικαστικής παραπομπής σχετικής με την ερμηνεία του άρθρου 135, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2006/112/EK του Συμβουλίου, στο πλαίσιο διαφοράς που ανέκυψε μεταξύ της *Versãofast* και της Φορολογικής Διοίκησης της Πορτογαλίας με αντικείμενο τις δραστηριότητες μεσίτη πιστώσεων τις οποίες ασκούσε η πρώτη και τις οποίες η δεύτερη είχε χαρακτηρίσει ως πράξεις διαπραγμάτευσης πιστώσεων απαλλασσόμενες από τον ΦΠΑ.

Επίσης στη διάρκεια του 2025 είδαν το φως οι πρώτες προτάσεις των γενικών εισαγγελέων που επικουρούν το Γενικό Δικαστήριο σε προδικαστικές υποθέσεις.

Στις 29 Οκτωβρίου 2025 παρουσιάστηκαν οι προτάσεις στην υπόθεση *Accorinvest* ([T-653/24](#)), όπου η γενική εισαγγελέας M. Brkan ανέλυσε τα ερμηνευτικά ζητήματα που εγείρει σε σχέση με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/118/EK του Συμβουλίου μια προδικαστική παραπομπή στο πλαίσιο της οποίας το Γενικό Δικαστήριο θα πρέπει να αποφανθεί εάν μια τιμολογιακή συνεισφορά χρήσης δικτύου μπορεί να χαρακτηριστεί ως «πρόσθετος έμμεσος φόρος» κατά την έννοια του προαναφερθέντος άρθρου και, συνακόλουθα, εάν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως.

Από την πλευρά του, ο γενικός εισαγγελέας J. Martín y Pérez de Nanclares ανέπτυξε, στις 26 Νοεμβρίου 2025, τις προτάσεις του στην προδικαστική υπόθεση *European Air Charter* ([T-656/24](#)), στο πλαίσιο της οποίας το περιφερειακό δικαστήριο του Ντίσελντορφ (Γερμανία) έχει ζητήσει να διευκρινιστεί εάν υφίσταται «άμεση» αιτιώδης συνάφεια» μεταξύ της εμφάνισης έκτακτων περιστάσεων, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004, και της καθυστέρησης μιας πτήσης μεταγενέστερης από εκείνη που επηρεάστηκε από τις έκτακτες αυτές περιστάσεις.

Η ανάληψη μέρους της προδικαστικής αρμοδιότητας αποτελεί σημαντικό βήμα για το Γενικό Δικαστήριο, το οποίο είχε μεν αρχικώς ως αποστολή να εκδικάζει υποθέσεις που απαιτούσαν ενδελεχή εξέταση πολύπλοκων πραγματικών περιστατικών, πλέον όμως αποκτά τη δική του θέση και στον θεσμοθετημένο διάλογο του ΔΕΕ με τους εθνικούς δικαστές. Το περασμένο έτος αποδεικνύει ότι το Γενικό Δικαστήριο ανταποκρίνεται επάξια στις απαιτήσεις και τις προσδοκίες όσον αφορά την ποιότητα των αποφάσεών του και τη μέση διάρκεια των διαδικασιών ενώπιόν του.

1 527

περατωθείσες υποθέσεις

1 399

αποφάσεις επί υποθέσεων με αντικείμενο ευθείες
προσφυγές, εκ των οποίων:

Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	303
Κρατικές ενισχύσεις και ανταγωνισμός	126
Υπαλληλικές υποθέσεις της ΕΕ	67

16 αιτήσεις προδικαστικής απόφασης

Μέση διάρκεια των διαδικασιών: 18,9 μήνες

Ποσοστό αποφάσεων που προσβλήθηκαν ενώπιον
του Δικαστηρίου με αίτηση αναιρέσεως: 26 %

1 167

εκκρεμείς υποθέσεις
(στις 31 Δεκεμβρίου 2025)

Υποθέσεις ανά αντικείμενο

Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	276
Υπαλληλικές υποθέσεις της ΕΕ	164
Περιοριστικά μέτρα	125
Θεσμικό δίκαιο	88
Κρατικές ενισχύσεις και ανταγωνισμός	66
Περιβάλλον	63
Οικονομική και νομισματική πολιτική	46
Πρόσβαση στα έγγραφα	40
Φορολογία	40
Δημόσιες συμβάσεις	37

Στον συνολικό αριθμό των υποθέσεων που περατώθηκαν περιλαμβάνονται 404 κατ' ουσίαν πανομοιότυπες συνεκδικασθείσες υποθέσεις οι οποίες αφορούσαν το συμπληρωματικό συνταξιοδοτικό καθεστώς των ευρωβουλευτών.

[Δείτε τα λεπτομερή στατιστικά στοιχεία
του Γενικού Δικαστηρίου](#)

↘ Τα Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

Το Γενικό Δικαστήριο αποτελείται από 54 συνολικά δικαστές, δύο ανά κράτος μέλος της Ένωσης.

Οι δικαστές επιλέγονται μεταξύ προσώπων που παρέχουν όλα τα εχέγγυα ανεξαρτησίας και διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα για την άσκηση υψηλών δικαιοδοτικών καθηκόντων. Διορίζονται κατόπιν κοινής συμφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών, μετά από διαβούλευση με επιτροπή αρμόδια να γνωμοδοτεί σχετικά με την καταλληλότητα των υποψηφίων. Η θητεία τους είναι εξαετής, με δυνατότητα ανανέωσης. Εκλέγουν μεταξύ τους, ανά τρία έτη, τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου. Διορίζουν επίσης Γραμματέα με εξαετή θητεία.

Οι δικαστές ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία.

Τον Ιούνιο του 2025 ανέλαβαν καθήκοντα στο Γενικό Δικαστήριο δύο νέα Μέλη: ο δικαστής Jörgen Hettne (Σουηδία) και η δικαστής Danutė Jočienė (Λιθουανία), σε αντικατάσταση, αντίστοιχα, του Fredrik Schalin, ο οποίος διορίστηκε δικαστής στο Δικαστήριο το 2024, και του Rimvydas Norkus, ο οποίος διορίστηκε γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο το 2024.

Στο πλαίσιο της μερικής ανανέωσης της σύνθεσης του Γενικού Δικαστηρίου τον Σεπτέμβριο του 2025, ανέλαβαν καθήκοντα τρία νέα Μέλη: ο δικαστής Francesco Bestagno (Ιταλία) και η δικαστής Raffaella Pezzuto (Ιταλία), σε αντικατάσταση του Roberto Mastroianni και της Ornella Porchia, αντίστοιχα, καθώς και η δικαστής Tanja Pavelin (Κροατία), σε αντικατάσταση της Vesna Tomljenović.

M. van der Woude
Πρόεδρος

Σ. Παπασάββας
Αντιπρόεδρος

E. Buttigieg
Πρόεδρος του
πρώτου τμήματος

N. Rótorak
Πρόεδρος του
δεύτερου τμήματος

**K. Kowalik-
Bańczyk**
Πρόεδρος του
τρίτου τμήματος

G. De Baere
Πρόεδρος του
τέταρτου τμήματος

**M. Sampol
Pucurull**
Πρόεδρος του
πέμπτου τμήματος

**P. Škvařilová-
Pelzl**
Πρόεδρος του έκτου
τμήματος

K. Kecsmár
Πρόεδρος του
έβδομου τμήματος

I. Gâlea
Πρόεδρος του
όγδου τμήματος

S. Kingston
Πρόεδρος του
ένατου τμήματος

S. L. Kalèda
Πρόεδρος του
δέκατου τμήματος

M. Jaeger
Δικαστής

H. Kanninen
Δικαστής

J. Schwarcz
Δικαστής

M. Kancheva
Δικαστής

L. Madise
Δικαστής

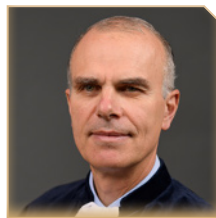
A. Μαρκουλλή
Δικαστής

I. Reine
Δικαστής

R. da Silva Passos
Δικαστής

P. Nihoul
Δικαστής

J. Svenningsen
Δικαστής

U. Öberg
Δικαστής

M. J. Costeira
Δικαστής

C. Mac Eochaidh
Δικαστής

T. Pynnä
Δικαστής

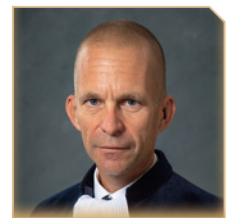
L. Truchot
Δικαστής

J. Laitenberger
Δικαστής

**J. Martín y Pérez
de Nanclares**
Δικαστής

G. Hesse
Δικαστής

M. Stancu
Δικαστής

I. Nõmm
Δικαστής

G. Steinfatt
Δικαστής

T. Perišin
Δικαστής

D. Petrлік
Δικαστής

M. Brkan
Δικαστής

P. Zilgalvis
Δικαστής

I. Δημητρακόπουλος
Δικαστής

D. Kukovec
Δικαστής

T. Tóth
Δικαστής

B. Ricziová
Δικαστής

E. Tichy-Fisslberger
Δικαστής

Γ. Βαλασίδης
Δικαστής

S. Verschuur
Δικαστής

L. Spangsberg Grønfeld
Δικαστής

H. Cassagnabère
Δικαστής

R. Meyer
Δικαστής

J. Hettne
Δικαστής

D. Jočienė
Δικαστής

F. Bestagno
Δικαστής

R. Pezzuto
Δικαστής

T. Pavelin
Δικαστής

V. Di Bucci
Γραμματέας

Σειρά πρωτοκόλλου στις 16/09/2025

Γ. Η νομολογία το 2025

[●] **Focus** Η ενωσιακή ιθαγένεια απέναντι στα «χρυσά διαβατήρια»

 Απόφαση Επιτροπή κατά Μάλτας (Χορήγηση ιθαγένειας σε επενδυτές) ([C-181-23](#))

Από το 2014 η Μάλτα είχε θεσπίσει μηχανισμούς μέσω των οποίων υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούσαν να αποκτήσουν τη μαλτέζικη ιθαγένεια εφόσον προέβιαν σε χρηματικές πληρωμές και επενδύσεις. Το 2020 το προγενέστερο σύστημα αντικαταστάθηκε από ένα νέο πρόγραμμα «πολιτογράφησης λόγω παροχής εξαιρετων υπηρεσιών μέσω άμεσων επενδύσεων». Το καθεστώς αυτό επέτρεπε να χορηγηθεί η ιθαγένεια σε ξένο επενδυτή καθώς και σε ορισμένα μέλη της οικογένειάς του υπό τις σωρευτικές προϋποθέσεις της καταβολής ενός σεβαστού ποσού στο μαλτέζικο Δημόσιο, της αγοράς ή της μίσθωσης ακινήτου στη Μάλτα, της πραγματοποίησης μιας δωρεάς ελάχιστου ύψους σε κάποια εγκεκριμένη οργάνωση και της τήρησης μιας απαίτησης διαμονής, λεγόμενης και «νόμιμης», της οποίας η διάρκεια ήταν δυνατόν να μειωθεί περαιτέρω έναντι πρόσθετης πληρωμής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι το επίμαχο πρόγραμμα ήταν προβληματικό υπό το πρίσμα του ενωσιακού δικαίου, δεδομένου ότι η απόκτηση της ιθαγένειας κράτους μέλους συνεπάγεται αυτομάτως την αναγνώριση της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης. Κατά την Επιτροπή, το νέο πρόγραμμα το οποίο εφάρμοζε η Μάλτα από το 2020 στηριζόταν, κατ' ουσίαν, σε μια συναλλακτική λογική. Οι οικονομικοί όροι αποτελούσαν το κεντρικό στοιχείο του προγράμματος, ενώ για την εκπλήρωση της απαίτησης διαμονής δεν ήταν καν απαραίτητη η πραγματική και διαρκής παρουσία του αιτούντος στο έδαφος του κράτους μέλους. Το γεγονός ότι η διάρκεια διαμονής μπορούσε να μειωθεί σημαντικά ως αντάλλαγμα για την καταβολή υψηλότερου ποσού αποκάλυπτε ότι ο δεσμός μεταξύ του αιτούντος και του κράτους μέλους δεν ήταν καθοριστικό κριτήριο για τη χορήγηση της ιθαγένειας. Η Επιτροπή συνήγαγε εκ των ανωτέρω το συμπέρασμα ότι το καθεστώς αυτό ισοδυναμούσε με μια μορφή εμπορευματοποίησης της ενωσιακής ιθαγένειας, αντίθετη προς την ίδια τη φύση της.

Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή προσέφυγε στο Δικαστήριο, το οποίο υπενθύμισε ότι η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης συνιστά τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών. Συνεπάγεται δικαιώματα και υποχρεώσεις, και βασίζεται σε μια ιδιαίτερη σχέση αλληλεγγύης και πίστης μεταξύ του κράτους και των πολιτών του. Επάνω στη σχέση αυτή οικοδομείται και η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών, που οδήγησε στην καθιέρωση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας κατά τη σύναψη της Συνθήκης του Μάαστριχτ, με κάθε κράτος μέλος να αποδέχεται τα αποτελέσματα των αποφάσεων των άλλων κρατών μελών σε θέματα ιθαγένειας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι στο πλαίσιο του επίμαχου προγράμματος η χορήγηση της μαλτέζικης ιθαγένειας εξαρτιόταν κυρίως από την τήρηση προκαθορισμένων οικονομικών όρων και ότι η απαίτηση κατοικίας, εφόσον δεν προϋπέθετε απόδειξη πραγματικής διαμονής ορισμένης διάρκειας στη Μάλτα, δεν είχε ως επακόλουθο την ουσιαστική ένταξη στην μαλτέζικη κοινωνία. Παρατήρησε ακόμη ότι οι διενεργούμενοι έλεγχοι ασφαλείας και φήμης τους οποίους επικαλέστηκε η Μάλτα δεν ανέτρεπαν τις ως άνω διαπιστώσεις, δεδομένου ότι περιορίζονταν, κατά βάση, στην πρόληψη ορισμένων κινδύνων δημοσίου συμφέροντος.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι πρόγραμμα πολιτογράφησης το οποίο στηρίζεται σε μια τέτοια διαδικασία εμπορικής συναλλαγής προσβάλλει την ίδια τη φύση της ενωσιακής ιθαγένειας. Οποιοδήποτε κράτος μέλος χορηγεί την ιθαγένειά του, και συνακόλουθα την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, με κύριο αντάλλαγμα προκαθορισμένες πληρωμές ή επενδύσεις και χωρίς απαίτηση να υπάρχει αυθεντικός δεσμός αλληλεγγύης και πίστης μεταξύ του ιδίου και του υποψηφίου προς πολιτογράφηση, υπονομεύει την αμοιβαία εμπιστοσύνη στην οποία βασίζεται η Ένωση.

Επομένως, θεσπίζοντας και θέτοντας σε εφαρμογή το επίμαχο πρόγραμμα χορήγησης ιθαγένειας σε αλλοδαπούς επενδυτές, η Μάλτα παρέβη τις υποχρεώσεις της ως κράτος μέλος και παραβίασε την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας.

Τι είναι η ενωσιακή ιθαγένεια;

Η ενωσιακή ιθαγένεια ή ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης είναι μία από τις ουσιώδεις πτυχές του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Καθιερώθηκε για πρώτη φορά με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και σήμερα κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), όπου προβλέπεται ότι κάθε υπήκοος κράτους μέλους είναι πολίτης της Ένωσης και έχει την ενωσιακή ιθαγένεια, η οποία προστίθεται στην εθνική χωρίς να την αντικαθιστά. Η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης παρέχει σημαντικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στα κράτη μέλη, το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές και τις ευρωεκλογές στο κράτος κατοικίας, καθώς και το δικαίωμα διπλωματικής και προξενικής προστασίας σε τρίτες χώρες υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών.

Η ενωσιακή ιθαγένεια βασίζεται στην αλληλεγγύη και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών και των υπηκόων τους. Χορηγείται αυτοδικαίως εφόσον συντρέχει η ιδιότητα του πολίτη κράτους μέλους, η οποία στηρίζεται στην ύπαρξη μιας ιδιαίτερης σχέσης αλληλεγγύης και πίστης μεταξύ τους. Αυτή ακριβώς η ιδιαίτερη σχέση δικαιολογεί την απονομή δικαιωμάτων που συναρτώνται με την ενωσιακή ιθαγένεια και ασκούνται σε ολόκληρη την Ένωση.

Η ενωσιακή ιθαγένεια στη νομολογία του Δικαστηρίου

Η ενωσιακή ιθαγένεια θεσπίστηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1993) κι έκτοτε το Δικαστήριο έχει συμβάλει με τη νομολογία του στην προοδευτική αποσαφήνιση και ανάδειξη του νοήματός της. Με την απόφαση *Martínez Sala* (C-85/96), το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι κάποιος που έχει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να επικαλεστεί άμεσα την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας. Το ως άνω συμπέρασμα επιβεβαιώθηκε με την απόφαση *Grzelczyk* (C-184/99), η οποία σηματοδοτεί, σε συμβολικό αλλά και νομικό επίπεδο, μια καμπή στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει τη «θεμελιώδη ιδιότητα» των υπηκόων των κρατών μελών.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο και τα όρια της ιδιότητας αυτής. Με την απόφαση *Rottmann* (C-135/08), έκρινε ότι οι αποφάσεις των κρατών μελών οι οποίες αφορούν την απώλεια της εθνικής ιθαγένειας, εφόσον συνεπάγονται απώλεια της ενωσιακής ιθαγένειας, πρέπει να συνάδουν με την αρχή της αναλογικότητας. Λίγο καιρό αργότερα, με την απόφαση *Zambrano* (C-34/09), επιβεβαίωσε ότι ένα μικρό παιδί το οποίο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους και είναι, συνεπώς, πολίτης της Ένωσης πρέπει να έχει την ευχέρεια να απολαύει, στην πράξη, των ουσιωδών δικαιωμάτων που συνδέονται με την ιδιότητα αυτή. Ως εκ τούτου, δεν επιτρεπόταν στις αρμόδιες αρχές να αρνηθούν την άδεια διαμονής στους γονείς του, οι οποίοι ήταν υπήκοοι τρίτης χώρας. Εάν δεν χορηγούνταν τέτοια άδεια στους γονείς, το τέκνο τους θα αναγκαζόταν να εγκαταλείψει το

έδαφος της Ένωσης για να τους συνοδεύσει, όπερ θα σήμαινε ότι θα αδυνατούσε να ασκήσει αποτελεσματικά τα ουσιώδη δικαιώματα τα οποία απορρέουν από την ενωσιακή ιθαγένεια.

Στο ίδιο πνεύμα, με την απόφαση *Stolichna obshtina, rayon «Pancharevo»* (C-490/20), το Δικαστήριο έκρινε ότι κάθε κράτος μέλος οφείλει να αναγνωρίζει, για τους σκοπούς της εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου, μια γονική σχέση που έχει θεμελιωθεί νομίμως σε άλλο κράτος μέλος με δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι το τέκνο απολαύει πράγματι των δικαιωμάτων που συναρτώνται με την ενωσιακή ιθαγένεια, και δη του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας. Το Δικαστήριο επικύρωσε έτσι ότι, κατ' ορθή ερμηνεία, η ευρωπαϊκή ιθαγένεια καλύπτει συγκεκριμένα και το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να διάγει ομαλή οικογενειακή ζωή.

Τέλος, πιο πρόσφατα, με την απόφαση *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (C-689/21), το Δικαστήριο επανέλαβε ότι αν και τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν αρμοδιότητα σε θέματα ιθαγένειας, πρέπει να την ασκούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην προσβάλλει δυσανάλογα την ουσία των δικαιωμάτων που παρέχει η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, υπογραμμίζοντας για άλλη μια φορά τον νευραλγικό και προστατευτικό χαρακτήρα τον οποίο έχει η ιδιότητα αυτή εντός της ενωσιακής έννομης τάξης.

Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα:

- να κυκλοφορεί ελεύθερα, να ζει, να εργάζεται ή να σπουδάζει σε άλλο κράτος μέλος,
- να ψηφίζει και να θέτει υποψηφιότητα στις δημοτικές εκλογές και τις ευρωεκλογές στο κράτος κατοικίας του,
- να υποβάλλει αναφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή πρόταση ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή,
- να υποβάλλει καταγγελία στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, εάν συντρέχει περίπτωση κακοδιοίκησης από ενωσιακό θεσμικό όργανο,
- να απολαύει της προξενικής προστασίας της οποίας τυγχάνει άλλο κράτος μέλος, εφόσον το δικό του δεν διαθέτει πρεσβεία ή προξενική αρχή εγκατεστημένη σε τρίτη χώρα,
- να ζητεί πρόσβαση στα έγγραφα των ενωσιακών θεσμικών οργάνων,
- να χρησιμοποιεί τη γλώσσα της επιλογής του, μεταξύ των 24 επίσημων γλωσσών, προκειμένου να απευθυνθεί στα ενωσιακά θεσμικά όργανα.

[●] Focus Η οδηγία για τους κατώτατους μισθούς ενώπιον του Δικαστηρίου

 Απόφαση Δανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (Επαρκείς κατώτατοι μισθοί) ([C-19/23](#))

Η [οδηγία \(ΕΕ\) 2022/2041](#) για τους κατώτατους μισθούς, η οποία εκδόθηκε τον Οκτώβριο του 2022 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των εργαζομένων στην Ένωση. Θεσπίζει ένα κοινό πλαίσιο με στόχο, αφενός, να εξασφαλιστεί ότι οι νόμιμοι κατώτατοι μισθοί, όπου υπάρχουν, είναι επαρκείς και, αφετέρου, να ενισχυθεί ο ρόλος των συλλογικών διαπραγματεύσεων στη διαμόρφωση και τον καθορισμό των μισθών. Ως νομική βάση για την έκδοσή της χρησιμοποιήθηκε το άρθρο 153, παράγραφος 1, στοιχείο β', της ΣΛΕΕ, το οποίο αφορά τις συνθήκες εργασίας, και στην ίδια την οδηγία διευκρινίζεται ότι δεν θίγονται ούτε η αρμοδιότητα των κρατών μελών σε θέματα αμοιβών ούτε η αυτονομία των κοινωνικών εταίρων.

Η Δανία, υποστηριζόμενη από τη Σουηδία, αμφισβήτησε κατά πόσον η Ένωση έχει αρμοδιότητα να παρεμβαίνει στον τομέα αυτόν. Κατά τη Δανία, η οδηγία, παρότι φαινομενικά ρυθμίζει διαδικαστικά ζητήματα, ισοδυναμεί στην πραγματικότητα με άμεση παρέμβαση της Ένωσης στον καθορισμό των μισθών. Πρόκειται όμως για τομέα τον οποίο το άρθρο 153, παράγραφος 5, ΣΛΕΕ αποκλείει ρητώς από τις αρμοδιότητες της Ένωσης. Η Δανία ισχυρίστηκε επίσης ότι ορισμένες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα κράτη μέλη προσβάλλουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και αντιβαίνουν στο δανικό μοντέλο εργασιακών σχέσεων, το οποίο βασίζεται στην ευρεία αυτονομία των κοινωνικών εταίρων.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η Ένωση μπορεί να ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της αναθέτουν οι Συνθήκες. Πρόσθεσε ότι ο σκοπός της εξαίρεσης σχετικά με τις «αμοιβές» συνίσταται στην αποτροπή κάθε άμεσης εναρμόνισης του επιπέδου των μισθών σε ενωσιακή κλίμακα. Ωστόσο, δεν είναι δυνατόν η ερμηνεία της εν λόγω εξαίρεσης να είναι τόσο ευρεία ώστε να στερούνται νοήματος οι αρμοδιότητες τις οποίες έχει η Ένωση στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, ιδίως αναφορικά με τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η οδηγία περί επαρκών κατώτατων μισθών δεν θεσπίζει ούτε ευρωπαϊκό κατώτατο μισθό ούτε εναρμονισμένο επίπεδο αμοιβών στην Ένωση. Ουσιαστικά, θέτει μόνον ελάχιστες διαδικαστικές απαιτήσεις, αφήνοντας στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως ως προς τον καθορισμό και την επικαιροποίηση των κατώτατων μισθών που προβλέπουν.

Σε σχέση με την προώθηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η οδηγία δεν επιβάλλει καμία υποχρέωση αποτελέσματος. Τα κράτη μέλη στα οποία λιγότερο από το 80 % των εργαζομένων καλύπτονται από συλλογικές συμβάσεις οφείλουν απλώς να δημιουργήσουν ένα ευνοϊκό πλαίσιο για τέτοιες διαπραγματεύσεις και, κατά συνέπεια, να εκπονήσουν σχέδιο δράσης προς ενθάρρυνσή τους. Πρόκειται για υποχρεώσεις μέσων, οι οποίες δεν θίγουν την ποικιλομορφία των εθνικών παραδόσεων και την αυτονομία των κοινωνικών εταίρων, δεδομένου η οδηγία δεν προβλέπει, ειδικότερα, καμία υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν *τουλάχιστον* επίπεδο κάλυψης της τάξεως του 80 %.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, παρά ταύτα, ότι ορισμένες διατάξεις της οδηγίας περί επαρκών κατώτατων μισθών υπερβαίνουν όντως τα όρια του διαδικαστικού πλαισίου. Έκρινε ότι η επιβολή στα κράτη μέλη της υποχρέωσης να

λαμβάνουν υπόψη συγκεκριμένα κριτήρια για τον καθορισμό και την επικαιροποίηση των κατώτατων νόμιμων μισθών, όπως το κόστος διαβίωσης, το γενικό επίπεδο των μισθών ή η παραγωγικότητα, ισοδυναμούσε με εναρμόνιση μέρους των συστατικών στοιχείων των κατώτατων νόμιμων μισθών. Σε παρόμοιο συμπέρασμα κατέληξε και όσον αφορά τη διάταξη της οδηγίας που απαγορεύει οποιαδήποτε μείωση των κατώτατων νόμιμων μισθών όταν υπόκεινται σε συστήματα αυτόματης αναπροσαρμογής. Άρα, οι διατάξεις αυτές συνιστούν άμεση επέμβαση στον καθορισμό των αμοιβών. Συνεπώς, το Δικαστήριο ακύρωσε τις διατάξεις της οδηγίας οι οποίες συνεπάγονται τέτοιες άμεσες επεμβάσεις της Ένωσης στον καθορισμό των αμοιβών και, ως εκ τούτου, υπερβαίνουν τις αρμοδιότητες που της αναθέτουν οι Συνθήκες. Απέρριψε δε την προσφυγή της Δανίας κατά τα λοιπά.

Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο αποσαφήνισε με ποιον τρόπο η αρμοδιότητα της Ένωσης στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής εξισορροπείται με την εξαίρεση που προβλέπεται για τις αμοιβές, επιβεβαιώνοντας ότι η Ένωση μπορεί να ρυθμίζει τις διαδικασίες και να προάγει τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, χωρίς όμως να παρεμβαίνει άμεσα στον καθορισμό των μισθών.

Τι προβλέπει το άρθρο 153 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ);

Το άρθρο 153 ΣΛΕΕ ορίζει σε ποιους τομείς της κοινωνικής πολιτικής η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να υποστηρίξει και να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών. Η ως άνω διάταξη επιτρέπει, μεταξύ άλλων, στην Ένωση να εκδίδει οδηγίες για τον καθορισμό ελάχιστων απαιτήσεων σε τομείς όπως οι συνθήκες εργασίας, η προστασία των εργαζομένων, η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών ή ακόμη η ενημέρωση των εργαζομένων και η διαβούλευση μαζί τους.

Η ίδια η διάταξη θέτει πάντως και σαφή όρια στη δράση της Ένωσης. Η παράγραφος 5 του άρθρου αυτού εξαιρεί ρητώς ορισμένα θέματα από το πεδίο αρμοδιότητας της Ένωσης, ιδίως τις αμοιβές, το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα απεργίας ή ανταπεργίας. Η εξαίρεση εξυπηρετεί τη διαφύλαξη της αυτονομίας των κρατών μελών και των κοινωνικών εταίρων σε τομείς που θεωρούνται ουσιώδεις για τις κοινωνικές και συνταγματικές εθνικές παραδόσεις. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η Ένωση μπορεί μεν να θεσπίζει κανόνες που έχουν έμμεσο αντίκτυπο στους μισθούς, πλην όμως δεν επιτρέπεται να παρεμβαίνει άμεσα στον καθορισμό του επιπέδου τους.

Η οδηγία (ΕΕ) 2022/2041 περί επαρκών κατώτατων μισθών

Η οδηγία (ΕΕ) 2022/2041 στοχεύει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της ενίσχυσης της προστασίας την οποία εξασφαλίζει η ύπαρξη επαρκών κατώτατων μισθών. Δεν προβλέπει ευρωπαϊκό κατώτατο μισθό ούτε καθορίζει κάποιο ενιαίο επίπεδο αμοιβών. Σκοπός της είναι να θέσει ένα κοινό πλαίσιο που θα κατοχυρώνει ότι οι κατώτατοι μισθοί, όπου υπάρχουν, διασφαλίζουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, χωρίς να θίγονται οι εθνικές παραδόσεις και η αυτονομία των κοινωνικών εταίρων.

Η οδηγία επιδιώκει τους σκοπούς αυτούς κατά κύριο λόγο μέσω διατάξεων που ρυθμίζουν διαδικαστικά ζητήματα. Για παράδειγμα, επιβάλλει στα κράτη μέλη τα οποία θεσπίζουν στη νομοθεσία τους **κατώτατο νόμιμο μισθό** την υποχρέωση να προβλέπουν **σαφείς και διαφανείς διαδικασίες** για τον καθορισμό και την επικαιροποίησή του.

Προάγει επίσης τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες θεωρούνται βασικό εχέγγυο επαρκών μισθών, λόγου χάριν καλώντας τα κράτη μέλη όπου είναι χαμηλό το ποσοστό κάλυψης των εργαζομένων που

επωφελούνται από την εφαρμογή συλλογικών συμβάσεων να λάβουν μέτρα τα οποία να ευνοούν τον κοινωνικό διάλογο. Έτσι, η οδηγία φιλοδοξεί να λειτουργήσει ως παράγοντας κοινωνικής σύγκλισης εντός της Ένωσης, χωρίς όμως να υποκαθιστά την αρμοδιότητα των κρατών μελών σε θέματα καθορισμού των αμοιβών.

Ο κατώτατος μισθός στη νομολογία του Δικαστηρίου

Πριν ακόμη από την έναρξη ισχύος της οδηγίας περί επαρκών κατώτατων μισθών, το Δικαστήριο είχε προλάβει να αναπτύξει εκτεταμένη νομολογία σχετική με τους κατώτατους μισθούς. Αρκετές αποφάσεις του έχουν οριοθετήσει τις εθνικές αρμοδιότητες και τις απαιτήσεις του ενωσιακού δικαίου.

Κεντρικό ρόλο έχουν διαδραματίσει οι υποθέσεις με αντικείμενο την απόσπαση εργαζομένων. Με την απόφαση *Laval* ([C-341/05](#)), το Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο της έννοιας «όρια κατώτατου μισθού» τα οποία μπορούν να επιβληθούν σε ξένες επιχειρήσεις που αποσπούν εργαζομένους, υπογραμμίζοντας ότι είναι αναγκαίο να υπάρχουν σαφής νομική βάση και επαρκής διαφάνεια για τους οικονομικούς φορείς.

Ο δεύτερος βασικός νομολογιακός άξονας αφορά τη σχέση μεταξύ του κατώτατου μισθού και της νομοθεσίας για τις δημόσιες συμβάσεις. Ειδικότερα, με την απόφαση *Bundesdruckerei* ([C-549/13](#)), το Δικαστήριο εξέτασε αν είναι νόμιμη η υποχρέωση να τηρείται, στο πλαίσιο δημόσιας σύμβασης που εκτελείται εν μέρει στην αλλοδαπή, ο κατώτατος μισθός τον οποίο καθορίζει η νομοθεσία του κράτους υποδοχής, επιμένοντας στο ότι απαιτείται τέτοια μέτρα να είναι αναλογικά σε σχέση με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Με την απόφαση *RegioPost* ([C-115/14](#)), το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να θέσουν ως όρο εκτέλεσης μιας δημόσιας σύμβασης την τήρηση κατώτατου μισθού που επιβάλλεται διά νόμου ή κανονιστικής πράξης, εφόσον μια τέτοια απαίτηση εξυπηρετεί θεμιτό κοινωνικό σκοπό και εφαρμόζεται χωρίς διακρίσεις.

Τέλος, το Δικαστήριο επανήλθε και άλλες φορές στην έννοια «όρια κατώτατου μισθού» η οποία χρησιμοποιείται στην οδηγία για την απόσπαση, παραδείγματος χάρη με την απόφασή του *Sähköalojen ammattiliitto* ([C-396/13](#)), όπου απαρίθμησε τα στοιχεία της αμοιβής που εμπίπτουν στην ως άνω έννοια.

Συνολικά, η προαναφερθείσα νομολογία συγκροτεί το υπόβαθρο για την επίλυση των σημερινών διαφορών που έχουν πλέον ως αντικείμενο την οδηγία περί επαρκών κατώτατων μισθών στην Ένωση. Χαράσσει το πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών, διασφαλίζοντας παράλληλα την αποτελεσματικότητα των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η ΣΛΑΕΕ.

[●] Focus Πρόσβαση στα γραπτά μηνύματα που ανταλλάχθηκαν μεταξύ της Προέδρου της Επιτροπής και του CEO της Pfizer

 Απόφαση Στεβή και *The New York Times* κατά Επιτροπής ([T-36/23](#))

Η διαφάνεια στη δημόσια σφαίρα συνιστά κεφαλαιώδη ενωσιακή αρχή. Κάθε πολίτης ή νομικό πρόσωπο της ΕΕ μπορεί να έχει πρόσβαση στα έγγραφα του Κοινοβουλίου, της Επιτροπής ή του Συμβουλίου. Η πρόσβαση αυτή ρυθμίζεται από τον [κανονισμό \(ΕΚ\) 1049/2001](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

Η εν λόγω ρύθμιση αποτελεί τη νομική βάση του δικαιώματος πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα των ενωσιακών θεσμικών οργάνων και στοχεύει πρωτίστως στην ενίσχυση της διαφάνειας ως ουσιώδους προϋποθέσεως της ευρωπαϊκής δημοκρατίας και της νομιμοποίησης της ενωσιακής δράσης. Η αρχή της διαφάνειας εφαρμόζεται πλήρως στις δραστηριότητες των θεσμικών αυτών οργάνων και περιλαμβάνει τις σύγχρονες μορφές επικοινωνίας, όπως τα γραπτά μηνύματα σε ηλεκτρονικές συσκευές.

Τον Μάιο του 2022, η Μ. Στεβή, δημοσιογράφος της *New York Times*, ζήτησε πρόσβαση στα SMS που ανταλλάχθηκαν μεταξύ της Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula von der Leyen και του διευθύνοντος συμβούλου της φαρμακευτικής εταιρίας Pfizer, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τις συμβάσεις προμήθειας εμβολίων κατά της COVID-19.

Η Επιτροπή απέρριψε την αίτησή της, απαντώντας ότι δεν είχε στην κατοχή της τα μηνύματα τα οποία ζητήθηκαν. Κατά την Επιτροπή, τα SMS που ανταλλάχθηκαν δεν ήταν έγγραφα τα οποία διατηρούνταν από το θεσμικό όργανο και, συνακόλουθα, δεν μπορούσαν να κοινοποιηθούν.

Η Μ. Στεβή προσέφυγε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο υπενθύμισε κατ' αρχάς μια βασική αρχή: το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα αποσκοπεί στην κατοχύρωση της μέγιστης δυνατής διαφάνειας στη δράση των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Όταν ένα θεσμικό όργανο δηλώνει ότι δεν έχει στην κατοχή του ένα έγγραφο, τεκμαίρεται κατ' αρχήν ότι η δήλωσή του ισχύει. Ωστόσο, το τεκμήριο μπορεί να ανατραπεί, εάν ο αιτών προσκομίσει σοβαρά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι τα έγγραφα υπήρξαν.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι τούτο συνέβη στην προκειμένη υπόθεση. Επισήμανε ότι διάφορες δημόσιες πηγές, όπως άρθρα του Τύπου, δηλώσεις της Προέδρου της Επιτροπής και μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, έκαναν λόγο για άμεσες επαφές, μεταξύ άλλων μέσω SMS, μεταξύ των δύο ιθυνόντων κατά τον χρόνο των διαπραγματεύσεων. Τα στοιχεία αυτά αρκούσαν για να αποδειχθεί ότι τα μηνύματα είχαν, τουλάχιστον σε κάποιο χρονικό σημείο, υπάρξει.

Ενόψει των παραπάνω ενδείξεων, η Επιτροπή όφειλε να έχει εξηγήσει σαφώς και επακριβώς γιατί ήταν αδύνατον να ανακτηθούν τα μηνύματα. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε όμως στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή παρέλειψε να δώσει τέτοιες εξηγήσεις. Αρκέστηκε να δηλώσει ότι είχαν πραγματοποιηθεί έρευνες, χωρίς να διευκρινίσει πού,

πώς και σε ποιες συσκευές, ούτε να αναφέρει εάν τα μηνύματα είχαν διαγραφεί, αρχειοθετηθεί ή μεταφερθεί κατά την αντικατάσταση των τηλεφώνων που χρησιμοποιήθηκαν.

Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι εάν επαρκούσε απλώς η επίκληση του ότι τα έγγραφα δεν διατηρήθηκαν, το δικαίωμα στη διαφάνεια θα καθίστατο κενό περιεχομένου. Τα θεσμικά όργανα είναι υποχρεωμένα να διαχειρίζονται τα έγγραφά τους με σοβαρότητα και προβλεψιμότητα, ώστε το κοινό να μπορεί να κατανοεί και να ελέγχει το πώς ενεργούν. Οι επικοινωνίες οι οποίες συνδέονται με σημαντικές αποφάσεις, όπως η αγορά εμβολίων για ολόκληρη την Ένωση, δεν είναι δυνατόν να εξαιρούνται απλώς και μόνον επειδή είχαν τη μορφή σύντομων μηνυμάτων.

Διαπιστώνοντας ότι η Επιτροπή δεν είχε παράσχει επαρκείς εξηγήσεις ως προς την τύχη των μηνυμάτων που ζητήθηκαν, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η απόρριψη της αιτήσεως πρόσβασης στα έγγραφα ήταν παράνομη. Κατά συνέπεια, ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής.

Μια σαφής διαδικασία

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1049/2011 θεσπίζει μια σαφή διαδικασία, η οποία απαιτεί αιτιολογημένη απόφαση του θεσμικού οργάνου και δυνατότητα εσωτερικής επανεξέτασης, ακολουθούμενη από δικαστικό έλεγχο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι πολίτες έχουν στη διάθεσή τους ένα εργαλείο που τους βοηθά να κατανοούν και να παρακολουθούν τη δράση των θεσμικών οργάνων, ενδεχομένως δε και να αμφισβητούν τη νομιμότητά της.

Παρότι προβλέπει εξαιρέσεις υπέρ της προστασίας ευαίσθητων δημόσιων ή ιδιωτικών συμφερόντων, ο κανονισμός οριοθετεί αυστηρά τη χρήση τους, επιβάλλοντας να ερμηνεύονται στενά οι εξαιρέσεις, να περιέχουν συγκεκριμένη αιτιολόγηση οι απορριπτικές αποφάσεις και να εξετάζεται συστηματικά η πιθανότητα χορήγησης μερικής πρόσβασης.

Η ενωσιακή νομολογία έχει εδραιώσει το πνεύμα αυτό, επιβεβαιώνοντας ότι η διαφάνεια πρέπει να υπερισχύει, ιδίως στις νομοθετικές διαδικασίες, προς διασφάλιση του δημοκρατικού ελέγχου.

Με την απόφαση *Σουηδία και Turco κατά Συμβουλίου* ([C-39/05 P](#)), η οποία εκδόθηκε κατ' αναίρεση, το Δικαστήριο έθεσε τις βάσεις της ως άνω προσέγγισης, απαιτώντας συγκεκριμένη και εξατομικευμένη εξέταση των αιτήσεων πρόσβασης στις νομικές γνωμοδοτήσεις του Συμβουλίου και απορρίπτοντας κατηγορηματικά τη λογική ενός αυτόματου απορρήτου υπέρ των νομοθετικών εγγράφων, καθιερώνοντας έτσι την αρχή ότι η διαφάνεια είναι ο κανόνας και το απόρρητο η εξαίρεση. Ακόμη πιο σθεναρά προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε η απόφαση *De Capitani κατά Κοινοβουλίου* ([T-540/15](#)), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο δεν δέχθηκε ότι πρέπει να αντιμετωπίζονται ως εξ ορισμού εμπιστευτικά τα έγγραφα του τριμερούς διαλόγου (τουτέστιν των τριμερών συναντήσεων και επικοινωνιών μεταξύ των τριών θεσμικών οργάνων που συμμετέχουν στη νομοθετική διαδικασία), τονίζοντας ότι δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται η εξαίρεση υπέρ της προστασίας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων προκειμένου να αποκρύπτεται ο τρόπος διεξαγωγής της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας. Πιο πρόσφατα, με την απόφαση *Καϊλή κατά Κοινοβουλίου* ([T-1031/23](#), εκκρεμεί αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Δικαστηρίου, στην υπόθεση [C-632/25 P](#)), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απορριπτική απόφαση του Κοινοβουλίου επί της αιτήσεως της πρώην αντιπροέδρου του για πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα. Επιβεβαίωσε λοιπόν ότι, όταν πρόκειται για πρόσβαση στα έγγραφα, πρέπει να γίνεται αυστηρός και εξατομικευμένος έλεγχος τυχόν αρνητικών αποφάσεων και να πραγματώνεται το δικαίωμα στη διαφάνεια, ακόμη και αν η όλη συγκυρία είναι λεπτή από πλευράς θεσμικών ισορροπιών.

[●] **Focus** Κοινωνία της πληροφορίας: ο κανονισμός για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA) και οι πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας: προάγει τη δημιουργία περιβάλλοντος ευνοϊκού για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, ενώ παράλληλα προστατεύει τα δικαιώματα των καταναλωτών προσφέροντας ασφάλεια δικαίου. Αυτές οι αρχές διαπνέουν τον Digital Markets Act (DMA), δηλαδή τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2022/1925](#) για τις ψηφιακές αγορές, και τον Digital Services Act (DSA), δηλαδή τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2022/2065](#) για τις ψηφιακές υπηρεσίες. Οι δύο ρυθμίσεις συνθέτουν μια σημαντική δέσμη νομοθετικών μέτρων προς διαμόρφωση του ευρωπαϊκού ψηφιακού χώρου με άξονα δύο στόχους: πρώτον, την κατοχύρωση της αποτελεσματικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των χρηστών και των καταναλωτών στο ψηφιακό περιβάλλον και, δεύτερον, την επικράτηση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων, ιδίως ενόψει της αυξανόμενης ισχύος ορισμένων μεγάλων ψηφιακών πλατφορμών. Συνολικά, οι δύο κανονισμοί σηματοδοτούν ένα αποφασιστικό βήμα προς τη συγκρότηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου ρύθμισης του ψηφιακού τομέα.

Το 2025 εκδόθηκαν οι πρώτες αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου επί προσφυγών που ασκήθηκαν κατά αποφάσεων της Επιτροπής οι οποίες ελήφθησαν κατ' εφαρμογήν του DSA.

Οι πρώτες δικαστικές αποφάσεις με αντικείμενο τον DSA

 Απόφαση *Zalando* κατά Επιτροπής ([T-348/23](#))

Τον Απρίλιο του 2023 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαρακτήρισε το διαδικτυακό κατάστημα Zalando ως «πολύ μεγάλη επιγραμμική πλατφόρμα» κατά την έννοια του κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA). Το σκεπτικό της Επιτροπής ήταν ότι πάνω από 83 εκατομμύρια άτομα χρησιμοποιούν κάθε μήνα τις υπηρεσίες της Zalando, οπότε η πλατφόρμα υπερβαίνει κατά πολύ το όριο των 45 εκατομμυρίων το οποίο προβλέπει ο κανονισμός. Η Zalando όμως αμφισβήτησε τον χαρακτηρισμό, επικαλούμενη ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλματα υπολογισμού.

Το Γενικό Δικαστήριο **απέρριψε** την προσφυγή της. Επιβεβαίωσε ότι η Zalando αποτελεί πράγματι επιγραμμική πλατφόρμα, δεδομένου ότι φιλοξενεί τρίτους πωλητές μέσω του «Partner Programm» της, έστω και αν η δική της δραστηριότητα απευθείας πωλήσεων («Zalando Retail») δεν εμπίπτει στην ίδια κατηγορία. Το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι το σύνολο των χρηστών εκτίθεται στις πληροφορίες των τρίτων πωλητών ήταν εύλογο. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε επίσης τα επιχειρήματα περί παραβίασης των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, υπενθυμίζοντας ότι τέτοιες πλατφόρμες πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρότερες υποχρεώσεις, προκειμένου να περιορίζεται ο κίνδυνος διάδοσης επικίνδυνου ή παράνομου περιεχομένου.

Αποφάσεις *Meta Platforms Ireland* κατά Επιτροπής και *Tiktok Technology* κατά Επιτροπής ([T-55/24](#) και [T-58/24](#))

Το Γενικό Δικαστήριο **ακύρωσε** τις αποφάσεις με τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε καθορίσει το εποπτικό τέλος το οποίο όφειλαν να καταβάλουν, για το έτος 2023, οι Facebook, Instagram και TikTok ως «πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες» κατά την έννοια του κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA). Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η μέθοδος υπολογισμού του τέλους, η οποία στηριζόταν στον μέσο αριθμό μηνιαίων χρηστών, θα έπρεπε να είχε προβλεφθεί με κατ' εξουσιοδότηση πράξη και όχι με απλές εκτελεστικές αποφάσεις, καθότι συνιστά ουσιώδες στοιχείο του υπολογισμού. Εντούτοις, εφόσον κανένα σφάλμα δεν επηρέαζε την υποχρέωση την οποία υπέχουν οι εν λόγω πλατφόρμες να καταβάλλουν το τέλος, το Γενικό Δικαστήριο **διατήρησε προσωρινά σε ισχύ τα αποτελέσματα των αποφάσεων που ακυρώθηκαν**, εν αναμονή της θέσπισης νομότυπης μεθοδολογίας και της έκδοσης νέων αποφάσεων από την Επιτροπή. Πάντως, η μεταβατική αυτή περίοδος δεν επιτρέπεται να υπερβεί τους δώδεκα μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου θα καταστούν αμετάκλητες.

Απόφαση *Amazon EU* κατά Επιτροπής ([T-367/23](#))

Το Γενικό Δικαστήριο **απέρριψε** την προσφυγή που άσκησε η Amazon ζητώντας την ακύρωση της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να χαρακτηρίσει την πλατφόρμα Amazon Store ως «πολύ μεγάλη επιγραμμική πλατφόρμα» κατά την έννοια του κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA), ο οποίος επιβάλλει ενισχυμένες υποχρεώσεις στις υπηρεσίες που έχουν πάνω από 45 εκατομμύρια χρήστες στην Ένωση. Η Amazon ισχυρίστηκε ότι συνέτρεχε παράβαση διαφόρων διατάξεων του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, λόγω προσβολής, μεταξύ άλλων, της επιχειρηματικής ελευθερίας, του δικαιώματος ιδιοκτησίας, της ισότητας ενώπιον του νόμου, της ελευθερίας έκφρασης, καθώς και του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και των εμπιστευτικών πληροφοριών. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε εντούτοις ότι οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει ο DSA, μολονότι είναι πράγματι πιθανόν να συνεπάγονται κόστος και να έχουν αντίκτυπο στην οργάνωση της πλατφόρμας, προβλέπονται από τον νόμο, είναι αναλογικές και δικαιολογούνται από τον γενικού συμφέροντος σκοπό της πρόληψης των συστημικών κινδύνων που συνδέονται με τις πολύ μεγάλες πλατφόρμες, και δη της διάδοσης παράνομου περιεχομένου, χάριν της προστασίας των καταναλωτών. Συνεπώς, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα προσβαλλόμενα μέτρα, όπως η επιλογή συστημάτων σύστασης περιεχομένου που δεν βασίζονται στην κατάρτιση προφίλ, το δημόσιο αποθετήριο διαφημίσεων και η πρόσβαση των ερευνητών στα δεδομένα, δεν προσβάλλουν το ουσιώδες περιεχόμενο των δικαιωμάτων των οποίων έγινε επίκληση, ενώ συνοδεύονται παράλληλα και από αυστηρές εγγυήσεις ως προς την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια.

Ο κανονισμός για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA)

Ο DSA, ο οποίος άρχισε να ισχύει από τις 17 Φεβρουαρίου 2024, αποτελεί το αντίστοιχο του DMA όσον αφορά τη ρύθμιση των ψηφιακών περιεχομένων και υπηρεσιών. Σκοπός του είναι να δημιουργήσει ένα περιβάλλον με περισσότερη ασφάλεια, διαφάνεια και προβλεψιμότητα για τους Ευρωπαίους χρήστες. Ο κανονισμός εκσυγχρονίζει το καθεστώς ευθύνης των παρόχων ενδιάμεσων υπηρεσιών και επιβάλλει αυστηρότερες υποχρεώσεις στις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες και στις πολύ μεγάλες μηχανές αναζήτησης. Οι υποχρεώσεις τους σχετίζονται κυρίως με την πρόβλεψη και την εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών για την αντιμετώπιση παράνομου περιεχομένου, την αξιολόγηση και τη μείωση των συστημικών κινδύνων –όπως η παραπληροφόρηση, οι παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων ή οι κίνδυνοι που απειλούν τους ανηλίκους– καθώς και την ενίσχυση της διαφάνειας των αλγοριθμικών συστημάτων και των συστημάτων σύστασης περιεχομένου.

Επομένως, ο DMA και ο DSA δεν στοχεύουν ακριβώς τις ίδιες κατηγορίες φορέων. Ο DMA επικεντρώνεται στις πλατφόρμες οι οποίες ασκούν διαρθρωτική επιρροή στην εσωτερική αγορά και συνιστούν, για τις επιχειρήσεις που τις χρησιμοποιούν, αναπόφευκτο σημείο πρόσβασης ώστε να μπορούν να προσεγγίσουν τους τελικούς χρήστες. Ο DSA, από την πλευρά του, καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα επιχειρήσεων που παρέχουν ενδιάμεσες υπηρεσίες στους Ευρωπαίους χρήστες, αλλά παράλληλα επιβάλλει ιδιαίτερα αυστηρές υποχρεώσεις στις πολύ μεγάλες πλατφόρμες και μηχανές αναζήτησης λόγω του συστημικού τους αντίκτυπου στον πληροφοριακό και οικονομικό χώρο.

Αναφορικά με τον DSA, η Επιτροπή, σε απόφασή της που επικαιροποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2025, κατονόμασε μια σειρά από πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες και μηχανές αναζήτησης οι οποίες υπόκεινται στις ενισχυμένες υποχρεώσεις που προβλέπονται από τον κανονισμό, όπως οι Amazon, Apple, Booking.com, Google, LinkedIn, Meta, Microsoft, Pinterest, Snap, TikTok, X (πρώην Twitter), Wikimedia Foundation και Zalando, καθώς και αρκετές άλλες επιχειρήσεις δραστηριοποιούμενες στην ευρωπαϊκή αγορά.

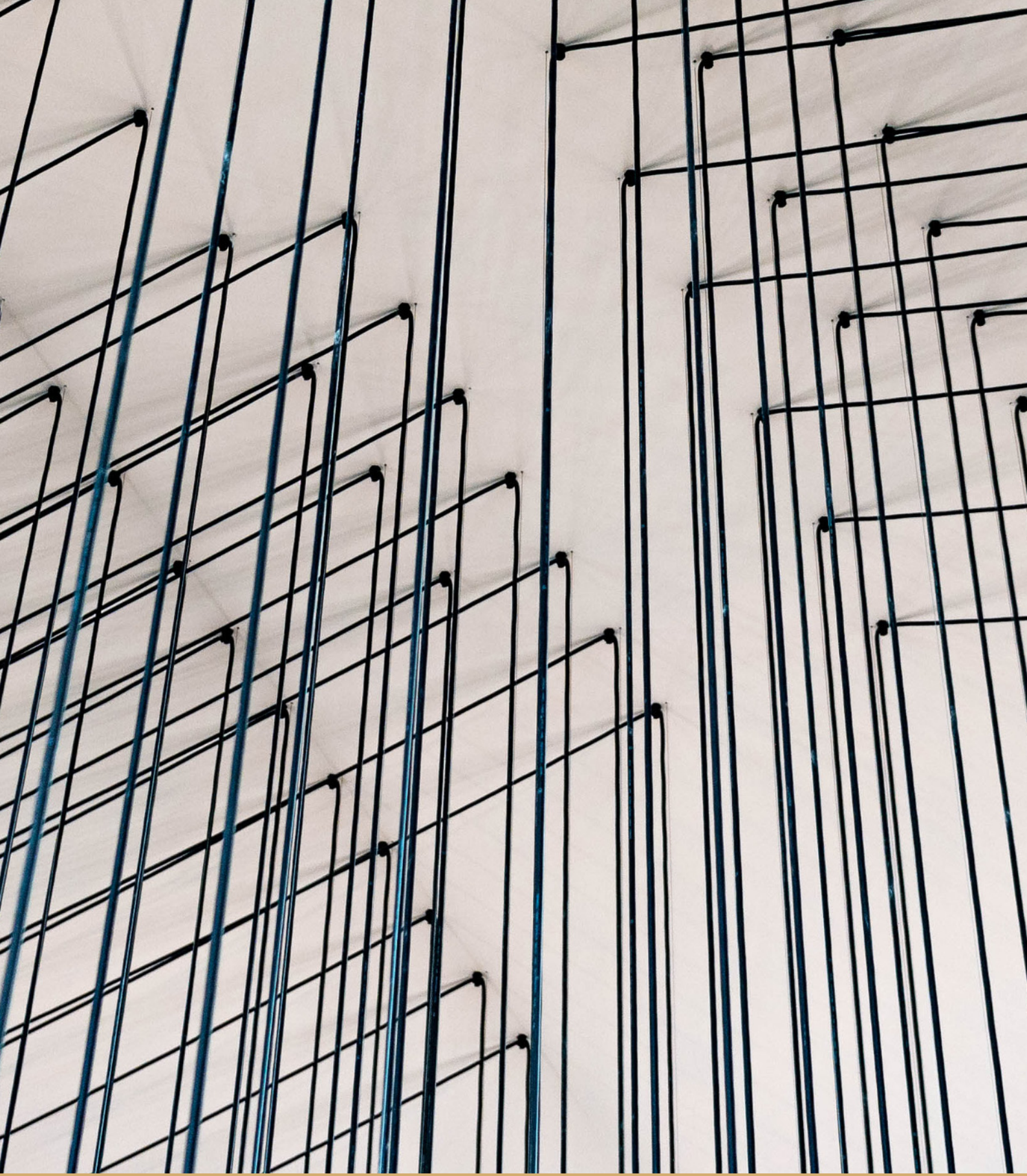
Η εφαρμογή των κανονισμών αυτών έχει ήδη οδηγήσει στην επιβολή σημαντικών κυρώσεων. Το πρώτο πρόστιμο βάσει του DSA επιβλήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2025, όταν η πλατφόρμα X καταδικάστηκε στην καταβολή ποσού 120 εκατομμυρίων ευρώ λόγω μη τήρησης αρκετών υποχρεώσεων που υπέχει από τον κανονισμό.

Βασική ορολογία του DSA

Ο **Digital Services Act** είναι ένας ευρωπαϊκός κανονισμός ο οποίος διέπει τη λειτουργία των ψηφιακών υπηρεσιών, ώστε το διαδικτυακό περιβάλλον να χαρακτηρίζεται, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, από ασφάλεια, διαφάνεια και δικαιοσύνη. Ακολουθεί μια απλή εξήγηση μερικών όρων που αποτελούν κλειδιά για την κατανόησή του:

- **Επιγραμμική πλατφόρμα:** ψηφιακή υπηρεσία μέσω της οποίας οι χρήστες μπορούν να δημοσιεύουν, να μοιράζονται ή να προβάλλουν περιεχόμενο (κοινωνικά δίκτυα, αγορές, πλατφόρμες βίντεο κ.λπ.).
- **Πολύ μεγάλη επιγραμμική πλατφόρμα (very large online platform, VLOP):** πλατφόρμα με περισσότερους από 45 εκατομμύρια ενεργούς χρήστες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Λόγω του σημαντικού τους κοινωνικού αντίκτυπου, αυτές οι πλατφόρμες υπόκεινται σε αυστηρότερες υποχρεώσεις.
- **Παράνομο περιεχόμενο:** οποιοδήποτε περιεχόμενο αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο ή στο εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο (παραδείγματος χάριν, ρητορική μίσους, παράνομα εμπορεύματα, προϊόντα που προσβάλλουν πνευματικά δικαιώματα).
- **Έλεγχος περιεχομένου:** σύνολο μέτρων που λαμβάνουν οι πλατφόρμες για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και, κατά περίπτωση, τον αποκλεισμό ή τον περιορισμό της πρόσβασης σε προβληματικό περιεχόμενο.
- **Αλγοριθμική διαφάνεια:** υποχρέωση την οποία υπέχουν ορισμένες πλατφόρμες να εξηγούν, με κατανοητό τρόπο, πώς λειτουργούν τα συστήματα σύστασης περιεχομένου τα οποία χρησιμοποιούν.

Μέσω της εφαρμογής των παραπάνω εννοιών, ο DSA επιδιώκει να προστατεύσει καλύτερα τους χρήστες, να φέρει τις μεγάλες πλατφόρμες προ των ευθυνών τους και να τονώσει την εμπιστοσύνη στον ευρωπαϊκό ψηφιακό χώρο.

↘ Αναδρομή στις σημαντικότερες αποφάσεις της χρονιάς

Ελεύθερη κυκλοφορία

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εγγυάται στους πολίτες της το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Για να κατοχυρώνεται στην πράξη αυτή η ελευθερία, κάθε κράτος μέλος οφείλει να αναγνωρίζει τις προσωπικές και οικογενειακές σχέσεις οι οποίες έχουν ιδρυθεί νομίμως σε άλλο κράτος μέλος και να τις εξετάζει υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που προστατεύονται από την Ένωση, ιδίως δε του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και της αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων.

↘ Δύο Πολωνοί πολίτες που συνήψαν γάμο στη Γερμανία ζήτησαν τη μεταγραφή του πιστοποιητικού του γάμου τους στο πολωνικό ληξιαρχείο, προκειμένου η σχέση τους να αναγνωριστεί στην Πολωνία. Οι αρμόδιες αρχές αρνήθηκαν να μεταγράψουν το πιστοποιητικό, με την αιτιολογία ότι το πολωνικό δίκαιο δεν επιτρέπει τον γάμο μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου. Απαντώντας σε σχετικό προδικαστικό ερώτημα του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η άρνηση αναγνώρισης γάμου που έχει συναφθεί νομίμως από δύο πολίτες της Ένωσης σε άλλο κράτος μέλος, όπου άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής, αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο, διότι προσβάλλει την ελευθερία αυτή καθώς και το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Τα κράτη μέλη είναι, συνεπώς, υποχρεωμένα να αναγνωρίζουν, για τους σκοπούς της άσκησης των δικαιωμάτων που απονέμει το ενωσιακό δίκαιο, την οικογενειακή κατάσταση η οποία έχει νομίμως διαμορφωθεί σε άλλο κράτος μέλος. Το Δικαστήριο υπογράμμισε εντούτοις ότι η ως άνω υποχρέωση δεν ισοδυναμεί με καθιέρωση του γάμου μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου στην εθνική έννομη τάξη. Επιπλέον, τα κράτη μέλη διαθέτουν περιθώριο εκτιμήσεως για την επιλογή του τρόπου αναγνώρισης ενός τέτοιου γάμου. Πάντως, όταν το κράτος μέλος επιλέγει να προβλέψει ενιαία διαδικασία αναγνώρισης των γάμων που έχουν συναφθεί σε άλλα κράτη μέλη, όπως είναι η διαδικασία μεταγραφής του πιστοποιητικού γάμου στο ληξιαρχείο, υποχρεούται να την εφαρμόζει χωρίς διακρίσεις ως προς όλους τους γάμους, τόσο των ετερόφυλων όσο και των ομόφυλων ζευγαριών.

 Απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2025 στην υπόθεση *Wojewoda Mazowiecki* ([C-713/23](#))

Ίση μεταχείριση και απαγόρευση των διακρίσεων

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει ένα κοινό νομικό πλαίσιο με στόχο τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Πυλώνες του είναι οι οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ: η πρώτη απαγορεύει κάθε διάκριση λόγω φυλής ή εθνοτικής καταγωγής, ενώ η δεύτερη έχει ως αντικείμενο την ισότητα στην απασχόληση και την εργασία. Οι ρυθμίσεις αυτές αποκλείουν όλες τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις, υπό την επιφύλαξη κάποιων περιορισμένων δυνατοτήτων δικαιολόγησής τους, και απαιτούν, συνακόλουθα, από τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν αποτελεσματική και ομοιόμορφη προστασία εντός της Ένωσης.

✎ Μια υπάλληλος σιδηροδρομικού σταθμού είχε ζητήσει επανειλημμένα από τον εργοδότη της να τοποθετηθεί σε θέση εργασίας με σταθερό ωράριο. Ο λόγος ήταν ότι χρειαζόταν να φροντίζει τον γιο της, ο οποίος έπασχε από σοβαρή αναπηρία και ήταν απολύτως ανίκανος να αυτοεξυπηρετηθεί. Ο εργοδότης δέχθηκε να προχωρήσει, προσωρινά, σε ορισμένες προσαρμογές. Αρνήθηκε όμως να προσδώσει στις σχετικές διευκολύνσεις μόνιμο χαρακτήρα. Η υπάλληλος κινήθηκε δικαστικώς και η υπόθεση έφθασε στο ιταλικό Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, το οποίο απευθύνθηκε στο Δικαστήριο, διότι διατηρούσε αμφιβολίες περί της ορθής ερμηνείας του ενωσιακού δικαίου σε σχέση με την προστασία από έμμεση διάκριση ενός εργαζομένου που, χωρίς να είναι ο ίδιος άτομο με αναπηρία, φροντίζει το ανήλικο τέκνο του, το οποίο έχει σοβαρή αναπηρία. Το Δικαστήριο απάντησε ότι η απαγόρευση της έμμεσης διάκρισης λόγω αναπηρίας, σύμφωνα με την οδηγία-πλαίσιο για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, καλύπτει και την περίπτωση εργαζομένου που υφίσταται τέτοια διάκριση λόγω της φροντίδας την οποία παρέχει στο τέκνο του που πάσχει από αναπηρία.

⚖️ Απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2025 στην υπόθεση Bervidi ([C-38/24](#))

✎ Ο δανικός νόμος για τη δημόσια στέγαση αποσκοπεί στη μείωση του ποσοστού των οικογενειακών κατοικιών δημόσιας στέγασης στις «περιοχές υπό ανάπτυξη». Χαρακτηριστικό των εν λόγω περιοχών είναι, μεταξύ άλλων, ότι το ποσοστό «των μεταναστών από μη δυτικές χώρες, και των κατιόντων τους» υπερέβη εκεί, κατά την τελευταία πενταετία, το 50 % των κατοίκων. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του νόμου, έχουν ήδη καταγγελθεί ή αναμένεται να καταγγελθούν μισθώσεις κατοικιών δημόσιας στέγασης για οικογένειες που βρίσκονται σε δύο οικιστικές περιοχές των Δήμων Slagelse και Κοπεγχάγης. Το δανικό δικαστήριο το οποίο επιλήφθηκε διαφορών σχετικών με τις καταγγελίες αυτές διερωτάται εάν η συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση συνιστά άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω εθνοτικής καταγωγής. Με την απόφασή του, το Δικαστήριο αποσαφήνισε σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να στοιχειοθετείται διάκριση λόγω εθνοτικής καταγωγής. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η εθνοτική καταγωγή προσδιορίζεται βάσει ενός συνδυασμού παραγόντων. Μεμονωμένα κριτήρια, όπως η ιθαγένεια ή η χώρα γέννησης, δεν αρκούν προς διαπίστωση της υπαγωγής σε εθνοτική ομάδα. Κατά την εξέταση της ύπαρξης ενδεχόμενης άμεσης διάκρισης, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν το κριτήριο που συνδέεται με το ποσοστό των μεταναστών και των κατιόντων τους στηρίζεται πράγματι στην εθνοτική καταγωγή της πλειονότητας των κατοίκων των «περιοχών υπό ανάπτυξη» και αν, ως εκ τούτου, οι κάτοικοι αυτοί υφίστανται λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση, για παράδειγμα υπό τη μορφή αυξημένου κινδύνου πρόωρης καταγγελίας των μισθώσεών τους. Σε περίπτωση που το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι συντρέχει έμμεση διάκριση, καλείται να ελέγξει μήπως είναι, παρά ταύτα, δικαιολογημένη. Ειδικότερα, θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι ο επίμαχος νόμος επιδιώκει σκοπό γενικού συμφέροντος κατά τρόπο σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας και με το θεμελιώδες δικαίωμα του σεβασμού της κατοικίας.

⚖️ Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2025 στην υπόθεση Slagelse Almennyttige Boligselskab, Afdeling Schackenborgvaenge ([C-417/23](#))

Κράτος δικαίου

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, μνημονεύουν ρητώς το κράτος δικαίου ως μια από τις κοινές αξίες των κρατών μελών. Η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δικαστηρίων αποτελούν ουσιώδες στοιχείο του κράτους δικαίου.

✎ Με δύο αποφάσεις του, το πολωνικό Συνταγματικό Δικαστήριο κήρυξε ορισμένες διατάξεις των Συνθηκών, όπως ερμηνεύονται από το Δικαστήριο, αντίθετες προς το εθνικό Σύνταγμα και έκρινε ρητώς ότι η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την αποτελεσματική δικαστική προστασία υπερβαίνει τα όρια των εξουσιών που του έχουν ανατεθεί (*ultra vires*). Εκτιμώντας ότι οι εθνικές αυτές δικαστικές αποφάσεις αντιβαίνουν σε θεμελιώδεις αρχές του ενωσιακού δικαίου, όπως η αρχή της υπεροχής του έναντι του εσωτερικού δικαίου, η Επιτροπή στράφηκε κατά της Πολωνίας και άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή λόγω παραβάσεως κράτους μέλους. Το Δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή και αποφάνθηκε ότι η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις της επειδή το πολωνικό Συνταγματικό Δικαστήριο παραβίασε την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και έθιξε την υπεροχή, την αυτονομία, την αποτελεσματικότητα και την ομοιόμορφη εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου, καθώς και τη δεσμευτική ισχύ των αποφάσεων του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο δικαίωσε την Επιτροπή και κατά το μέρος της προσφυγής της που αφορούσε σοβαρές πλημμέλειες της διαδικασίας διορισμού τριών δικαστών του πολωνικού Συνταγματικού Δικαστηρίου και της Προέδρου του, εξαιτίας των οποίων ετίθετο υπό αμφισβήτηση κατά πόσον πρόκειται για ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια του ενωσιακού δικαίου.

 Απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2025 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Έλεγχος *ultra vires* της νομολογίας του Δικαστηρίου – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης) ([C-448/23](#))

✎ Το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η Πολωνία όφειλε πράγματι στην Ένωση συνολικό ποσό περίπου 320,2 εκατομμυρίων ευρώ λόγω της ημερήσιας χρηματικής ποινής την οποία της είχε επιβάλει το Δικαστήριο κατόπιν της άρνησής της να αναστείλει ορισμένες αντίθετες προς το ενωσιακό δίκαιο δικαστικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν το 2019. Το Δικαστήριο είχε αρχικώς επιβάλει χρηματική ποινή ύψους ενός εκατομμυρίου ευρώ ημερησίως από τον Νοέμβριο του 2021, την οποία εν συνεχεία, τον Απρίλιο του 2023, μείωσε κατά 500 000 ευρώ την ημέρα, μετά τη θέσπιση πολωνικού νόμου που εξασφάλιζε τη μερική συμμόρφωση του κράτους μέλους με την απόφαση του Δικαστηρίου. Δεδομένου ότι η Πολωνία δεν είχε καταβάλει τα οφειλόμενα ποσά, η Επιτροπή ανέκτησε τα πρόστιμα μέσω συμψηφισμού με ευρωπαϊκά κονδύλια τα οποία θα έπρεπε, κατ' αρχήν, να είχαν χορηγηθεί στο κράτος μέλος. Η Πολωνία προσέβαλε έξι αποφάσεις συμψηφισμού οι οποίες κάλυπταν την περίοδο από 15 Ιουλίου 2022 έως 4 Ιουνίου 2023, υποστηρίζοντας ότι το ποσό της επιβληθείσας χρηματικής ποινής έπρεπε να έχει μειωθεί γρηγορότερα σε συνέχεια της αλλαγής που επήλθε στη νομοθεσία της. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε εξ ολοκλήρου τα επιχειρήματά της, κρίνοντας ότι ούτε η νομολογία του πολωνικού Συνταγματικού Δικαστηρίου ούτε ο νόμος του Ιουνίου του 2022 συνεπάγονταν απόσβεση της οφειλής εκ της χρηματικής ποινής και υπενθυμίζοντας ότι η μείωση την οποία αποφάσισε το Δικαστήριο τον Απρίλιο του 2023 είχε ισχύ μόνο για το μέλλον. Ενόσω η Πολωνία δεν συμμορφωνόταν πλήρως και η χρηματική ποινή ύψους ενός εκατομμυρίου ευρώ παρέμενε σε ισχύ, η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να την εισπράττει στο ακέραιο.

 Απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2025 στην υπόθεση Πολωνία κατά Επιτροπής ([T-830/22](#) και [T-156/23](#), [T-1033/23](#))

Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας

Ως βασικό μέσο άσκησης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα περιοριστικά μέτρα ή «κυρώσεις» χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο μιας ενιαίας και συνολικής προσέγγισης που περιλαμβάνει τον πολιτικό διάλογο. Η Ένωση καταφεύγει στην επιβολή τους ιδίως όταν είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη των αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων και της ασφάλειάς της, για την πρόληψη συγκρούσεων και για την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας. Στόχος των κυρώσεων είναι, στην πράξη, να επέλθει μια αλλαγή στην πολιτική ή στη συμπεριφορά των προσώπων ή των οντοτήτων κατά των οποίων στρέφονται τα μέτρα, ώστε να επιτευχθούν οι σκοποί της ΚΕΠΠΑ.

➤ Κατόπιν της στρατιωτικής επίθεσης της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας το 2022, η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε μια σειρά περιοριστικών μέτρων. Το 2023, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διέυρνε τα κριτήρια βάσει των οποίων μπορούν να ληφθούν τέτοια μέτρα εις βάρος φυσικών ή νομικών προσώπων. Κατόπιν τούτου, είναι δυνατόν να δεσμευθούν τα κεφάλαια και οι οικονομικοί πόροι νομικών προσώπων που δραστηριοποιούνται στον ρωσικό τομέα τεχνολογιών της πληροφορίας με άδεια χορηγούμενη από το Κέντρο Αδειοδότησης, Πιστοποίησης και Προστασίας Κρατικών Απορρήτων της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Ασφαλείας της Ρωσικής Ομοσπονδίας (FSB) ή με άδεια «όπλων και στρατιωτικού εξοπλισμού» χορηγούμενη από το ρωσικό Υπουργείο Βιομηχανίας και Εμπορίου. Η Positive Group ΡΑΟ, ρωσική εταιρία του τομέα της κυβερνοασφάλειας, κατέχει τέτοια άδεια μέσω της θυγατρικής της και, επομένως, η επωνυμία της καταχωρίστηκε στον κατάλογο των νομικών προσώπων που υπόκεινται σε κυρώσεις. Ζήτησε την ακύρωση της πράξεως καταχώρισης, αλλά το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της. Αποφάνθηκε ότι το κριτήριο που χρησιμοποιήθηκε είναι σαφές, νομικά προβλέψιμο και αναλογικό σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς, οι οποίοι συνίστανται στην άσκηση πίεσης στη Μόσχα και στην υπονόμευση της ικανότητάς της για πολεμικές ενέργειες, μεταξύ άλλων στο κομμάτι των πληροφοριών. Συνεπώς, δεν ήταν εσφαλμένο το συμπέρασμα του Συμβουλίου ότι η εταιρία έπρεπε να περιληφθεί στον κατάλογο λόγω του ότι λειτουργούσε με άδεια της FSB, ακόμη και αν η άδεια ήταν στο όνομα της θυγατρικής της.

54 Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2025 στην υπόθεση Positive Group κατά Συμβουλίου ([T-573/23](#))

➤ Το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν κατά της MegaFon, που είναι ένας από τους βασικούς φορείς κινητής τηλεφωνίας στη Ρωσία. Το 2023, το Συμβούλιο είχε περιλάβει την εν λόγω εταιρία στον κατάλογο των νομικών προσώπων που υπόκεινται σε περιοριστικά μέτρα, κρίνοντας ότι υποστηρίζει άμεσα την πολεμική μηχανή της Ρωσίας παρέχοντας υπηρεσίες οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον στρατό, κυρίως στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Η MegaFon ζήτησε την ακύρωση των σχετικών αποφάσεων, επικαλούμενη έλλειψη αιτιολογίας, παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας και δυσανάλογη προσβολή της επιχειρηματικής της ελευθερίας. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία της, καταλήγοντας ότι το Συμβούλιο είχε εκθέσει με επαρκή ακρίβεια τους λόγους της επιβολής των κυρώσεων και δεν ήταν υποχρεωμένο να ακούσει προηγουμένως τις παρατηρήσεις της εταιρίας, προκειμένου να διατηρήσει το στοιχείο της έκπληξης που ήταν απαραίτητο προς εξασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους. Έκρινε επίσης ότι τα επίδικα μέτρα, παρότι επηρεάζουν τη δραστηριότητα και τη φήμη της MegaFon, εξακολουθούν να είναι αναλογικά και αναγκαία προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος ο οποίος συνίσταται στην αποδυνάμωση της ρωσικής στρατιωτικής μηχανής εν μέσω της συγκυρίας του πολέμου στην Ουκρανία.

54 Απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2025 στην υπόθεση MegaFon κατά Συμβουλίου ([T-193/23](#))

CVRIA

Μετανάστευση και άσυλο

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει ένα σύνολο κανόνων για την εφαρμογή αποτελεσματικής, ανθρωπιστικής και ασφαλούς μεταναστευτικής πολιτικής. Το ευρωπαϊκό κοινό σύστημα άσυλου ορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις οι οποίες διέπουν τη μεταχείριση όλων των αιτούντων άσυλο και την επεξεργασία των αιτήσεων τους οπουδήποτε εντός της Ένωσης.

✎ Όταν υπήκοος τρίτης χώρας υποβάλλει αίτηση διεθνούς προστασίας, είναι δυνατή η απόρριψή της στο πλαίσιο ταχείας διαδικασίας στα σύνορα, σε περίπτωση που η χώρα καταγωγής του έχει χαρακτηριστεί «ασφαλής» από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο χαρακτηρισμός αυτός μπορεί να γίνεται και με νομοθετική πράξη, η οποία όμως πρέπει να υπόκειται σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο. Επιπλέον, οι πηγές πληροφόρησης στις οποίες στηρίχθηκε ο χαρακτηρισμός πρέπει να είναι προσβάσιμες τόσο στον αιτούντα όσο και στον εθνικό δικαστή. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να συμπεριλαμβάνουν στον κατάλογο των ασφαλών χωρών καταγωγής μια χώρα που δεν προσφέρει επαρκή εγγύα προστασίας σε ολόκληρο τον πληθυσμό της.

⚖️ Απόφαση της 1ης Αυγούστου 2025 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Alace και Canpelli* ([C-758/24 και C-759/24](#))

✎ Δύο αιτούντες άσυλο στην Ιρλανδία αναγκάστηκαν να ζήσουν για αρκετές εβδομάδες υπό επισφαλείς συνθήκες, αφού το κράτος μέλος επικαλέστηκε την πληρότητα των κέντρων υποδοχής και αρνήθηκε να τους παραχωρήσει κατάλυμα. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια τέτοια άρνηση, ακόμη και σε περίπτωση μαζικής και απρόβλεπτης εισροής αιτούντων διεθνή προστασία, συνιστά σοβαρή παραβίαση του ενωσιακού δικαίου, με συνέπεια να μπορεί να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του Δημοσίου. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται, δυνάμει της οδηγίας για την υποδοχή, να εγγυώνται στους αιτούντες διεθνή προστασία υλικές συνθήκες υποδοχής που να τους εξασφαλίζουν επαρκές βιοτικό επίπεδο για τη συντήρησή τους, μέσω της παροχής είτε στέγης είτε οικονομικού βοηθήματος, είτε κουπονιών, είτε ενός συνδυασμού αυτών των μορφών στήριξης μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης.

⚖️ Απόφαση της 1ης Αυγούστου 2025 στην υπόθεση *The Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth* κ.λπ. ([C-97/24](#))

✎ Ένας άνδρας από το Ιράκ είχε ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα επικαλούμενος πραγματικό κίνδυνο για τη ζωή του. Η αίτησή του απορρίφθηκε και η επακόλουθη προσφυγή του κρίθηκε «προφανώς αβάσιμη» αποκλειστικώς και μόνον επειδή δεν είχε παραστεί αυτοπροσώπως ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής. Πράγματι, κατά την ελληνική νομοθεσία, σε μια τέτοια περίπτωση η προσφυγή τεκμαίρεται καταχρηστική. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο εν λόγω κανόνας αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο: η απαίτηση αυτοπρόσωπης παρουσίας προκειμένου να εξεταστεί η προσφυγή είναι δυσανάλογη, δεδομένου ότι χρησιμεύει μόνο για να επαληθευτεί η παρουσία του ενδιαφερομένου και όχι για να ακουστεί αυτός πραγματικά. Η Ελλάδα θα έπρεπε να είχε προβλέψει άλλες, λιγότερο περιοριστικές εναλλακτικές, όπως την εκπροσώπηση από δικηγόρο, την εμφάνιση σε κάποια τοπική αρχή ή μια απλή απόδειξη παρουσίας, προκειμένου να κατοχυρώνεται η πραγματική πρόσβαση σε αποτελεσματική προσφυγή.

⚖️ Απόφαση της 3ης Ιουλίου 2025 στην υπόθεση *Al Nasiria* ([C-610/23](#))

Καταναλωτές

Το Δικαστήριο της ΕΕ: Εγγυητής των δικαιωμάτων των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση

[Δείτε το βίντεο](#)

Η ευρωπαϊκή πολιτική προστασίας των καταναλωτών αποσκοπεί στη διαφύλαξη της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών και νομικών συμφερόντων των καταναλωτών, όπου και αν αυτοί διαμένουν, ταξιδεύουν ή πραγματοποιούν τις αγορές τους εντός της Ένωσης.

✎ Γερμανική εταιρία πωλούσε ένα συμπλήρωμα διατροφής με βάση το σαφράν και τον χυμό πεπονιού, ισχυριζόμενη ότι βελτιώνει τη διάθεση και μειώνει το άγχος και την κόπωση. Μια ένωση καταναλωτών κινήθηκε δικαστικώς κατά της εταιρίας για τη διαφημιστική της πρακτική, θεωρώντας ότι συνίστατο σε αντίθετους προς το ενωσιακό δίκαιο ισχυρισμούς υγείας. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι έως ότου η Επιτροπή ολοκληρώσει την επιστημονική εξέταση των ισχυρισμών υγείας που αφορούν φυτικές ουσίες και τις καταχωρίσει στους επίσημους καταλόγους, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται τέτοιοι ισχυρισμοί στη διαφήμιση, εκτός εάν στην περίπτωση τους τυγχάνει εφαρμογής κάποιο μεταβατικό καθεστώς, όπερ δεν ίσχυε εν προκειμένω.

Απόφαση της 30ής Απριλίου 2025 στην υπόθεση Novel Nutriology ([C-386/23](#))

✎ Σε μια άλλη υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι δυνατόν ένα μη αλκοολούχο ποτό να διατίθεται στο εμπόριο υπό την ονομασία «gin χωρίς αλκοόλ». Μια γερμανική ένωση για την καταπολέμηση του αθέμιτου ανταγωνισμού ενήγαγε την εταιρία PB Vi Goods ενώπιον γερμανικού δικαστηρίου ζητώντας να της απαγορευθεί να πωλεί ένα μη αλκοολούχο ποτό υπό την ονομασία «Virgin Gin Alkoholfrei» (Virgin Gin χωρίς αλκοόλ). Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, βάσει του ενωσιακού δικαίου, η νόμιμη ονομασία «gin» επιφυλάσσεται στο οινοπνευματώδες ποτό που παράγεται εκ του αρωματισμού αιθυλικής αλκοόλης γεωργικής προέλευσης με καρπούς αρκεύθου και έχει ελάχιστο κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο 37,5 %. Διαπίστωσε ότι η προσθήκη της μνείας «χωρίς αλκοόλ» δεν άλλαξε κάτι ως προς τον ανωτέρω χαρακτηρισμό, ούτε δικαιολογούσε εξαίρεση από την εφαρμογή της απαγόρευσης. Επιπλέον, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο για περιορισμό που δεν έθιγε την επιχειρηματική ελευθερία η οποία κατοχυρώνεται από τον Χάρτη, δεδομένου ότι δεν εμπόδιζε αυτήν καθεαυτήν την εμπορία του προϊόντος, αλλά μόνον τη χρήση μιας κατοχυρωμένης ονομασίας σε σχέση με αυτό. Εξάλλου, η απαγόρευση είναι αναλογική, διότι ο σκοπός της έγκειται στο να προστατεύονται οι μεν καταναλωτές από οποιονδήποτε κίνδυνο σύγχυσης, οι δε παραγωγοί gin που συμμορφώνονται με το ενωσιακό δίκαιο από τυχόν αθέμιτο ανταγωνισμό.

Απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2025 στην υπόθεση PB Vi Goods ([C-563/24](#))

✎ Γάλλος καταναλωτής διατηρούσε λογαριασμό λογιστικού χρυσού στη Veracash και αντιλήφθηκε ότι είχαν γίνει από τον λογαριασμό του καθημερινές αναλήψεις με μια κάρτα την οποία ισχυριζόταν ότι δεν έλαβε ποτέ. Ειδοποίησε τη Veracash για τις επίμαχες συναλλαγές σχεδόν δύο μήνες μετά την πρώτη ανάληψη, αλλά εντός της νόμιμης προθεσμίας των δεκατριών μηνών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο χρήστης κάρτας μπορεί να απολέσει το δικαίωμα επιστροφής των χρημάτων του αν δεν γνωστοποιήσει τη μη εγκεκριμένη πράξη πληρωμής

«αμελλητί», δηλαδή χωρίς καθυστέρηση. Εντούτοις, σε περίπτωση απώλειας, κλοπής ή υπεξαίρεσης της κάρτας, το δικαίωμα χάνεται μόνον εάν ο χρήστης ενήργησε με δόλο ή βαριά αμέλεια, και αποκλειστικώς όσον αφορά τις συναλλαγές για τις οποίες καθυστέρησε να ειδοποιήσει.

 Απόφαση της 1ης Αυγούστου 2025 στην υπόθεση Veracash ([C-665/23](#))

➤ Δύο Πολωνοί τουρίστες έκαναν κράτηση για ένα πακέτο «all inclusive» σε ξενοδοχείο πέντε αστέρων στην Αλβανία, αλλά ήδη την επομένη της άφιξής τους, οι διακοπές τους διαταράχθηκαν σοβαρά από εκτεταμένες εργασίες κατεδάφισης τις οποίες διέταξαν οι τοπικές αρχές. Για αρκετές ημέρες ξυπνούσαν από τον συνεχή θόρυβο των εργοταξίων, και οι πισίνες, η παραλιακή προβλήτα και το πλακόστρωτο μονοπάτι που έβγαζε στη θάλασσα ήταν υπό κατάσταση διάλυσης λόγω της κατεδάφισης. Οι συνθήκες εστίασης έπασχαν επίσης, καθώς υπήρχαν μεγάλες ουρές αναμονής, οι διαθέσιμες μερίδες ήταν περιορισμένες και ορισμένες υπηρεσίες δεν παρέχονταν καθόλου, ενώ προς το τέλος της διαμονής τους ξεκίνησαν νέες κατασκευαστικές εργασίες. Θεωρώντας ότι υπέστησαν υλική ζημία και ηθική βλάβη, οι παραθεριστές προσέφυγαν στα πολωνικά δικαστήρια για να ζητήσουν να τους επιστραφεί το σύνολο του αντιτίμου που κατέβαλαν, καθώς και να αξιώσουν αποζημίωση. Το Δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε κατόπιν προδικαστικής παραπομπής, αποφάνθηκε ότι ένας ταξιδιώτης έχει δικαίωμα πλήρους επιστροφής των χρημάτων του όχι μόνο σε περίπτωση μη εκτέλεσης ή πλημμελούς εκτέλεσης των ταξιδιωτικών υπηρεσιών, αλλά και όταν, παρότι ορισμένες υπηρεσίες παρασχέθηκαν, η ελαττωματική εκπλήρωση της παροχής ήταν τόσο σοβαρή ώστε το πακέτο έχασε κάθε νόημα και το ταξίδι δεν παρουσίαζε πλέον αντικειμενικά κανένα ενδιαφέρον. Διευκρίνισε δε ότι αρμόδιος να εκτιμήσει το ζήτημα είναι ο εθνικός δικαστής και ότι η ενωσιακή οδηγία αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, χωρίς να επιτρέπει την επιβολή κυρώσεων, όπως τιμωρητικής αποζημίωσης. Το Δικαστήριο υπενθύμισε πάντως ότι ο διοργανωτής δεν μπορεί να απαλλαγεί από την ευθύνη του, εάν ήταν σε θέση να προβλέψει ή να αποφύγει την πραγματοποίηση των εργασιών, έστω και αν αυτές αποφασίστηκαν από δημόσια αρχή.

 Απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2025 στην υπόθεση Tuleka ([C-469/24](#))

➤ Ευρωπαϊκές και αμερικανικές επιχειρήσεις οι οποίες παράγουν ή χρησιμοποιούν μελαμίνη προσέβαλαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου την απόφαση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Χημικών Προϊόντων (ECHA) να κατατάξει τη συγκεκριμένη ουσία ως «εξαιρετικά ανησυχητική», λόγω των σοβαρών κινδύνων που ενέχει για την υγεία και το περιβάλλον. Υποστήριξαν ότι η ως άνω κατάταξη βασιζόταν σε εσφαλμένη επιστημονική ανάλυση και ότι δεν τους δόθηκε επαρκής δυνατότητα να ακουστούν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματά τους και επιβεβαίωσε την απόφαση της ECHA. Κατέστησε σαφές ότι μια ουσία μπορεί να χαρακτηριστεί επικίνδυνη ακόμη και αν οι ιδιότητές της δεν αρκούν από μόνες τους για να προκαλέσουν σοβαρές επιπτώσεις, αλλά χρειάζεται να λειτουργήσουν συνδυαστικά. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι η διαδικασία την οποία προβλέπει ο ενωσιακός κανονισμός REACH (που αποσκοπεί στην προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από κινδύνους συνδεδόμενους με τις χημικές ουσίες) δεν κατοχυρώνει κανένα άλλο δικαίωμα πέραν της δυνατότητας να διατυπωθούν παρατηρήσεις.

 Απόφαση της 9ης Ιουλίου 2025 στις υποθέσεις Fritz Egger κ.λπ. κατά ECHA (Μελαμίνη) και LAT Nitrogen Piesteritz και Cornerstone κατά ECHA ([T-163/23](#), [T-167/23](#))

Διανοητική ιδιοκτησία

Η διανοητική ιδιοκτησία και το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

[Δείτε το βίντεο](#)

Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας (πνευματικά δικαιώματα) και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας (δίκαιο των εμπορικών σημάτων, των σχεδίων και των υποδειγμάτων) βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, δημιουργώντας ένα περιβάλλον που ευνοεί τη δημιουργικότητα και την καινοτομία.

✎ Το 2019, η ιταλική εταιρία Nero Lifestyle υπέβαλε στο Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) αίτηση καταχώρισης του λεκτικού σήματος NERO CHAMPAGNE. Η Comité interprofessionnel du vin de Champagne και το Institut national de l'origine et de la qualité (INAO) άσκησαν ανακοπή. Υποστήριξαν ότι μέσω του σήματος αυτού θα μπορούσε να αντληθεί καταχρηστικά όφελος από τη φήμη των προϊόντων ΠΟΠ Champagne, των οποίων η προστασία αποτελεί εγγύηση ποιότητας λόγω της γεωγραφικής τους προέλευσης. Η ανακοπή απορρίφθηκε εν μέρει από το EUIPO και οι επαγγελματικοί φορείς άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Με την απόφασή του, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του EUIPO και δέχθηκε την ανακοπή. Κατόπιν τούτου, απορρίφθηκε η αίτηση καταχώρισης του σήματος NERO CHAMPAGNE.

Απόφαση της 25ης Ιουνίου 2025 στην υπόθεση Comité interprofessionnel du vin de Champagne και INAO κατά EUIPO – Nero Lifestyle (NERO CHAMPAGNE) ([T-239/23](#))

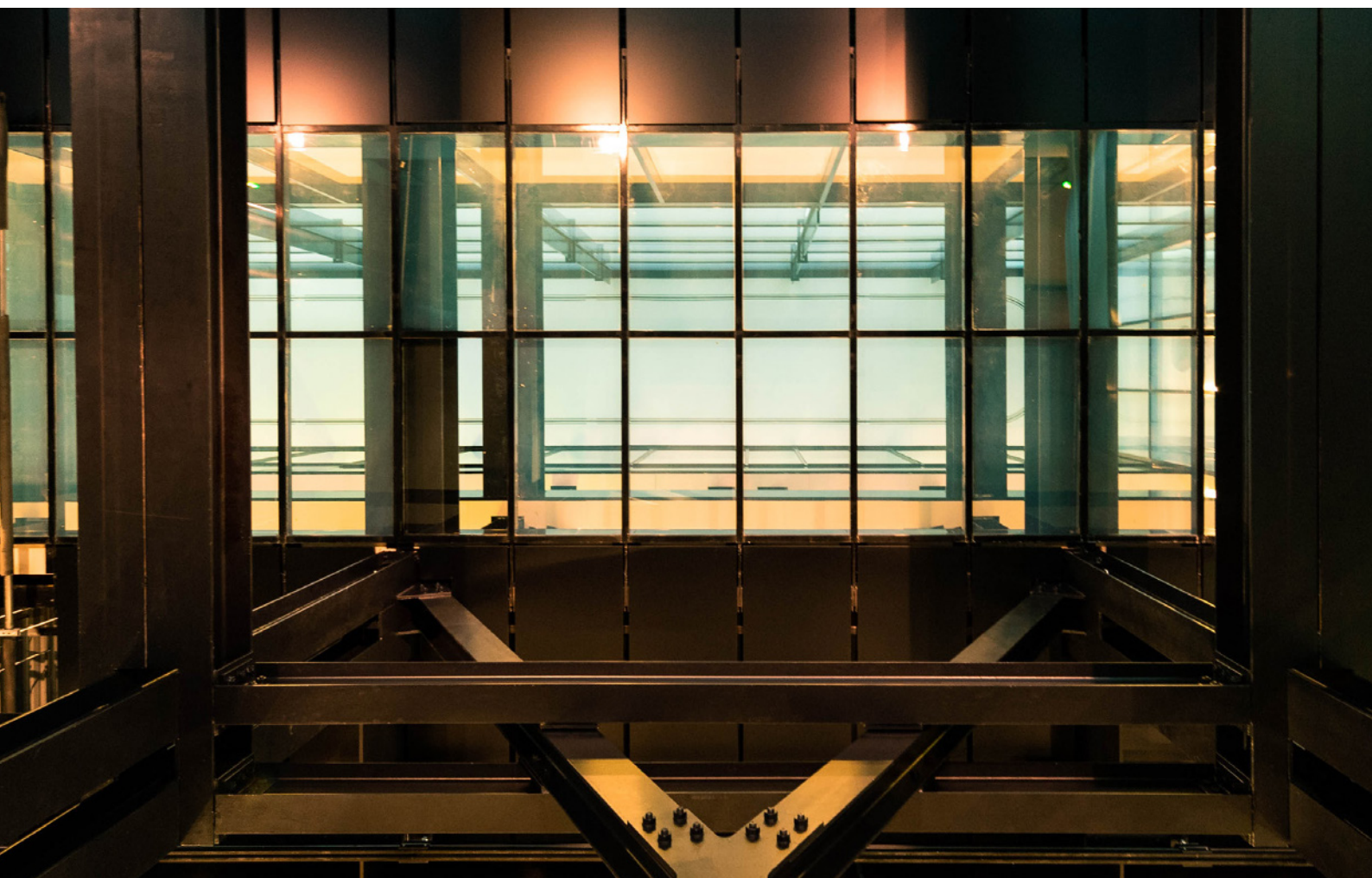
✎ Ο Κύβος του Ρούμπικ δεν μπορεί να προστατευθεί ως ενωσιακό σήμα: το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ορθώς κηρύχθηκαν άκυρα τα καταχωρισμένα σήματα για το διάσημο τρισδιάστατο παζλ. Το EUIPO είχε κρίνει ότι το σχήμα του κύβου, η δομή πλέγματος και η διαφοροποίηση των εδρών του ισοδυναμούσαν με τεχνικά στοιχεία απαραίτητα για τη λειτουργία του, όπερ σήμαινε ότι ήταν αδύνατη η προστασία τους βάσει του δικαίου των σημάτων. Η Spin Master, κάτοχος των επίμαχων σημάτων, ισχυριζόταν ότι ορισμένα στοιχεία, και δη τα χρώματα, δεν ήταν τεχνικά. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία της εξηγώντας ότι τα χρώματα αποτελούν απλώς μια δευτερεύουσα λεπτομέρεια που χρησιμεύει για να ξεχωρίζουν οι διάφορες πλευρές και ότι τα ουσιώδη στοιχεία του σχήματος –τα τετράγωνα, η δομή πλέγματος και η διαφοροποίηση των εδρών– εξυπηρετούν μια τεχνική ανάγκη: να μπορεί να περιστραφεί ο κύβος και να είναι αναγνωρίσιμα τα κομμάτια του παζλ. Δεδομένου ότι όλα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του κύβου συναρτώνται με τη λειτουργία του, δεν είναι δυνατόν να προστατευθούν ως εμπορικό σήμα και, ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε τις αποφάσεις του EUIPO.

Απόφαση της 9ης Ιουλίου 2025 στις υποθέσεις Spin Master Toys UK κατά EUIPO Verdes Innovations (Σχήμα κύβου με όψεις που έχουν δομή πλέγματος) ([T-1170/23](#) έως [T-1173/23](#))

➤ Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τις αποφάσεις του EUIPO με τις οποίες η Ferrari είχε κηρυχθεί έκπτωτη των δικαιωμάτων της επί του λεκτικού σήματος TESTAROSSA για αυτοκίνητα, ανταλλακτικά, εξαρτήματα και μοντέλα σε κλίμακα, επειδή είχε κριθεί ότι δεν είχε γίνει ουσιαστική χρήση του σήματος μεταξύ 2010 και 2015. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι παρόλο που το μοντέλο Testarossa δεν κατασκευαζόταν πλέον από το 1996, είχαν πωληθεί έκτοτε μεταχειρισμένα αυτοκίνητα από εξουσιοδοτημένους αντιπροσώπους και διανομείς, και η χρήση αυτή, σε συνδυασμό με την υπηρεσία πιστοποίησης την οποία παρείχε η Ferrari, συνιστούσε ουσιαστική χρήση του σήματος με τη σιωπηρή συγκατάθεση του κατασκευαστή. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο και ως προς τα ανταλλακτικά και τα εξαρτήματα των οποίων η προέλευση είχε ελεγχθεί στο πλαίσιο της υπηρεσίας πιστοποίησης. Όσον αφορά τα μοντέλα σε κλίμακα, δέχθηκε ότι το σήμα είχε χρησιμοποιηθεί από τρίτους με την ένδειξη «επίσημο προϊόν εγκεκριμένο από τη Ferrari», όπερ αποτελούσε εγγύηση της εμπορικής προέλευσης των παιχνιδιών και αποδείκνυε ότι είχε γίνει ουσιαστική χρήση με τη σιωπηρή συγκατάθεση της Ferrari. Έτσι, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ferrari είχε πράγματι συνεχίσει να χρησιμοποιεί το σήμα TESTAROSSA για το σύνολο των εν λόγω προϊόντων.

 Απόφαση της 2ας Ιουλίου 2025 στις υποθέσεις Ferrari κατά EUIPO – Hesse (TESTAROSSA) ([T-1103/23](#) και [T-1104/23](#))

Ανταγωνισμός

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διασφαλίζει την τήρηση των κανόνων που προστατεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Οι πρακτικές οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά απαγορεύονται και επισύρουν πρόστιμα. Η αναγνώριση δικαιώματος αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται από αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά ενισχύει την αποτελεσματικότητα των ενωσιακών κανόνων ανταγωνισμού και λειτουργεί αποτρεπτικά απέναντι σε τυχόν παραβιάσεις του ελεύθερου ανταγωνισμού.

➤ Η Apple παρακρατεί προμήθεια επί της τιμής πώλησης των εφαρμογών που προέρχονται από τρίτους και πωλούνται στο App Store της. Δύο ολλανδικά ιδρύματα τα οποία υπερασπίζονται τα συλλογικά συμφέροντα μεγάλου αριθμού μη ταυτοποιημένων, αλλά ταυτοποιήσιμων χρηστών συσκευών Apple, ισχυρίστηκαν ότι οι προμήθειες αυτές είναι υπερβολικές και οι χρήστες υφίστανται ζημία. Κατήγγειλαν λοιπόν την αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά της Apple και την ενήγαγαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Η Apple αμφισβήτησε όμως τη διεθνή δικαιοδοσία των ολλανδικών δικαστηρίων, διότι το ζημιολόγο γεγονός δεν συνέβη στις Κάτω Χώρες και, ειδικότερα, στο Άμστερνταμ. Απαντώντας σε σχετικό προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το συγκεκριμένο App Store έχει σχεδιαστεί ειδικά για την ολλανδική αγορά. Επομένως, η προβαλλόμενη ζημία λόγω αγοράς που πραγματοποιήθηκε στον ψηφιακό αυτόν χώρο μπορεί να θεωρηθεί ότι επέρχεται στο ως άνω κράτος μέλος, ανεξαρτήτως του τόπου στον οποίο βρίσκονταν οι χρήστες κατά τον χρόνο της αγοράς. Ως εκ τούτου, τα ολλανδικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία και κατά τόπον αρμοδιότητα.

Απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2025 στην υπόθεση Stichting Right to Consumer Justice και Stichting App Stores Claims ([C-34/24](#))

➤ Το 2018, ο ιταλικός όμιλος Enel εγκαινίασε την εφαρμογή JuicePass, η οποία επιτρέπει στους οδηγούς ηλεκτρικών οχημάτων να εντοπίζουν τους σταθμούς φόρτισης και να κάνουν κράτηση. Θέλοντας να διευκολύνει τη χρήση της εφαρμογής απευθείας από την οθόνη ψυχαγωγίας των αυτοκινήτων, η Enel ζήτησε από την Google να καταστήσει την εφαρμογή συμβατή με το Android Auto, το σύστημα συνδεδεμένης οδήγησης της εταιρίας. Ωστόσο, η Google αρνήθηκε να προσαρμόσει την πλατφόρμα της για να εξασφαλίσει αυτή τη διαλειτουργικότητα, με αποτέλεσμα η ιταλική αρχή ανταγωνισμού να της επιβάλει πρόστιμο άνω των 100 εκατομμυρίων ευρώ για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Διαφωνώντας με την κύρωση αυτή, η Google προσέφυγε στο ιταλικό Συμβούλιο της Επικρατείας, το οποίο αποφάσισε να υποβάλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση εμποδίζει την πρόσβαση σε ψηφιακή πλατφόρμα την οποία έχει αναπτύξει η ίδια, αρνούμενη να εξασφαλίσει τη διαλειτουργικότητά της με μια εφαρμογή που έχει αναπτυχθεί από τρίτη επιχείρηση, μπορεί να συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, ακόμη και αν η πλατφόρμα δεν είναι απολύτως απαραίτητη για την εμπορική εκμετάλλευση της εφαρμογής. Πράγματι, τέτοια κατάχρηση μπορεί να διαπιστωθεί όταν η πλατφόρμα έχει αναπτυχθεί προκειμένου να χρησιμοποιείται από τρίτες επιχειρήσεις και είναι ικανή να καταστήσει την εφαρμογή πιο ελκυστική για τους καταναλωτές. Ενδέχεται πάντως η άρνηση να είναι δικαιολογημένη, σε περίπτωση που η αποδοχή του αιτήματος διαλειτουργικότητας θα έθετε σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την ακεραιότητα της πλατφόρμας ή σε περίπτωση που, για άλλους τεχνικούς λόγους, είναι αδύνατον να εξασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η δεσπόζουσα επιχείρηση οφείλει, εντός εύλογου χρόνου, να αναπτύξει ένα μοντέλο που να καθιστά δυνατή τη διαλειτουργικότητα, εν ανάγκη έναντι κατάλληλης οικονομικής αντιπαροχής.

Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2025 στην υπόθεση Alphabet κ.λπ. ([C-233/23](#))

✎ Το 2015, ο βελγικός ποδοσφαιρικός σύλλογος RFC Seraing υπέγραψε με τη μαλτέζικη εταιρία Doyen Sports συμβάσεις χρηματοδότησης, μεταβιβάζοντάς της μέρος των οικονομικών δικαιωμάτων των παικτών της ομώνυμης ομάδας. Η FIFA, εκτιμώντας ότι οι συμφωνίες αυτές είναι αντίθετες προς τους κανόνες της που απαγορεύουν σε τρίτους να κατέχουν οικονομικά δικαιώματα επί ποδοσφαιριστών, επέβαλε κυρώσεις στον σύλλογο, οι οποίες επιβεβαιώθηκαν από το Διαιτητικό Αθλητικό Δικαστήριο (CAS) και στη συνέχεια από το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Ελβετίας. Κατόπιν τούτου, η RFC Seraing αμφισβήτησε ενώπιον των βελγικών δικαστηρίων τη νομιμότητα των κανόνων της FIFA. Κατόπιν προδικαστικής παραπομπής, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το να απαγορεύεται στα εθνικά δικαστήρια να ελέγχουν τις διαιτητικές αποφάσεις που εκδίδονται στο πλαίσιο διαιτησίας την οποία επιβάλλει μονομερώς μια διεθνής αθλητική ομοσπονδία αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο. Έκρινε δηλαδή ότι πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα να υπόκεινται οι αποφάσεις του CAS σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο. Είναι απαραίτητο, μέσω του ελέγχου αυτού, να μπορεί, πρώτον, να εξετάζεται κατά πόσον οι διαιτητικές αποφάσεις είναι σύμφωνες με την έννομη τάξη της Ένωσης, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τους κανόνες του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού και τις θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς, δεύτερον, να ζητηθεί η λήψη προσωρινών μέτρων και, τρίτον, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, να υποβληθεί αίτηση προδικαστικής απόφασης. Άρα, προκειμένου να κατοχυρώνεται η προστασία των αθλητών και των συλλόγων σε περίπτωση που μια απόφαση αντιβαίνει στο ενωσιακό δίκαιο, και δη σε θέματα ανταγωνισμού ή ελεύθερης κυκλοφορίας, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αφήνουν ανεφάρμοστο οποιονδήποτε κανόνα παρεμποδίζει τη διενέργεια τέτοιου ελέγχου, ανεξαρτήτως εάν ο απαγορευτικός κανόνας προέρχεται από το εσωτερικό τους δίκαιο ή επιβάλλεται από αθλητική ομοσπονδία.

 Απόφαση της 1ης Αυγούστου 2025 στην υπόθεση Royal Football Club Seraing ([C-600/23](#))

✎ Το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε, κατά βάση, την απόφαση με την οποία η Επιτροπή είχε διαπιστώσει ότι επτά μεγάλες επενδυτικές τράπεζες είχαν συμμετάσχει, μεταξύ 2007 και 2011, σε σύμπραξη στον τομέα των ευρωπαϊκών κρατικών ομολόγων, μέσω ανταλλαγής ευαίσθητων πληροφοριών και μέσω πρακτικών που απέβλεπαν στην απόκτηση αθέμιτων πλεονεκτημάτων στις πρωτογενείς και δευτερογενείς αγορές. Η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα ύψους 371 εκατομμυρίων ευρώ στις Nomura, UBS και UniCredit, ενώ η Bank of America, η Natixis και η NatWest δεν υπέστησαν κυρώσεις, είτε λόγω παραγραφής είτε λόγω επικεικούς μεταχείρισης έναντι της αποκάλυψης πληροφοριών. Το δε πρόστιμο της Portigon ήταν μηδενικό, δεδομένου ο καθαρός κύκλος εργασιών της κατά το επίμαχο οικονομικό έτος ήταν αρνητικός. Οι έξι από τις ανωτέρω τράπεζες άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο επιβεβαίωσε μεν την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως καθώς και την ευθύνη των τραπεζικών ιδρυμάτων για τις πράξεις των διαπραγματευτών τους, αλλά μείωσε ελαφρώς το πρόστιμο που επιβλήθηκε στη Nomura, λόγω σφάλματος της Επιτροπής κατά τον υπολογισμό του, και το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην UniCredit, διότι είχε ληφθεί υπόψη, σε σχέση με την αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά της, χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από το πραγματικό. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή είχε όντως έννομο συμφέρον προς διαπίστωση της τέλεσης παραβάσεως από την Bank of America και τη Natixis, έστω και αν δεν τους επέβαλε πρόστιμο, δεδομένου ότι η ταυτοποίησή τους ως αυτοεργών συνέβαλε στην αποσαφήνιση της έκτασης της συμπαιγνίας.

 Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2025 στις υποθέσεις UBS Group και UBS κατά Επιτροπής, Natixis κατά Επιτροπής, UniCredit και UniCredit Bank κατά Επιτροπής, Nomura International και Nomura Holdings κατά Επιτροπής, Bank of America και Bank of America Corporation κατά Επιτροπής και Portigon κατά Επιτροπής (Ευρωπαϊκά κρατικά ομόλογα) ([T-441/21](#), [T-449/21](#), [T-453/21](#), [T-455/21](#), [T-456/21](#), [T-462/21](#))

Δικαστική συνεργασία

Οι διατάξεις για τον Χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης περιλαμβάνουν μέτρα προώθησης της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Η συνεργασία αυτή βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και αποσκοπεί στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί καταπολέμησης της διασυνοριακής εγκληματικότητας και στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων, των υπόπτων και των προσώπων που βρίσκονται υπό κράτηση εντός της Ένωσης.

✎ Ένα πρώην ηγετικό μέλος της ETA, το οποίο έχει ήδη καταδικαστεί στη Γαλλία σε 20ετή κάθειρξη για τρομοκρατικές πράξεις, διώκεται στην Ισπανία για την ίδια επίθεση που διαπράχθηκε το 1997, όπερ θα μπορούσε να αυξήσει τη συνολική ποινή του σε τουλάχιστον 50 έτη. Το Δικαστήριο, απαντώντας σε προδικαστικό ερώτημα ισπανικού δικαστηρίου σχετικό με την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*, υπενθύμισε ότι δεν επιτρέπεται να ασκηθεί εντός της Ένωσης δύο φορές ποινική δίωξη εις βάρος του ίδιου προσώπου για τα ίδια αδικήματα, ακόμη και αν ο νομικός τους χαρακτηρισμός διαφέρει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Συνεπώς, εναπόκειται στο ισπανικό δικαστήριο να ελέγξει εάν οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες εκδόθηκε καταδικαστική απόφαση στη Γαλλία είναι οι ίδιες με εκείνες για τις οποίες ασκήθηκε δίωξη στην Ισπανία.

⚖️ Απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2025 στην υπόθεση MSIG ([C-802/23](#))

Ιδιωτική ζωή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θωρακιστεί με μια λεπτομερή νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η επεξεργασία και η διατήρηση τέτοιων δεδομένων πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις νομιμότητας που προβλέπονται από την ενωσιακή νομοθεσία, να περιορίζονται μόνο στο απολύτως αναγκαίο μέτρο και να μη θίγουν δυσανάλογα το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή.

✎ Μια γυναίκα ανακάλυψε ότι στον ρουμανικό ιστότοπο www.publi24.ro είχε δημοσιευθεί ψευδής αγγελία στην οποία αναγραφόταν ότι η ίδια προσφέρει σεξουαλικές υπηρεσίες, ενώ εμφανίζονταν επίσης, άνευ της συγκατάθεσης της γυναίκας, φωτογραφίες της και ο αριθμός τηλεφώνου της. Η Russmedia Digital, εταιρία που έχει την εκμετάλλευση του ιστοτόπου, αφαίρεσε την αγγελία εντός μίας ώρας, αλλά αυτή είχε προλάβει ήδη να αναπαραχθεί σε άλλους ιστοτόπους. Η γυναίκα την ενήγαγε και στον πρώτο βαθμό της επιδικάστηκε αποζημίωση, αλλά στον δεύτερο βαθμό η εταιρία απαλλάχθηκε, με το σκεπτικό ότι παρείχε απλώς υπηρεσία φιλοξενίας, χωρίς να φέρει ευθύνη για το περιεχόμενο το οποίο αναρτούν οι χρήστες. Κατόπιν τούτου ασκήθηκε αναίρεση και το αρμόδιο δικαστήριο υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα προς διευκρίνιση των υποχρεώσεων που επιβάλλει ο γενικός κανονισμός για την προστασία των δεδομένων (ΓΚΠΔ) στους φορείς εκμετάλλευσης ηλεκτρονικών αγορών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο φορέας εκμετάλλευσης ιστοτόπου διαδικτυακής αγοράς είναι υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται στις αγγελίες οι οποίες αναρτώνται στην πλατφόρμα του και οφείλει, πριν από κάθε δημοσίευση, να εντοπίζει τις αγγελίες που περιέχουν ευαίσθητα δεδομένα, να επαληθεύει την ταυτότητα ή τη ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων και να αρνείται τη δημοσίευση σε περίπτωση έλλειψης τέτοιας συγκατάθεσης. Πρόσθεσε δε ότι ο φορέας είναι υποχρεωμένος να εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά μέτρα προς αποτροπή της παράνομης αντιγραφής ευαίσθητων αγγελιών σε άλλους ιστοτόπους και δεν μπορεί να επικαλεστεί την προβλεπόμενη από την οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο απαλλαγή από την ευθύνη, προκειμένου να αποφύγει τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από τον ΓΚΠΔ.

⚖️ Απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2025 στην υπόθεση Russmedia Digital και Inform Media Press ([C-492/23](#))

✎ Μια ένωση κατήγγειλε ενώπιον της γαλλικής αρχής για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα την πρακτική της SNCF Connect να υποχρεώνει τους πελάτες της να αυτοπροσδιορίζονται ως «Κύριος» ή «Κυρία» κατά την πραγματοποίηση μιας ηλεκτρονικής αγοράς, θεωρώντας ότι αυτή η συλλογή στοιχείων σχετικών με την ταυτότητα φύλου δεν πληρούσε τις απαιτήσεις του γενικού κανονισμού για την προστασία των δεδομένων (ΓΚΠΔ). Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι επιτρέπεται να συλλέγονται μόνον τα απολύτως αναγκαία δεδομένα και ότι η επεξεργασία είναι νόμιμη μόνον εάν είναι απαραίτητη για την εκτέλεση μιας σύμβασης ή δικαιολογείται κατ'επίκληση ενός σαφώς προσδιορισμένου εννόμου συμφέροντος. Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, για να μπορεί να δικαιολογηθεί η επεξεργασία, πρέπει το έννομο συμφέρον να έχει γνωστοποιηθεί στα υποκείμενα των δεδομένων, η επεξεργασία να περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο, καθώς και να μην υφίσταται κίνδυνος προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω φύλου. Η συλλογή δεδομένων σχετικών με τον τρόπο προσφώνησης των πελατών δεν είναι αντικειμενικώς αναγκαία όταν αποσκοπεί, ειδικότερα, στην εξατομίκευση της εμπορικής επικοινωνίας.

⚖️ Απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2025 στην υπόθεση Mousse ([C-394/23](#))

↘ Ένας πάροχος υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας αρνήθηκε να συνάψει με Αυστριακή πελάτισσα σύμβαση που θα συνεπαγόταν την καταβολή μηνιαίου ποσού 10 ευρώ, διότι μια ιδιωτική εταιρία την αξιολόγησε ως αφερέγγυα, μετά από πλήρως αυτοματοποιημένο έλεγχο της πιστοληπτικής της ικανότητας. Τα αυστριακά δικαστήρια έκριναν ότι η εταιρία αυτή είχε παραβεί τον γενικό κανονισμό για την προστασία των δεδομένων (ΓΚΠΔ), επειδή δεν είχε εξηγήσει πώς ελήφθη η απόφασή της. Το Δικαστήριο συμφώνησε ότι όντως, όταν προσωπικά δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία, το υποκείμενο των δεδομένων δικαιούται να λαμβάνει εξηγήσεις με κατανοητό τρόπο: επομένως, πρέπει να του γνωστοποιείται ποια δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν και πώς επηρέασαν το αποτέλεσμα, ενδεχομένως δείχνοντάς του τι θα είχε αλλάξει εάν ορισμένα δεδομένα ήταν διαφορετικά. Δεν είναι δυνατόν οι επιχειρήσεις να οχυρώνονται πίσω από το επιχειρηματικό απόρρητο προκειμένου να αρνούνται να κοινοποιήσουν τις πληροφορίες αυτές· εάν γίνει επίκληση του απορρήτου, εναπόκειται στον δικαστή ή στην εποπτική αρχή να αποφασίσει μέχρι ποίου σημείου χωρεί πρόσβαση.

 Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2025 στην υπόθεση Dun & Bradstreet Austria ([C-203/22](#))

↘ Ο Philippe Latombe, Γάλλος πολίτης, ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την οποία επιτρέπεται η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Κατά την άποψή του, το αμερικανικό σύστημα δεν εξασφαλίζει επαρκή προστασία τους, κυρίως επειδή το «Data Protection Review Court» (DPRC) στερείται ανεξαρτησίας και οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών προβαίνουν σε μαζική συλλογή δεδομένων. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή. Έκρινε ότι οι ΗΠΑ έχουν ενισχύσει το νομικό τους πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων από τότε που εκδόθηκε το νέο προεδρικό διάταγμα του 2022, και ότι το DPRC διαθέτει επαρκή εχέγγυα ανεξαρτησίας. Πράγματι, η απομάκρυνση των δικαστών από το αξίωμά τους είναι πλέον δυνατή μόνο για βάσιμο λόγο και το έργο τους δεν μπορεί να επηρεαστεί από τις υπηρεσίες πληροφοριών. Επιπλέον, κατά το Γενικό Δικαστήριο, η μαζική συλλογή δεδομένων δεν είναι αντίθετη προς το ενωσιακό δίκαιο, εφόσον το DPRC ασκεί εκ των υστέρων δικαστικό έλεγχο. Εξάλλου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να υπέχει υποχρέωση διαρκούς παρακολούθησης της τήρησης του νομικού αυτού πλαισίου και διατηρεί την ευχέρεια να αναστείλει την εφαρμογή της αποφάσεώς της σε περίπτωση μείωσης της προστασίας την οποία παρέχει το αμερικανικό σύστημα.

 Απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2025 στην υπόθεση Latombe κατά Επιτροπής ([T-553/23](#))

↘ Το Γενικό Δικαστήριο υποχρέωσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καταβάλει 400 ευρώ ως αποζημίωση σε Γερμανό πολίτη του οποίου τα προσωπικά δεδομένα είχαν διαβιβαστεί προς τις Ηνωμένες Πολιτείες όταν εγγράφηκε σε μια εκδήλωση στον ιστότοπο της Διάσκεψης για το μέλλον της Ευρώπης. Άπαξ και χρησιμοποιήθηκε η επιλογή «σύνδεση μέσω Facebook» στην εφαρμογή EU Login, η διεύθυνση IP του ενδιαφερομένου διαβιβάστηκε στη Meta Platforms, χωρίς να υφίστανται, κατά τον χρόνο εκείνο, ούτε κατάλληλες εγγυήσεις ούτε απόφαση της Επιτροπής που να βεβαιώνει ότι οι ΗΠΑ διασφαλίζουν επαρκή προστασία. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η διαβίβαση ήταν καταλογιστέα στην Επιτροπή, η οποία δεν είχε τηρήσει καμία από τις απαιτήσεις του ενωσιακού δικαίου αναφορικά με την αποστολή δεδομένων σε τρίτη χώρα. Αναγνώρισε ότι συνέτρεχε κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα σε ιδιώτες καθώς και ηθική βλάβη λόγω της αβεβαιότητας ως προς την επεξεργασία των δεδομένων, με συνέπεια να στοιχειοθετείται η εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης.

 Απόφαση της 8ης Ιανουαρίου 2025 στην υπόθεση Bindl κατά Επιτροπής ([T-354/22](#))

Περιβάλλον

Το Δικαστήριο της ΕΕ και το περιβάλλον

[Δείτε το βίντεο](#)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύεται να προφυλάσσει και να αναβαθμίζει το περιβάλλον, καθώς και να προστατεύει την ανθρώπινη υγεία. Εάν, κατόπιν προσφυγής της Επιτροπής, το ΔΕΕ διαπιστώσει παράβαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος οφείλει να συμμορφωθεί το συντομότερο δυνατόν με τη δικαστική απόφαση. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, η Επιτροπή μπορεί να ασκήσει νέα προσφυγή, ζητώντας την επιβολή χρηματικών κυρώσεων στο κράτος μέλος.

✎ Το Δικαστήριο καταδίκασε εκ νέου την Ελλάδα λόγω μη εκτέλεσης απόφασης του 2014 με την οποία είχε διαταχθεί να παύσει τη λειτουργία χώρου υγειονομικής ταφής ευρισκόμενου στο εθνικό θαλάσσιο πάρκο της Ζακύνθου, που είναι προστατευόμενος οικότοπος της χελώνας *Caretta caretta*. Παρά την αλληλογραφία μεταξύ του κράτους μέλους και της Επιτροπής κατά το χρονικό διάστημα από το 2014 έως το 2023, ο χώρος υγειονομικής ταφής δεν έκλεισε, ούτε αναδιευθετήθηκε σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες για τα απόβλητα, και συνέχισε να δέχεται απόβλητα μέχρι τα τέλη του 2017. Διαπιστώνοντας τη συνεχιζόμενη αυτή παράβαση, το Δικαστήριο επέβαλε στην Ελλάδα πρόστιμο 12 500 ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης μέχρι την πλήρη εκτέλεση της απόφασης, καθώς και κατ' αποκοπήν ποσό 5,5 εκατομμυρίων ευρώ λόγω της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως, των κινδύνων που ενέχει για την υγεία και το περιβάλλον καθώς και των επανειλημμένων παραβάσεων της Ελλάδας στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων.

⚖️ Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2025 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ελλάδας (Εκτέλεση της απόφασης για τον χώρο υγειονομικής ταφής αποβλήτων της Ζακύνθου) ([C-368/24](#))

✎ Στην Ιταλία, η ακατάλληλη διαχείριση των αστικών λυμάτων είχε ως αποτέλεσμα να βρεθεί το κράτος μέλος για άλλη μία φορά ενώπιον του Δικαστηρίου. Είκοσι και πλέον χρόνια μετά τη λήξη των προθεσμιών που προβλέπονται από την ισχύουσα ευρωπαϊκή οδηγία και σχεδόν δέκα χρόνια μετά την πρώτη απόφαση που εκδόθηκε το 2014, αρκετοί αστικοί οικισμοί στην Ιταλία συνέχισαν να απορρίπτουν λύματα χωρίς να τα συλλέγουν και να τα επεξεργάζονται καταλλήλως. Το Δικαστήριο είχε ήδη τότε διαπιστώσει παραβάσεις σε 41 αστικούς οικισμούς. Παρότι εντωμεταξύ σημειώθηκαν πρόοδοι, πέντε εξ αυτών, ευρισκόμενοι κυρίως στη Σικελία και στην Περιφέρεια Valle d'Aosta, δεν είχαν ακόμη συμμορφωθεί, και στις περιπτώσεις τεσσάρων οι παραβάσεις εξακολουθούσαν να υφίστανται όταν διεξήχθη η επ' ακροατηρίου συζήτηση τον Νοέμβριο του 2024. Ενόψει της προαναφερθείσας κατάστασης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου ζητώντας να επιβληθούν οικονομικές κυρώσεις. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Ιταλία δεν είχε εκτελέσει την απόφαση του 2014 εντός της προθεσμίας που της είχε ταχθεί και έκρινε ότι η παρατεταμένη αυτή παράβαση έβλαπτε σοβαρά το περιβάλλον, ιδίως επειδή οι απορρίψεις των λυμάτων κατέληγαν σε ευαίσθητες περιοχές. Ως εκ τούτου, λαμβανομένων υπόψη της σοβαρότητας της παραβάσεως, της εξαιρετικά μεγάλης διάρκειάς της και της ικανότητας πληρωμής του κράτους μέλους, καταδίκασε την Ιταλία στην καταβολή κατ' αποκοπήν ποσού 10 εκατομμυρίων ευρώ καθώς και χρηματικής ποινής άνω των 13 εκατομμυρίων ευρώ για κάθε εξάμηνο καθυστέρησης έως την πλήρη συμμόρφωση.

⚖️ Απόφαση της 27ης Μαρτίου 2025 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ιταλίας (Επεξεργασία αστικών λυμάτων) ([C-515/23](#))

✎ Στη Σλοβενία, η διαχείριση ενός χώρου υγειονομικής ταφής αποβλήτων ο οποίος είναι γνωστός με την ονομασία Bukovžlak και βρίσκεται στον Δήμο Teharje στάθηκε και πάλι αφορμή να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου. Εδώ και αρκετά χρόνια εναποτίθενται εκεί υλικά εκσκαφής χωρίς οι εθνικές αρχές να έχουν ελέγξει την παρουσία άλλων αποβλήτων, ούτε να έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα για την απομάκρυνση εκείνων που δεν καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας, με συνέπεια να έχει δημιουργηθεί ένας παράνομος χώρος υγειονομικής ταφής. Με απόφαση του 2015, το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει ότι η κατάσταση αυτή συνιστούσε παραβίαση της ενωσιακής νομοθεσίας για τη διαχείριση των αποβλήτων. Ωστόσο, τα απαιτούμενα μέτρα για την αποκατάσταση του χώρου δεν τέθηκαν σε εφαρμογή εμπροθέσμως. Ενόψει της συνεχιζόμενης αδράνειας του κράτους μέλους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε εκ νέου στο Δικαστήριο, προκειμένου να επιβληθεί χρηματική κύρωση. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, αφενός, η Σλοβενία δεν εκτέλεσε την απόφαση του 2015 παρά τον χρόνο που είχε στη διάθεσή της και, αφετέρου, οι λόγοι τους οποίους επικαλέστηκε, όπως η πανδημία Covid-19, δεν μπορούσαν να δικαιολογήσουν τις καθυστερήσεις. Τόνισε δε ότι η παρατεταμένη αυτή παράβαση έχει προκαλέσει σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία για περισσότερο από εννέα χρόνια. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, καθώς και την ικανότητα πληρωμής του κράτους μέλους, καταδίκασε τη Σλοβενία στην καταβολή κατ' αποκοπήν ποσού 1,2 εκατομμυρίων ευρώ.

 Απόφαση της 8ης Μαΐου 2025 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Σλοβενίας (Χώρος υγειονομικής ταφής Bukovžlak) ([C-318/23](#))

✎ Η Αυστρία ζήτησε την ακύρωση ενός κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού του 2022 με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ταξινομήσε, υπό αυστηρές προϋποθέσεις, ορισμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με την πυρηνική ενέργεια και το ορυκτό αέριο στην κατηγορία των περιβαλλοντικά βιώσιμων επενδύσεων. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του κράτους μέλους και επιβεβαίωσε ότι η Επιτροπή δεν υπερέβη τις εξουσίες τις οποίες της είχε αναθέσει ο ενωσιακός νομοθέτης. Αποφάνθηκε ότι η παραγωγή πυρηνικής ενέργειας είναι σχεδόν απαλλαγμένη από εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν είναι ακόμη, από μόνες τους, ικανές να παράσχουν με αξιοπιστία όλη την απαιτούμενη ηλεκτρική ενέργεια. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε επίσης στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή έλαβε επαρκώς υπόψη τους κινδύνους που συνδέονται με την πυρηνική ενέργεια και ότι δεν όφειλε να απαιτήσει επίπεδο προστασίας υψηλότερο από τα ισχύοντα πρότυπα. Όσον αφορά το ορυκτό αέριο, η συμπερίληψή του κρίθηκε σύμφωνη με το ενωσιακό δίκαιο, καθώς βασίζεται σε μια σταδιακή προσέγγιση μείωσης των εκπομπών με παράλληλη διαφύλαξη της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού.

 Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2025 στην υπόθεση Αυστρία κατά Επιτροπής ([T-625/22](#))

✎ Η Ισπανία και διάφορες οργανώσεις αλιέων της Γαλικίας και των Αστουριών προσέβαλαν έναν κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο οποίος καθορίζει ζώνες αλιείας σε βαθιά νερά που φιλοξενούν ή ενδέχεται να φιλοξενούν ευάλωτα θαλάσσια οικοσυστήματα και απαγορεύει εκεί την αλιεία με εργαλεία βυθού. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις προσφυγές τους και επιβεβαίωσε ότι ο καθορισμός αυτός βασίζεται σε αξιόπιστα επιστημονικά κριτήρια που στηρίζονται στην αποδεδειγμένη ή πιθανή παρουσία προστατευόμενων ειδών και στα χαρακτηριστικά των οικοσυστημάτων. Η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αξιολογήσει τον αντίκτυπο κάθε τύπου εργαλείου ούτε τις οικονομικές επιπτώσεις των επίμαχων μέτρων. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η μεθοδολογία την οποία χρησιμοποίησε η Επιτροπή, βασιζόμενη στις γνωμοδοτήσεις του Διεθνούς Συμβουλίου για την Εξερεύνηση της Θάλασσας, δεν υπερβαίνει το περιθώριο εκτιμήσεως που διέθετε το θεσμικό όργανο. Τέλος, απέρριψε τα επιχειρήματα περί παράβασης των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής και περί παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας, επισημαίνοντας ότι η απαγόρευση δεν καλύπτει όλα τα είδη αλιείας βυθού και ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι ορισμένα αδρανή αλιευτικά εργαλεία στερούνται επιβλαβών συνεπειών για τα ευαίσθητα αυτά οικοσυστήματα.

 Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2025 στις υποθέσεις Ισπανία κατά Επιτροπής και Madre Querida κ.λπ. κατά Επιτροπής ([T-781/22](#), [T-681/22](#))

Κοινωνία της πληροφορίας

Το Δικαστήριο της ΕΕ και ο ψηφιακός κόσμος

[Δείτε το βίντεο](#)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας, καθώς προάγει τη δημιουργία περιβάλλοντος ευνοϊκού για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα ενώ παράλληλα προστατεύει τα δικαιώματα των καταναλωτών προσφέροντας ασφάλεια δικαίου. Εγγυάται την ύπαρξη δίκαιων και ανοικτών ψηφιακών αγορών και αίρει τους φραγμούς στις διασυνοριακές επιγραμμικές υπηρεσίες εντός της εσωτερικής αγοράς, ώστε να είναι δυνατή η ελεύθερη κυκλοφορία τους.

➤ Τον Απρίλιο του 2023, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαρακτήρισε το διαδικτυακό κατάστημα Zalando ως «πολύ μεγάλη επιγραμμική πλατφόρμα» κατά την έννοια του κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA), καθώς περισσότεροι από 83 εκατομμύρια άνθρωποι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του κάθε μήνα, αριθμός που υπερβαίνει κατά πολύ το όριο των 45 εκατομμυρίων το οποίο προβλέπεται στον DSA. Η Zalando αμφισβήτησε τον ως άνω χαρακτηρισμό, αλλά το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της. Επιβεβαίωσε ότι η Zalando αποτελεί πράγματι επιγραμμική πλατφόρμα εφόσον φιλοξενεί τρίτους πωλητές μέσω του «Partner Programm» της, έστω και αν η δική της δραστηριότητα απευθείας πωλήσεων («Zalando Retail») δεν εμπίπτει στην ίδια κατηγορία. Το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι το σύνολο των χρηστών εκτίθεται στις πληροφορίες των τρίτων πωλητών ήταν εύλογο. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε επίσης τα επιχειρήματα περί παραβίασης των αρχών της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, υπενθυμίζοντας ότι τέτοιες πλατφόρμες πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρότερες υποχρεώσεις, προκειμένου να περιορίζεται ο κίνδυνος διάδοσης επικίνδυνου ή παράνομου περιεχομένου.

Απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2025 στην υπόθεση Zalando κατά Επιτροπής ([T-348/23](#))

➤ Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τις αποφάσεις με τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε καθορίσει το εποπτικό τέλος το οποίο όφειλαν να καταβάλουν, για το έτος 2023, οι Facebook, Instagram και TikTok ως «πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες» κατά την έννοια του κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA). Έκρινε ότι η μέθοδος υπολογισμού του τέλους, η οποία στηριζόταν στον μέσο αριθμό μηνιαίων χρηστών, θα έπρεπε να είχε προβλεφθεί με κατ' εξουσιοδότηση πράξη και όχι με απλές εκτελεστικές αποφάσεις, καθότι συνιστά ουσιώδες στοιχείο του υπολογισμού. Εντούτοις, εφόσον κανένα σφάλμα δεν επηρέαζε την υποχρέωση την οποία υπέχουν οι εν λόγω πλατφόρμες να καταβάλλουν το τέλος, το Γενικό Δικαστήριο διατήρησε προσωρινά σε ισχύ τα αποτελέσματα των αποφάσεων που ακυρώθηκαν, εν αναμονή της θέσπισης νομότυπης μεθοδολογίας και της έκδοσης νέων αποφάσεων από την Επιτροπή. Πάντως, η μεταβατική αυτή περίοδος δεν επιτρέπεται να υπερβεί τους δώδεκα μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου θα καταστούν αμετάκλητες.

Απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2025 στις υποθέσεις Meta Platforms Ireland κατά Επιτροπής και Tiktok Technology κατά Επιτροπής ([T-55/24](#), [T-58/24](#))

✎ Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή που άσκησε η Amazon ζητώντας την ακύρωση της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να χαρακτηρίσει την πλατφόρμα Amazon Store ως «πολύ μεγάλη επιγραμμική πλατφόρμα» κατά την έννοια του κανονισμού για τις ψηφιακές υπηρεσίες (DSA), ο οποίος επιβάλλει ενισχυμένες υποχρεώσεις στις υπηρεσίες που έχουν πάνω από 45 εκατομμύρια χρήστες στην Ένωση. Η Amazon ισχυρίστηκε ότι συνέτρεχε παράβαση διαφόρων διατάξεων του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, λόγω προσβολής, μεταξύ άλλων, της επιχειρηματικής ελευθερίας, του δικαιώματος ιδιοκτησίας, της ισότητας ενώπιον του νόμου, της ελευθερίας έκφρασης, καθώς και του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και των εμπιστευτικών πληροφοριών. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε όμως ότι οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει ο DSA, μολονότι είναι πράγματι πιθανόν να συνεπάγονται κόστος και να έχουν αντίκτυπο στην οργάνωση της πλατφόρμας, προβλέπονται από τον νόμο, είναι αναλογικές και δικαιολογούνται από τον γενικού συμφέροντος σκοπό της πρόληψης των συστημικών κινδύνων που συνδέονται με τις πολύ μεγάλες πλατφόρμες, και δη της διάδοσης παράνομου περιεχομένου, χάριν της προστασίας των καταναλωτών. Συνεπώς, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα προσβαλλόμενα μέτρα, όπως η επιλογή συστημάτων σύστασης περιεχομένου που δεν βασίζονται στην κατάρτιση προφίλ, το δημόσιο αποθετήριο διαφημίσεων και η πρόσβαση των ερευνητών στα δεδομένα, δεν προσβάλλουν το ουσιώδες περιεχόμενο των δικαιωμάτων των οποίων έγινε επίκληση, ενώ συνοδεύονται παράλληλα και από αυστηρές εγγυήσεις ως προς την εμπιστευτικότητα και την ασφάλεια.

⚖️ Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2025 στην υπόθεση Amazon EU κατά Επιτροπής ([T-367/23](#))

Πρόσβαση στα έγγραφα

Η διαφάνεια στη δημόσια σφαίρα συνιστά κεφαλαιώδη ενωσιακή αρχή. Για τον λόγο αυτόν, κάθε πολίτης και κάθε νομικό πρόσωπο της Ένωσης έχει, κατ' αρχήν, δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων.

✎ Μια δημοσιογράφος της *New York Times* ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να της παράσχει πρόσβαση στα μηνύματα που αντάλλαξαν η Πρόεδρος Ursula von der Leyen και ο διευθύνων σύμβουλος της Pfizer, θεωρώντας ότι τα μηνύματα αυτά είχαν σημασία στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για την αγορά εμβολίων κατά της Covid-19. Η Επιτροπή απέρριψε την αίτησή της, ισχυριζόμενη ότι δεν είχε στην κατοχή της τα μηνύματα. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι εξηγήσεις της Επιτροπής ήταν αόριστες και ρευστές και ότι δεν είχε διευκρινίσει σαφώς πού και πώς είχε αναζητήσει τα σχετικά έγγραφα, ούτε εάν τα μηνύματα είχαν διαγραφεί ή χαθεί. Πέραν τούτου, η δημοσιογράφος είχε προσκομίσει αξιόπιστα στοιχεία από τα οποία προέκυπτε ότι, κατά πάσα πιθανότητα, είχε λάβει χώρα τέτοια ανταλλαγή μηνυμάτων. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αρκεί απλώς ένα ευρωπαϊκό όργανο να αρνείται ότι έχει στην κατοχή του έγγραφα, χωρίς να προσκομίζει σοβαρές αποδείξεις, ιδίως όταν πρόκειται για τόσο σημαντικές δημόσιες αποφάσεις. Κατά συνέπεια, ακύρωσε την απορριπτική απόφαση της Επιτροπής επί της αιτήσεως για παροχή πρόσβασης στα έγγραφα.

 Απόφαση της 14ης Μαΐου 2025 στην υπόθεση Στεβή και The New York Times κατά Επιτροπής ([T-36/23](#))

Η Διεύθυνση Έρευνας και Τεκμηρίωσης θέτει στη διάθεση των επαγγελματιών του νομικού κλάδου την ετήσια έκδοση «[Επιλεγμένη Νομολογία](#)» και το «[Μηνιαίο δελτίο νομολογίας](#)» όπου συγκεντρώνονται συνόψεις αποφάσεων του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου.

Β

Οι διοικητικές
υπηρεσίες αρωγός
της δικαιοσύνης

A. Εισαγωγή του Γραμματέα

Alfredo Calot Escobar
Γραμματέας του Δικαστηρίου

Το 2025 στάθηκε εφαλτήριο στην εξέλιξη του θεσμικού οργάνου, χάρη σε ένα φιλόδοξο όραμα για την επίτευξη των παράλληλων στόχων της ενίσχυσης των αξιακών θεμελίων του, αφενός, και της καλύτερης δυνατής προετοιμασίας του για τις αλλαγές που επιφυλάσσει το μέλλον, αφετέρου.

Σε μια εποχή αναδυόμενων τεχνολογιών και ανακατατάξεων στην αγορά εργασίας, αλλά και σε μια συγκυρία όπου η Ένωση καλείται επιτακτικά να ανταποκριθεί σε υψηλές προσδοκίες, είναι σημαντικό να θυμόμαστε τις αξίες οι οποίες διαπνέουν τη λειτουργία του ΔΕΕ – ποιότητα και ταχύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης, εγγύτητα προς τους πολίτες, γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία, καθώς και βέλτιστη διαχείριση των πόρων που έχει στη διάθεσή του. Ακριβώς προς διαφύλαξή τους, το ΔΕΕ ολοκλήρωσε την υλοποίηση μιας σειράς στρατηγικών έργων προκειμένου να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις διαφαινόμενες αλλαγές.

Σε δικαιοδοτικό επίπεδο, το 2025 υπήρξε το πρώτο πλήρες έτος εφαρμογής της μεταρρύθμισης που συνίστατο στη **μερική μεταβίβαση της προδικαστικής αρμοδιότητας από το Δικαστήριο στο Γενικό Δικαστήριο**. Όλες οι υπηρεσίες του θεσμικού οργάνου, εξαιρετικά προετοιμασμένες, βοήθησαν να γίνει ομαλά και απρόσκοπτα η μετάβαση, επιδεικνύοντας προσαρμοστικότητα και αποδεικνύοντας την ικανότητά τους να στηρίζουν τα δύο δικαιοδοτικά όργανα απέναντι στις νέες προκλήσεις. Ο πρώτος απολογισμός από την εφαρμογή του μέτρου είναι πολύ θετικός, καθώς επιτεύχθηκαν όλοι οι στόχοι: η μεταβίβαση συντελεί πράγματι στον αποδοτικότερο χειρισμό των υποθέσεων και στην πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η μεταρρύθμιση της δομής του ΔΕΕ, επ' ωφελεία των διαδίκων στις διαδικασίες ενώπιον του ενωσιακού δικαστή. Ταυτόχρονα, οι νέοι κανόνες οι οποίοι διέπουν τη δημοσιοποίηση των παρατηρήσεων που κατατίθενται στις προδικαστικές υποθέσεις εφαρμόστηκαν με επιτυχία και διευκολύνουν την καλύτερη κατανόηση τόσο της λειτουργίας του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής όσο και των κρίσιμων νομικών ζητημάτων στην εκάστοτε υπόθεση.

Μία από τις προτεραιότητες που είχε θέσει το ΔΕΕ για το 2025 ήταν **να προσεγγίσει περισσότερο τους πολίτες**. Οι υπηρεσίες του

θεσμικού οργάνου οι οποίες είναι αρμόδιες για την επικοινωνία και τις τεχνολογίες της πληροφορίας δούλεψαν εντατικά, σε στενή συνεργασία μεταξύ τους, για να αναδιαμορφώσουν τον ιστότοπο του ΔΕΕ, ενσωματώνοντας μια πλήρως ανασχεδιασμένη μηχανή αναζήτησης και εδραιώνοντας το σύστημα διαδικτυακής αναμετάδοσης των δημόσιων συνεδριάσεων. Παράλληλα, διευρύνθηκε το φάσμα των διαθέσιμων καναλιών επικοινωνίας, ιδίως με την έναρξη λειτουργίας του Curia Web TV, μιας σύγχρονης πλατφόρμας εκπαιδευτικού χαρακτήρα, η οποία συμβάλλει, με ελκυστικό οπτικοακουστικό υλικό, στην καλύτερη κατανόηση του δικαιοδοτικού έργου. Με άλλα λόγια, το θεσμικό όργανο δεν διαθέτει πια απλώς έναν πιο εύχρηστο και φιλόξενο ιστότοπο: έχει κατορθώσει, μετά και τις προσπάθειες που κατέβαλε για να ενισχύσει την παρουσία του στα κοινωνικά δίκτυα, να ολοκληρώσει το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της πολιτικής του όσον αφορά την εξωτερική του επικοινωνία τόσο με το ευρύ κοινό όσο και με τις νέες γενιές.

Επιπλέον, η ελκυστικότητα αποτέλεσε βασικό άξονα της **πολιτικής ανθρωπίνου δυναμικού** του ΔΕΕ, στο πλαίσιο της οποίας αναλήφθηκε πλήθος πρωτοβουλιών προκειμένου να τονωθεί η ικανότητά του να κινητοποιεί το ενδιαφέρον υποψηφίων όλων των προφίλ και από όλα τα κράτη μέλη. Ενδεικτικά, το θεσμικό όργανο φρόντισε να διανοίξει προοπτικές πρόσληψης και να τις αναδείξει με πιο θελκτικό, συμπεριληπτικό και διαφωτιστικό τρόπο, ώστε να μεγαλώσει η δεξαμενή των υποψηφίων που ενδιαφέρονται να ενταχθούν στο προσωπικό του. Παραδείγματος χάριν, έγιναν βήματα για την άμεση βελτίωση των όρων της πρακτικής άσκησης, με σκοπό να κατοχυρωθεί η ισότιμη πρόσβαση όλων των νεαρών πτυχιούχων που επιθυμούν να ανακαλύψουν το ΔΕΕ. Άλλες πάλι ενέργειες στόχευαν στην ενίσχυση των δράσεων ευαισθητοποίησης στα κράτη μέλη που υποεκπροσωπούνται εντός του θεσμικού οργάνου, δεδομένης της πάγιας βούλησής του για ενδυνάμωση της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας του προσωπικού του. Τέλος, ελήφθησαν αρκετά μέτρα για την αναβάθμιση της πολιτικής που ακολουθεί το ΔΕΕ σε θέματα προσβασιμότητας και συμπεριληπτικότητας, προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να έχουν πραγματικά τη δυνατότητα να ενσωματωθούν υπό βιώσιμες συνθήκες στο θεσμικό όργανο και να συνεισφέρουν, με τη σειρά τους, στην ολόενα και πιο δυναμική του παρουσία στον τομέα αυτό.

Πιστό στο πνεύμα καινοτομίας που το διακρίνει, το ΔΕΕ έκανε αισθητές προόδους και στο κομμάτι της τεχνολογίας. Συνεχίστηκαν οι εργασίες για την ανάπτυξη και την εφαρμογή **εργαλείων που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη**, παράλληλα με την κοπιώδη εκπόνηση ενός δεοντολογικού πλαισίου πλήρως προσαρμοσμένου στις απαιτήσεις οι οποίες συνδέονται με τη δικαιοδοτική αποστολή του ΔΕΕ. Η χάραξη ενός Χάρτη Δεοντολογίας για την ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης και η κατάρτιση συγκεκριμένων οδηγιών για τη ρύθμιση της χρήσης των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης εντός του θεσμικού οργάνου συνιστούν δείγματα της μέριμνας του ΔΕΕ να προάγει την ασφαλή χρήση όλο και πιο υποσχόμενων τεχνολογικών εργαλείων. Στο πλαίσιο αυτό, είναι όμως απολύτως απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη τα όριά τους, οι κίνδυνοι τους οποίους ενέχουν και η ανάγκη να εποπτεύονται πάντοτε από τον άνθρωπο. Έτσι, το ΔΕΕ συνέχισε να προχωρά με αποφασιστικότητα, αλλά και με σύνεση, όπως μαρτυρεί η διεύρυνση των προγραμμάτων κατάρτισης που προσφέρονται στο προσωπικό για να το επιμορφώσουν και να το βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Ισχυρές αξίες, σαφείς φιλοδοξίες και αδιάκοπη αφοσίωση, με ζητούμενο την ποιότητα στην Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη: ιδού πώς θα συνόψιζα με υπερηφάνεια το 2025 από τη σκοπιά των διοικητικών υπηρεσιών του θεσμικού οργάνου.

B. Ορόσημα της χρονιάς

↘ 2025: έτος-σταθμός στη μεταρρύθμιση της ενωσιακής δικαιοδοτικής δομής

Το 2025 ήταν το πρώτο πλήρες έτος εφαρμογής της μερικής μεταβίβασης της προδικαστικής αρμοδιότητας από το Δικαστήριο στο Γενικό Δικαστήριο και αποτελεί το επιστέγασμα ενός μακρόχρονου εγχειρήματος. Τα θεμέλια είχαν τεθεί ήδη με τη Συνθήκη της Νίκαιας (2001) και η επιβεβαίωση ήρθε το 2015, με την επισημοποίηση της απόφασης για τη σταδιακή μεταρρύθμιση της δικαιοδοτικής δομής.

Στόχος ήταν η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαιοδοτικού συστήματος μέσω της εξισορρόπησης του φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Η μεταρρύθμιση κατέστη δυνατή χάρη στον σταδιακό διπλασιασμό του αριθμού των δικαστών του Γενικού Δικαστηρίου, ο οποίος ολοκληρώθηκε το 2022 δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να είναι το δικαιοδοτικό όργανο σε θέση να αντιμετωπίσει τον αυξημένο φόρτο εργασίας.

Για να υλοποιηθεί πάντως η μεταρρύθμιση, έπρεπε να επέλθουν προηγουμένως ορισμένες ουσιώδεις τροποποιήσεις στις διαδικαστικές ρυθμίσεις. Οι τροποποιήσεις στον Οργανισμό του ΔΕΕ προτάθηκαν από το Δικαστήριο και εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι επακόλουθες τροποποιήσεις στους Κανονισμούς Διαδικασίας, οι οποίες χρειάστηκε να γίνουν μετά την αναθεώρηση του Οργανισμού του ΔΕΕ, εγκρίθηκαν, με τη σειρά τους, από το Συμβούλιο.

Το τελευταίο στάδιο της μεταρρύθμισης ολοκληρώθηκε την 1η Οκτωβρίου 2024, με την έναρξη ισχύος των νέων κανόνων που θέτουν σε εφαρμογή τη μερική μεταβίβαση της προδικαστικής αρμοδιότητας στο Γενικό Δικαστήριο και εκσυγχρονίζουν τις διαδικασίες ενώπιον αμφοτέρων των ενωσιακών δικαιοδοτικών οργάνων. Ένα χρόνο μετά, η πρώτη αποτίμηση της μεταρρύθμισης δείχνει ότι το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο έχουν προσαρμοστεί πλήρως στον νέο τρόπο λειτουργίας, προς ικανοποίηση όλων των μερών που εμπλέκονται στις προδικαστικές διαδικασίες.

Τι είναι η προδικαστική παραπομπή;

Το ενωσιακό δίκαιο αποτελεί μέρος της εθνικής έννομης τάξης κάθε κράτους μέλους. Συνεπώς, είναι δυνατή η επίκλησή του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, τα οποία το εφαρμόζουν απευθείας.

Σε περίπτωση που τυχόν αμφιβάλλουν για το πώς πρέπει να ερμηνεύσουν το ενωσιακό δίκαιο στη διαφορά την οποία δικάζουν, τα εθνικά δικαστήρια έχουν την ευχέρεια, και σε ορισμένες περιπτώσεις την υποχρέωση, να υποβάλουν σχετικό προδικαστικό ερώτημα που θα εξεταστεί από το Δικαστήριο, ή, εάν πρόκειται για ορισμένους συγκεκριμένους τομείς υποθέσεων, από το Γενικό Δικαστήριο. Έτσι μπορούν να λάβουν διευκρινίσεις ως προς την έννοια ή το κύρος μιας διατάξεως του ενωσιακού δικαίου. Κατόπιν τούτου, είναι σε θέση να το εφαρμόσουν με ορθό και συνεπή τρόπο.

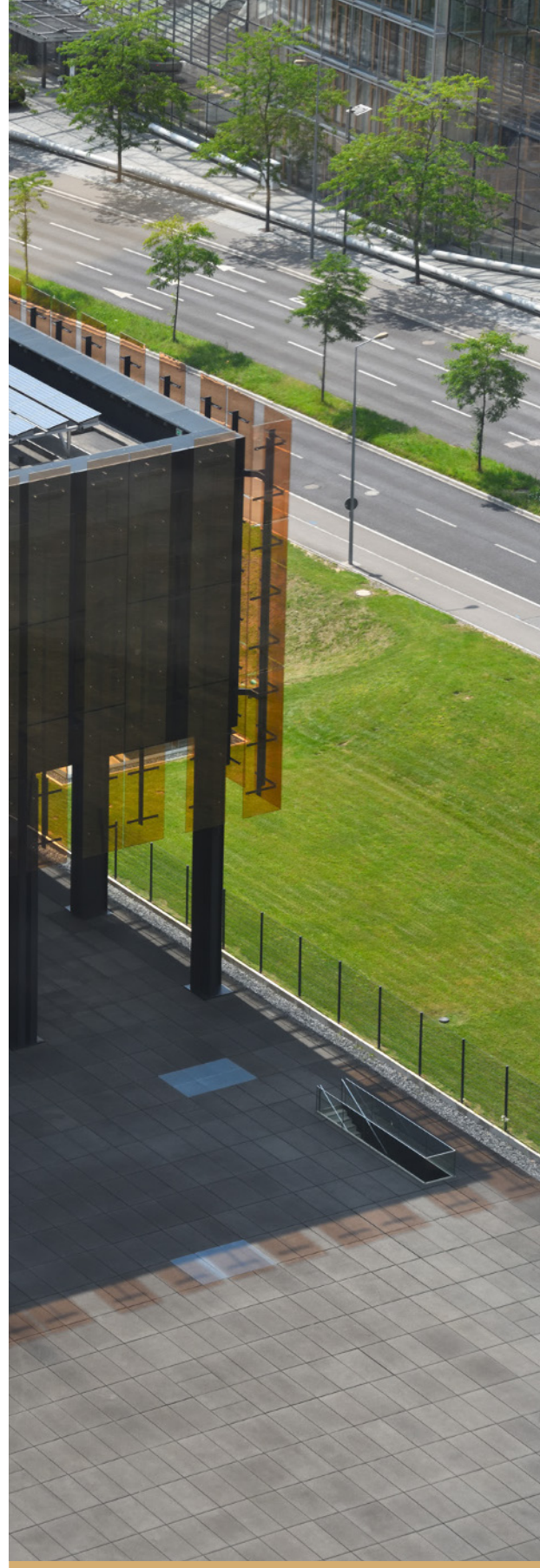
Αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου σε προδικαστικές υποθέσεις

Το Γενικό Δικαστήριο είναι πλέον αρμόδιο να εξετάζει κάποιες αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, εφόσον αφορούν συγκεκριμένους, σαφώς οριοθετημένους και αυτοτελείς, από πλευράς αντικειμένου, τομείς για τους οποίους υπάρχει ήδη πλούσια νομολογία του Δικαστηρίου. Στόχος είναι να ελαφρυνθεί στην πράξη ο φόρτος εργασίας του Δικαστηρίου, καθώς το Γενικό Δικαστήριο επιλαμβάνεται πια των προδικαστικών ερωτημάτων που εμπίπτουν στους τομείς αυτούς, οι οποίοι είναι 1) το κοινό σύστημα ΦΠΑ, 2) οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, 3) ο τελωνειακός κώδικας, 4) η δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων, 5) η αποζημίωση και η παροχή βοήθειας στους επιβάτες σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης ή καθυστέρησης ή ακύρωσης υπηρεσιών μεταφορών και, τέλος, 6) το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Μηχανισμός ενιαίας θυρίδας: μια αποτελεσματική διαδικασία

Η μεταρρύθμιση και η επακόλουθη μερική μεταβίβαση δεν επηρέασαν τον τρόπο υποβολής των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως: όλες εξακολουθούν να κατατίθενται αρχικώς ενώπιον του Δικαστηρίου. Μέσω όμως ενός μηχανισμού «ενιαίας θυρίδας» προσδιορίζεται ποιες άπτονται της αρμοδιότητας του Γενικού Δικαστηρίου. Η απόφαση για το αν μια αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θα εξεταστεί από το ίδιο το Δικαστήριο ή θα διαβιβαστεί στο Γενικό Δικαστήριο λαμβάνεται είτε από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, αφού ακουστούν ο Αντιπρόεδρος και ο πρώτος γενικός εισαγγελέας, είτε από τη γενική συνέλευση του Δικαστηρίου.

Στο Γενικό Δικαστήριο, δύο ειδικευμένα τμήματα πενταμελούς, κατ' αρχήν, σύνθεσης είναι πλέον αρμόδια για την εκδίκαση των προδικαστικών υποθέσεων. Επιπλέον, ορίζονται συγκεκριμένοι δικαστές του Γενικού Δικαστηρίου στους οποίους ανατίθενται καθήκοντα γενικού εισαγγελέα ώστε η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου στις προδικαστικές υποθέσεις να είναι αντίστοιχη με εκείνη ενώπιον του Δικαστηρίου.

Αίτηση αναιρέσεως και επανεξέταση

Οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου επί προδικαστικών παραπομπών δεν υπόκεινται, λόγω της φύσης της διαδικασίας, στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου. Ωστόσο, προβλέπεται διαδικασία επανεξέτασης: εντός προθεσμίας ενός μηνός από την έκδοση τέτοιας αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, ο πρώτος γενικός εισαγγελέας του Δικαστηρίου μπορεί να προτείνει στο Δικαστήριο να την επανεξετάσει, σε περίπτωση που εγείρει σοβαρό κίνδυνο προσβολής της ενότητας ή της συνοχής του ενωσιακού δικαίου.

Απολογισμός μετά το πρώτο έτος εφαρμογής

Από την έναρξη ισχύος της μεταρρύθμισης έχουν περάσει από τη νέα ενιαία θυρίδα περίπου εκατό αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως. Σχεδόν το 85 % εξ αυτών διαβιβάστηκαν στο Γενικό Δικαστήριο, διότι αφορούσαν αποκλειστικώς τους έξι ειδικούς τομείς της προδικαστικής του αρμοδιότητας.

Αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες διαβιβάστηκαν στο Γενικό Δικαστήριο - Τομείς υποθέσεων		
	2024	2025
Κοινό σύστημα ΦΠΑ	8	24
Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	6	7
Τελωνειακός κώδικας	1	8
Δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων	1	7
Αποζημίωση και βοήθεια προς τους επιβάτες (άρνηση επιβίβασης, καθυστέρηση ή ακύρωση)	3	18
Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου	-	1
Σύνολο	19	65

Το 2025 το Γενικό Δικαστήριο εκδίκασε τις πρώτες αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που του διαβιβάστηκαν στο πλαίσιο της εφαρμογής του νέου συστήματος. Πέρατωσε έτσι δεκαέξι υποθέσεις χωρίς να χρειαστεί να διεξαχθεί επ' ακροατηρίου συζήτηση ή να ζητηθεί η ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων –έντεκα υποθέσεις– το Γενικό Δικαστήριο εξέδωσε διάταξη. Πέντε υποθέσεις περατώθηκαν με την έκδοση αποφάσεως. Ο χρόνος εκδίκασής τους υπήρξε εξαιρετικά σύντομος: 10,9 μήνες, κατά μέσο όρο, από την ενιαία θυρίδα μέχρι τη δημοσίευση (6,2 μήνες κατά μέσο όρο, αν ληφθούν υπόψη όλες οι περατωθείσες προδικαστικές υποθέσεις, είτε με απόφαση είτε με διάταξη).

Συνεπώς, το σύστημα αποδίδει και τα πρώτα αποτελέσματα δείχνουν ότι η μεταρρύθμιση επιτυγχάνει τους στόχους της, που ήταν να επιταχυνθεί η εκδίκαση των υποθέσεων και να εξισορροπηθεί ο φόρτος εργασίας των ενωσιακών δικαιοδοτικών οργάνων, προς όφελος τόσο των πολιτών όσο και των επιχειρήσεων.

Θέλετε να μάθετε περισσότερα;

Προκειμένου να διευκολύνει τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και, ιδίως, τους εθνικούς δικαστές να κατανοήσουν πώς ακριβώς λειτουργεί η ενιαία θυρίδα και ποια είναι τα κριτήρια κατανομής των αρμοδιοτήτων, το θεσμικό όργανο έχει δημοσιεύσει ένα [έγγραφο](#) σχετικό με την εφαρμογή των νέων κανόνων που διέπουν τη μερική μεταβίβαση της προδικαστικής αρμοδιότητας από το Δικαστήριο στο Γενικό Δικαστήριο. Στο έγγραφο αυτό, το οποίο είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του ΔΕΕ, καταγράφονται οι αιτήσεις που υποβλήθηκαν κατά το πρώτο έτος μετά την έναρξη ισχύος του μέτρου και διευκρινίζεται για καθενιά τους, με παράθεση της σχετικής αιτιολογίας, εάν διαβιβάστηκε στο Γενικό Δικαστήριο ή εάν εξετάστηκε από το Δικαστήριο.

<https://curia.europa.eu/site/article50breport>

Κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου.

[Δείτε το βίντεο](#)

↘ Ενίσχυση της διαφάνειας της Ευρωπαϊκής Δικαιοσύνης

Το 2025 σηματοδοτεί μια μείζονα καμπή στην επικοινωνιακή πολιτική του ΔΕΕ. Εμπνεόμενο από τις τεχνολογικές εξελίξεις και εμφορούμενο από την επιθυμία να καταστήσει τον τρόπο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Δικαιοσύνης πιο κατανοητό και πιο οικείο στους πολίτες, το θεσμικό όργανο επένδυσε σε μια σειρά πρωτοβουλιών για τον εκσυγχρονισμό των διαύλων επικοινωνίας του και για την προώθηση στο κοινό εύληπτων πληροφοριών όσον αφορά την αποστολή και το έργο του.

Πιο κοντά στους πολίτες, χάρη στη δραστηριοποίηση σε περισσότερα κοινωνικά δίκτυα

Τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν στις μέρες μας κομμάτι της καθημερινότητας και συνιστούν σημαντική πηγή πληροφοριών για τους πολίτες, και ιδίως για τις νεότερες γενιές. Προκειμένου να συμβαδίσει με τη νέα πραγματικότητα και, ως εκ τούτου, να εξασφαλίσει τη διάδοση στα κοινωνικά δίκτυα αξιόπιστων και ορθών πληροφοριών για τις δραστηριότητές του, προσεγγίζοντας περισσότερο τους πολίτες, το ΔΕΕ διεύρυνε την παρουσία του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης το 2025, ανοίγοντας λογαριασμούς σε τέσσερις ακόμη πλατφόρμες: Bluesky, Threads, WhatsApp και Instagram.

Με τη δραστηριότητά του εκεί, η οποία έρχεται να συμπληρώσει την ενημέρωση που ήδη προσέφερε μέσω του LinkedIn, του X, του YouTube και του Mastodon, το ΔΕΕ είναι σε θέση να απευθυνθεί σε νέα ακροατήρια και να τα πληροφορήσει –με τρόπο άμεσο και προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους– σχετικά με το έργο το οποίο επιτελεί, καθώς και με το πόσο ουσιώδη ρόλο διαδραματίζει στην προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και τη διαφύλαξη των δημοκρατικών αξιών που αποτελούν τη βάση της Ένωσης.

Έτσι, το κοινό έχει ανά πάσα στιγμή και από οπουδήποτε εύκολη πρόσβαση σε ξεκάθαρες πληροφορίες αναφορικά με τη δικαιοδοτική επικαιρότητα, οι οποίες θα συμπληρωθούν, από τις αρχές του 2026, με φρέσκο και πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό, άπαξ και εγκαινιαστεί η νέα διαδικτυακή πλατφόρμα Curia Web TV.

Παρακολούθηση των δημόσιων συνεδριάσεων του ΔΕΕ από κάθε γωνιά της Ευρώπης

Κομβικό σημείο της ένδικης διαδικασίας, οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου διεξάγονται στο Λουξεμβούργο και είναι δημόσιες και ανοικτές σε όλους τους πολίτες. Θέλοντας να ενισχύσει τη διαφάνεια και την προσβασιμότητα της δικαιοσύνης για τα 450 εκατομμύρια Ευρωπαίων πολιτών που επηρεάζονται άμεσα από τις αποφάσεις των ενωσιακών δικαιοδοτικών οργάνων, το ΔΕΕ δίνει πια τη δυνατότητα σε όλους να παρακολουθήσουν τις δημόσιες συνεδριάσεις του διαδικτυακά, χωρίς να χρειάζεται να μεταβούν στο Λουξεμβούργο.

Από τον Απρίλιο του 2022, το θεσμικό όργανο είχε αποφασίσει να περιλάβει στον ιστότοπό του σε πιλοτική βάση μια υπηρεσία μαγνητοσκοπημένης αναμετάδοσης των επ' ακροατηρίου συζητήσεων ενώπιον του τμήματος μείζονος συνθέσεως και της ολομέλειας του Δικαστηρίου, παράλληλα με τη ζωντανή μετάδοση των δημόσιων συνεδριάσεων στις οποίες απαγγέλλονται οι αποφάσεις και εκφωνούνται οι προτάσεις των γενικών εισαγγελέων. Η επιτυχία του πιλοτικού αυτού προγράμματος οδήγησε στην ενσωμάτωση μιας ειδικής διάταξης στον [Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου, προκειμένου να θεσμοθετηθεί επίσημα πλέον το σύστημα](#), αλλά και να προβλεφθεί η δυνατότητα μετάδοσης ορισμένων επ' ακροατηρίου συζητήσεων ενώπιον πενταμελών τμημάτων, όταν το δικαιολογεί η σημασία της υποθέσεως. Επιπλέον, προκειμένου να γίνεται καλύτερα αντιληπτό το όλο πλαίσιο της υποθέσεως και τα όσα διαμείβονται μεταξύ των διαδίκων και των δικαστών κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης, πριν από κάθε μετάδοση επ' ακροατηρίου συζητήσεως αναρτάται στον ιστότοπο του ΔΕΕ και στα κοινωνικά δίκτυα ένα επεξηγηματικό βίντεο στο οποίο κάποιος εκ των υπευθύνων Τύπου της Διεύθυνσης Επικοινωνίας παρουσιάζει εν συντομία την υπόθεση.

Όσον αφορά το Γενικό Δικαστήριο, στον Κανονισμό Διαδικασίας του προστέθηκε διάταξη για την αναμετάδοση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων, της απαγγελίας αποφάσεων και της εκφώνησης προτάσεων σε υποθέσεις ενώπιόν του. Δεδομένου ότι οι συναφείς κανόνες και λεπτομέρειες εφαρμογής έπρεπε να καθοριστούν από το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο, εκδόθηκε τον Φεβρουάριο του 2025 ειδική απόφαση για τη ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με την αναμετάδοση των δημόσιων αυτών συνεδριάσεων. Σε εκτέλεση της ως άνω αποφάσεως, πραγματοποιήθηκε τον Μάιο η πρώτη ζωντανή μετάδοση δημόσιας συνεδρίασης του Γενικού Δικαστηρίου για την απαγγελία αποφάσεώς του. Ακολούθησαν δύο ακόμη τον Σεπτέμβριο.

Χάρη σε αυτή την ενίσχυση των δυνάμεών του στο μέτωπο της οπτικοακουστικής επικοινωνίας, το θεσμικό όργανο μπορεί να αξιοποιήσει στο έπακρο τις τεχνολογικές προόδους που επισπεύσθηκαν λόγω της υγειονομικής κρίσης του 2020, αλλά κυρίως να προσφέρει τη δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο για το δικαιοδοτικό του έργο, είτε πρόκειται για νυν ή μελλοντικούς επαγγελματίες του νομικού κλάδου (εθνικούς δικαστές, δικηγόρους, εκπροσώπους των κυβερνήσεων των κρατών μελών και των ενωσιακών θεσμικών οργάνων, καθηγητές, φοιτητές), είτε για δημοσιογράφους, είτε, γενικότερα, για οποιονδήποτε πολίτη έχει την περιέργεια να μάθει περισσότερα για την αποστολή του ΔΕΕ, να παρακολουθεί απ' όπου κι αν βρίσκεται, χωρίς να μετακινηθεί στο Λουξεμβούργο, τις δημόσιες συνεδριάσεις, υπό τις ίδιες συνθήκες με τα άτομα που παρευρίσκονται στις αίθουσες ακροατηρίου.

Μεγαλύτερη διαφάνεια στον δικαστικό διάλογο

Στο ίδιο πάντοτε πνεύμα, αξιοσημείωτο είναι ότι το ΔΕΕ συνέχισε και το 2025 να εφαρμόζει την ήδη ειλημμένη από το 2024 απόφαση να δημοσιεύονται διαδικτυακά, μετά την περάτωση των προδικαστικών υποθέσεων, οι γραπτές παρατηρήσεις τις οποίες έχουν καταθέσει οι διάφοροι μετέχοντες στις σχετικές διαδικασίες (διάδικοι ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, θεσμικά όργανα, κράτη μέλη κ.λπ.), εκτός εάν υπάρχει αντίρρηση από τη δική τους πλευρά. Για να είναι ευχερέστερη, η πρόσβαση στις παρατηρήσεις παρέχεται μέσω της μηχανής αναζήτησης στον

ιστότοπο του ΔΕΕ, και έτσι κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ενημερωθεί για τις απόψεις που είχαν διατυπωθεί από τους μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου πριν από την έκδοση της αντίστοιχης προδικαστικής αποφάσεως.

Άνοιγμα σε ευρύτερο κοινό, χάρη στον εκσυγχρονισμό των μέσων επικοινωνίας

Προς την ίδια κατεύθυνση, του να καταστεί η νομολογία του πιο προσιτή στους μη ειδικούς, το ΔΕΕ προχώρησε στην περαιτέρω αναβάθμιση ενός εκ των κλασικών επικοινωνιακών του εργαλείων, των ανακοινθέντων Τύπου. Η εξέλιξη αυτή είχε ήδη δρομολογηθεί από τα τέλη του 2023, όταν τα περιληπτικά αυτά κείμενα έγιναν συντομότερα και πιο γλαφυρά, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις προσδοκίες των μέσων ενημέρωσης και του ευρύτερου κοινού. Το 2025 η αναδιαμόρφωσή τους ολοκληρώθηκε, καθώς είναι πλέον σαφέστερα, πιο ευσύνοπτα και ελκυστικότερα, αφού συντάσσονται σε λιγότερο τεχνική και πιο καθημερινή γλώσσα. Στην πλειονότητά τους περιλαμβάνουν μια περιεκτική εισαγωγική παράγραφο που μπορεί να αναπαραχθεί εύκολα από τα ΜΜΕ.

Παράλληλα, το ΔΕΕ εγκαινίασε ένα νέο επικοινωνιακό εργαλείο: αμέσως μετά τη δημοσίευση των σημαντικότερων αποφάσεών του, αναρτώνται στο διαδίκτυο σύντομα επεξηγηματικά βίντεο από κάποιο μέλος του δικαστικού σχηματισμού που εκδίκασε την υπόθεση. Με τον πρωτοποριακό αυτόν τρόπο, το περιεχόμενο των αποφάσεων που κατεξοχήν προσελκύουν το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης γίνεται αντιληπτό μέσα σε λίγα λεπτά, πάντοτε με τη χρήση απλής και εύληπτης γλώσσας. Το πρώτο τέτοιο βίντεο μεταδόθηκε τον Ιούνιο και αφορούσε την ιταλική υπόθεση [C-460/23 Kinsa](#): ο ίδιος ο Πρόεδρος του ΔΕΕ, ο Koen Lenaerts, ανέλαβε να την παρουσιάσει στη γλώσσα διαδικασίας, τα ιταλικά. Αμέσως μετά την απαγγελία της αποφάσεως, το βίντεο, υποτιτλισμένο και στις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης, αναρτήθηκε στον ιστότοπο Curia και ταυτόχρονα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ενδεικτικό της επιτυχίας του ήταν ότι οι προβολές του στο LinkedIn άγγιξαν τις 20 000. Συνολικά, στη διάρκεια του 2025, αναρτήθηκαν στον ιστότοπο του ΔΕΕ και στους λογαριασμούς του στα κοινωνικά δίκτυα 11 τέτοια επεξηγηματικά βίντεο, με αντικείμενο αποφάσεις του τμήματος μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου.

Μέσω αυτών των πρωτοβουλιών για την προσαρμογή των μέσων επικοινωνίας του στις νέες προσδοκίες του κοινού, το ΔΕΕ έμεινε, και το 2025, πιστό στη δέσμευσή του να προσδώσει μεγαλύτερη διαφάνεια στην Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη, καθιστώντας την πιο κατανοητή και οικεία στους πολίτες.

↘ Συνεργασία με τα άλλα δικαστήρια ανά την Ευρώπη

Το ενωσιακό δίκαιο εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη, συνιστώντας έτσι έναν κοινό νομικό κορμό που έχει τις ρίζες του στις κοινές αξίες στις οποίες στηρίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιδιώκοντας να συμβάλει στην εμπέδωση της νομικής αυτής κοινότητας και να διασφαλίσει την ομοιόμορφη ερμηνεία του ενωσιακού δικαίου, το ΔΕΕ, πέραν των διαδικασιών που εκκρεμούν ενώπιον των δύο δικαιοδοτικών του οργάνων, έχει αναλάβει από μακρού να διατηρεί έναν ανοιχτό και συνεχή διάλογο με τις δικαστικές αρχές των κρατών μελών –συνταγματικά και ανώτατα εθνικά δικαστήρια ή εθνικά δικαστήρια πρώτου και δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας– αλλά και με τα διάφορα δικαστικά δίκτυα καθώς και με άλλα διεθνή δικαστήρια, όπως το ΕΔΔΑ, με τα οποία ανταλλάσσει βέλτιστες πρακτικές για την ποιοτική απονομή δικαιοσύνης. Ο διάλογος αυτός, ο οποίος υλοποιείται μέσω συνεδρίων και συναντήσεων που πραγματοποιούνται τόσο στο ΔΕΕ όσο και στα κράτη μέλη, υπήρξε ιδιαίτερα πλούσιος το 2025.

«EUnited in Diversity» στη Σόφια

Μετά την πρώτη διοργάνωση το 2021 στη Ρίγα (Λετονία) και τη δεύτερη το 2023 στη Χάγη (Κάτω Χώρες), το συνέδριο «EUnited in Diversity» έλαβε χώρα για τρίτη φορά, στα τέλη του καλοκαιριού του 2025, στη Σόφια, υπό την αιγίδα του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Στο πλαίσιο των εργασιών του συνεδρίου συγκεντρώνονται ανά διετία εκπρόσωποι του ΔΕΕ και των εθνικών συνταγματικών δικαστηρίων, φιλοδοξώντας να συσφίξουν τις μεταξύ τους σχέσεις επικοινωνίας αλλά και να διευκολύνουν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στην κοινή ενωσιακή έννομη τάξη και στα εθνικά νομικά συστήματα των κρατών μελών.

Στο συνέδριο του 2025 συμμετείχαν συνταγματικά δικαστήρια (ή όργανα που ασκούν εξουσίες συνταγματικού δικαστηρίου) από 21 κράτη μέλη. Ο τίτλος του συνεδρίου ήταν «Ο ρόλος της συνταγματικής δικαιοσύνης στην κοινή έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και το ζητούμενο ήταν να διερευνηθεί τι σημαίνει «συνταγματική δικαιοσύνη» εντός της Ένωσης. Το πρόγραμμα περιελάμβανε τέσσερις ομάδες εργασίας με αντίστοιχες θεματικές την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών, η οποία διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, την προστασία της ενωσιακής ταυτότητας σε περιόδους κρίσης, τη σχέση μεταξύ εθνικού συνταγματικού δικαίου και ενωσιακού δικαίου στα κράτη μέλη, καθώς και την ερμηνεία και εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου κατά τρόπο που να εξασφαλίζει τη συνοχή και τη σταθερότητα της κοινής έννομης τάξης.

Παράλληλα, δόθηκε η ευκαιρία σε υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη των δικαστηρίων που συμμετείχαν στο συνέδριο να συναντηθούν για να ανταλλάξουν βέλτιστες πρακτικές και να συζητήσουν θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Το κύριο θέμα αυτής της στρογγυλής τραπέζης, στην οποία το ΔΕΕ εκπροσωπήθηκε από την επικεφαλής της Γενικής Διεύθυνσης Πληροφόρησης, ήταν «Ο αντίκτυπος των ψηφιακών τεχνολογιών στο έργο των δικαστηρίων».

Φόρουμ Δικαστών στο ΔΕΕ

Στις αρχές Δεκεμβρίου του 2025 το ετήσιο Φόρουμ Δικαστών, που πραγματοποιείται παραδοσιακά στο ΔΕΕ, συγκέντρωσε 148 δικαστές από τα εφετειακά και τα πρωτοδικεία όλων των κρατών μελών. Μεταξύ των θεμάτων των διαφόρων συναντήσεων εργασίας περιλαμβάνονταν οι πρόσφατες εξελίξεις στη διαδικασία της προδικαστικής παραπομπής, η πρόσφατη νομολογία σε υποθέσεις ασύλου και μετανάστευσης, η νέα αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου επί ορισμένων αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως καθώς και η πρόσφατη νομολογία όσον αφορά το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις.

Το Φόρουμ αυτό, το οποίο διοργανώθηκε για πρώτη φορά από το ΔΕΕ το 1968, φέρνει σε άμεση επαφή τα Μέλη του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου με τους δικαστές των κρατών μελών. Πέρα από το ότι παρέχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη φιλικών δεσμών, προάγει την ομοιομορφη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου από τους εθνικούς δικαστές, ως δικαστές γενικής δικαιοδοσίας του ενωσιακού δικαίου, την ανταλλαγή ιδεών προς επίλυση κοινών ζητημάτων, τη γνώση και την αλληλοκατανόηση των διαφόρων νομικών συστημάτων, καθώς και τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων.

Συνάντηση του Δικαστικού Δικτύου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τον Νοέμβριο πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα (Πορτογαλία) η έβδομη ετήσια συνάντηση των ανταποκριτών του Δικαστικού Δικτύου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (RJUE). Το RJUE, το οποίο δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του ΔΕΕ το 2017, εξ αφορμής του Φόρουμ Δικαστών που ήταν αφιερωμένο στην 60ή επέτειο των Συνθηκών της Ρώμης, στοχεύει στην ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας στην Ευρώπη, με απώτερο σκοπό την ποιοτική απονομή της δικαιοσύνης. Το δίκτυο συγκροτείται από 78 συνταγματικά και ανώτατα δικαστήρια των κρατών μελών, καθώς και από τα ανώτατα δικαστήρια τριών χωρών (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Ηνωμένο Βασίλειο και Ουκρανία) και αποτελεί μια μόνιμη πλατφόρμα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των μελών του. Λειτουργώντας ως ένα πλαίσιο άτυπης συνεργασίας και ανοιχτού διαλόγου ανάμεσα στα πλέον εξέχοντα δικαστήρια της ευρωπαϊκής ηπείρου, συμπληρώνει τη διαδικασία προδικαστικής παραπομπής ως θεσμοθετημένο μηχανισμό δικαστικής συνεργασίας.

Δεδομένου ότι εδώ και κάποια χρόνια τα εθνικά δικαστήρια-μέλη του δικτύου είναι εκείνα που διοργανώνουν, με την υποστήριξη του ΔΕΕ, τις συναντήσεις του RJUE, το 2025 πήραν τη σκυτάλη το Συνταγματικό Δικαστήριο, το Ανώτατο Δικαστήριο και το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Πορτογαλίας. Στις εκδηλώσεις συμμετείχαν εξήντα ανταποκριτές, από είκοσι κράτη μέλη, μια τρίτη χώρα και τέσσερα άλλα ευρωπαϊκά δίκτυα. Οι ομιλίες και οι συζητήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων αφορούσαν το μέλλον της συνεργασίας στο πλαίσιο του δικτύου και την έκταση της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής την οποία υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια που αποφαίνονται σε τελευταίο βαθμό.

Συναντήσεις με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)

Το ΕΔΔΑ και το ΔΕΕ είναι δύο από τους πυλώνες της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Το πρώτο υπάγεται στο Συμβούλιο της Ευρώπης και το δεύτερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και τα δύο επιδιώκουν συμπληρωματικά τους ίδιους σκοπούς, με βάση μια κοινή δέσμη αξιών: ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ελευθερία,

δημοκρατία, προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σεβασμός του κράτους δικαίου, προστασία των μειονοτήτων, ανεκτικότητα, απαγόρευση των διακρίσεων, αλληλεγγύη και διαφύλαξη ενός χώρου ειρήνης και δικαιοσύνης στην Ευρώπη. Συνεπώς, φροντίζουν να διατηρούν στενές σχέσεις μέσω τακτικών συναντήσεων, ώστε να αλληλοενημερώνονται για τις εξελίξεις στη νομολογία τους και να ανταλλάσσουν απόψεις τόσο για θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος όσο και για τις κοινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Κάθε χρόνο, λοιπόν, Μέλη αμφότερων των δικαστηρίων συναντιούνται στο Λουξεμβούργο ή στο Στρασβούργο, προκειμένου να διατηρήσουν ενεργή τη συμπληρωματική τους δράση και τη συνεργασία τους για την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρώπη.

Φέτος, η συνάντηση πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο στους χώρους του ΔΕΕ, στο Λουξεμβούργο. Η θεματική των εργασιών περιστρεφόταν γύρω από την ελευθερία της έκφρασης στην ψηφιακή εποχή, το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού σε υποθέσεις διασυννοριακής απαγωγής ή, ακόμη, τα νομικά και φυσικά εμπόδια που παρακωλύουν την πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου. Η επίσημη συνάντηση έδωσε επίσης την ευκαιρία στους Προέδρους των δύο δικαστηρίων να συνομιλήσουν σχετικά με τις προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η δικαιοσύνη, δίνοντας μάλιστα και μια κοινή [τηλεοπτική συνέντευξη](#).

Εκεί τόνισαν ιδιαίτερα πόσο σημαντικό είναι, στην τρέχουσα γεωπολιτική και κοινωνικοπολιτική συγκυρία, να συνειδητοποιήσουν οι πολίτες ποια είναι τα θεμέλια του οικοδομήματος που έχει κτιστεί την τελευταία 75ετία: η εξασφάλιση της ευημερίας του συνόλου, χάρη στην παγίωση της ειρήνης, την εδραίωση της δικαιοσύνης και τη δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας.

<https://curia.europa.eu/site/ECHRvisit2025>

«Κάθε φορά που η δικαστική ανεξαρτησία δέχεται ένα πλήγμα, κάθε φορά που η ελευθερία της έκφρασης μετατρέπεται σε ρητορική μίσους ή βίας και στρέφεται ενάντια στις αξίες τις οποίες υποτίθεται ότι προάγει –όπως τον πλουραλισμό και την ανεκτικότητα–, είναι καθήκον μας να υπενθυμίζουμε το ουσιώδες, να υπενθυμίζουμε τι ακριβώς καλούμαστε να προστατεύσουμε.»

Mattias Guyomar,
Πρόεδρος του ΕΔΔΑ

«Το κράτος δικαίου προστατεύει τους πολίτες, αλλά προστατεύει και το δημοκρατικό σύστημα, το οποίο πρέπει να μπορεί να εξελίσσεται με κάθε εκλογική διαδικασία και μεταξύ των εκλογικών διαδικασιών, το οποίο πρέπει να εμπλέκει την κοινωνία των πολιτών, να εμπλέκει τους πολίτες ατομικά αλλά και τις ομάδες πολιτών που ασχολούνται ενεργά με την πολιτική. Όλα αυτά αποτυπώνονται στην πλούσια και πολυσχιδή νομολογία του Δικαστηρίου μας, του οποίου οι αποφάσεις είναι συχνά συνυφασμένες με τα θεμελιώδη δικαιώματα.»

Koen Lenaerts,
Πρόεδρος του ΔΕΕ

Γ. Οι επαφές με το κοινό

Επισκεφθείτε το ΔΕΕ

Το θεσμικό όργανο επιχειρεί τους πολίτες, οργανώνοντας επισκέψεις και σεμινάρια που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του ενωσιακού δικαίου, μέσω ειδικά σχεδιασμένων προγραμμάτων. Οι επισκέψεις βοηθούν να γίνει αντιληπτός ο ρόλος των ενωσιακών δικαιοδοτικών οργάνων και ο άμεσος αντίκτυπος της νομολογίας τους στην καθημερινότητα των πολιτών, ενώ τα σεμινάρια, τα οποία απευθύνονται κυρίως σε δικαστικούς λειτουργούς από τα κράτη μέλη, ενθαρρύνουν τον διάλογο μεταξύ των εθνικών και των ευρωπαϊκών δικαστηρίων. Πέρα από τα διάφορα είδη επισκέψεων στους χώρους του ΔΕΕ, προσφέρεται και η επιλογή της εικονικής επίσκεψης, μεταξύ άλλων μέσω του διαδικτυακού [εκπαιδευτικού προγράμματος](#) που δίνει τη δυνατότητα σε μαθητές λυκείου να ανακαλύψουν την Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη μέσα από την ίδια τη σχολική τους αίθουσα. Το 2025 συμμετείχαν στο πρόγραμμα 412 λυκειόπαιδα.

15 987 επισκέπτες, εκ των οποίων

4 647 νομικοί

Επισκέπτες μέσω διαδικτύου: 4,2 %

2 557 επισκέπτες στις «Ανοικτές πόρτες»

2 080 ανακοινωθέντα Τύπου

593 ενημερωτικά δελτία

469 «Quick facts»

12 181 απαντήσεις σε αιτήματα πολιτών για πληροφορίες (τηλεφωνικές κλήσεις και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)

Μάθετε περισσότερα για το ΔΕΕ

Οι υπεύθυνοι Τύπου της Διεύθυνσης Επικοινωνίας είναι πτυχιούχοι Νομικής και βασικό τους καθήκον είναι να επεξηγούν τις αποφάσεις, τις διατάξεις, τις προτάσεις των γενικών εισαγγελέων αλλά και τις εκκρεμείς υποθέσεις, για να διαφωτίζονται οι δημοσιογράφοι και κάθε άλλος ενδιαφερόμενος. Συντάσσουν ανακοινωθέντα Τύπου, χάρη στα οποία οι δημοσιογράφοι και οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου ενημερώνονται σε πραγματικό χρόνο για τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Επίσης, διανέμουν στους παραλήπτες που έχουν υποβάλει σχετικό αίτημα στην [Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης](#) του ΔΕΕ τακτικά ενημερωτικά δελτία για το πρόγραμμα συνεδριάσεων (ημερομηνίες διεξαγωγής των επ' ακροατηρίου συζητήσεων και δημοσίευσης των αποφάσεων και των προτάσεων) αλλά και για σημαντικά γεγονότα της θεσμικής ατζέντας, καθώς και τα λεγόμενα «Quick facts» για υποθέσεις στις οποίες δεν δημοσιεύονται ανακοινωθέντα Τύπου. Πέραν τούτου, απαντούν στα ηλεκτρονικά μηνύματα και στα τηλεφωνήματα των πολιτών, τα οποία μπορεί να σχετίζονται με διάφορες πτυχές της δραστηριότητάς του ΔΕΕ (πληροφορίες διαδικαστικού χαρακτήρα, εξήγηση του περιεχομένου κάποιας απόφασης, ρόλος του ΔΕΕ, βοήθεια με τον ιστότοπο κ.λπ.).

Μείνετε ενημερωμένοι μέσω των λογαριασμών του ΔΕΕ στα κοινωνικά δίκτυα

Προκειμένου να μπορεί να μεταδίδει πληροφορίες άμεσα και στη στιγμή, το ΔΕΕ δραστηριοποιείται ενεργά στα κοινωνικά δίκτυα μέσω των λογαριασμών του στο [LinkedIn](#) και στο [Mastodon](#), των δύο λογαριασμών του στο X (ο ένας στα [γαλλικά](#) και ο άλλος στα [αγγλικά](#)), καθώς και των λογαριασμών του στο [Bluesky](#) και στο [Threads](#). Εκτός από τις εκπομπές του Curia Web TV, το ΔΕΕ έχει και δικό του κανάλι στο [WhatsApp](#) και στο [YouTube](#), όπου αναρτά πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό στις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης, μεταξύ άλλων και βίντεο κινουμένων σχεδίων για το ευρύ κοινό, με θέμα το πώς η νομολογία του ΔΕΕ επηρεάζει την καθημερινή ζωή των πολιτών. Το 2025 το ΔΕΕ ανέβασε στο YouTube δύο νέα τέτοια βίντεο:

Διαφάνεια της δικαιοσύνης

[Δείτε το βίντεο](#)

Τι συμβαίνει όταν μια χώρα δεν τηρεί το δικαίωμα της Ένωσης;

[Δείτε το βίντεο](#)

Το 2025 εγκαινιάστηκε και ο λογαριασμός του ΔΕΕ στο [Instagram](#), ο οποίος απευθύνεται σε ένα ευρύτερο και νεανικότερο κοινό, χρησιμοποιώντας τη δύναμη και την αμεσότητα της εικόνας για να προάγει τις δραστηριότητές του.

Ο αριθμός των ακολούθων του θεσμικού οργάνου σε όλες τις πλατφόρμες στις οποίες έχει παρουσία αυξάνεται διαρκώς, κάτι που αποδεικνύει το ενδιαφέρον του κοινού για τη δράση του ΔΕΕ.

384 185 ακόλουθοι στο LinkedIn
+ 29 % σε σχέση με το 2024

5 271 ακόλουθοι στο Mastodon

3 465 ακόλουθοι στο Bluesky

2 606 ακόλουθοι στο Instagram

145 ακόλουθοι στο Threads

164 725 ακόλουθοι στο X

120 000 συνδρομητές στο YouTube
+ 33 % σε σχέση με το 2024

Παρακολούθηση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων και της απαγγελίας των αποφάσεων σε πραγματικό χρόνο

Για να διευκολύνει την πρόσβαση στο δικαιοδοτικό του έργο, το ΔΕΕ έχει καθιερώσει ένα σύστημα αναμετάδοσης των δημόσιων συνεδριάσεών του.

Η απαγγελία των αποφάσεων του Δικαστηρίου και η εκφώνηση των προτάσεων των γενικών εισαγγελέων μεταδίδονται ζωντανά. Το ίδιο ισχύει και για ορισμένες αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου. Οι δε επ' ακροατηρίου συζητήσεις μεταδίδονται μαγνητοσκοπημένες, σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Αυτό γίνεται στις υποθέσεις ενώπιον της ολομέλειας, του τμήματος μείζονος συνθέσεως ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, των πενταμελών τμημάτων. Το βίντεο της κάθε επ' ακροατηρίου συζητήσεως παραμένει διαθέσιμο στον ιστότοπο Curia για ένα μήνα.

Όταν πρόκειται για απόφαση μεγάλης σπουδαιότητας, κάποιο από τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού που εκδίκασε την υπόθεση παρουσιάζει, με σαφή και εύληπτο τρόπο, το περιεχόμενο της αποφάσεως του Δικαστηρίου σε ένα ολιγόλεπτο επεξηγηματικό βίντεο (βλ. περισσότερα στο κεφάλαιο [«Ενίσχυση της διαφάνειας της Ευρωπαϊκής Δικαιοσύνης»](#)).

Πριν από τη μετάδοση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων αναρτάται στον ιστότοπο του ΔΕΕ και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ένα σύντομο βίντεο (briefing) για την υπόθεση, το οποίο είναι διαθέσιμο στις γλώσσες της επ' ακροατηρίου συζητήσεως.

4

Ένα θεσμικό όργανο
που σέβεται το
περιβάλλον

Το ΔΕΕ ακολουθεί εδώ και πολλά χρόνια μια φιλόδοξη περιβαλλοντική πολιτική, στοχεύοντας στις υψηλότερες προδιαγραφές ως προς την αειφόρο ανάπτυξη και τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων. Ενδεικτικό της προσήλωσής του στον συγκεκριμένο στόχο είναι το γεγονός ότι έχει λάβει, ήδη από το 2016, την πιστοποίηση EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), η οποία ρυθμίζεται από ενωσιακό κανονισμό και χορηγείται μόνο σε οργανισμούς που συμμορφώνονται με αυστηρά πρότυπα όσον αφορά την περιβαλλοντική τους πολιτική και τις περιβαλλοντικά βιώσιμες μεθόδους εργασίας τους.

Το 2024 (τελευταίο έτος για το οποίο η περιβαλλοντική του επίδοση υποβλήθηκε σε έλεγχο και επικυρώθηκε από διαπιστευμένο εξωτερικό ελεγκτή, τον Οκτώβριο του 2025), το ΔΕΕ σημείωσε, όπως κάθε χρόνο, νέα πρόοδο στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος.

Στο ενεργειακό κομμάτι καταγράφηκε και πάλι σημαντική μείωση της κατανάλωσης θέρμανσης και ηλεκτρισμού. Το επίτευγμα αυτό καθίσταται ακόμη πιο αξιοσημείωτο αν ληφθεί υπόψη ότι το 2024 τέθηκε σε λειτουργία ένα πλήρες δίκτυο σταθμών επαναφόρτισης για ηλεκτρικά και υβριδικά οχήματα.

Οι προσπάθειες για τη μείωση της κατανάλωσης χαρτιού απέδωσαν επίσης καρπούς. Ειδικότερα, η χρήση χαρτιού εκτύπωσης εξακολουθεί να ελαττώνεται δραστικά λόγω των αλλαγών στις εργασιακές συνήθειες του προσωπικού αλλά και της προϊούσας ψηφιοποίησης των διαδικασιών και των εγγράφων.

Οι εκπομπές CO₂, οι οποίες έχουν μειωθεί αισθητά από το 2015, παρουσιάζουν πλέον τάση σταθεροποίησης. Η θετική αυτή εξέλιξη μαρτυρεί όχι μόνο τον συγκεκριμένο αντίκτυπο που έχουν οι πρωτοβουλίες οι οποίες έχουν αναληφθεί τα τελευταία χρόνια, αλλά και την έμπρακτη καθημερινή συνεισφορά του προσωπικού στις δράσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο της πολιτικής EMAS.

Έτσι, το 2025 ανανεώθηκε για τρίτη φορά η πιστοποίηση EMAS του ΔΕΕ, χάρη στο επίπεδο της απόδοσης του θεσμικού οργάνου το 2024 καθώς και στην εκ μέρους του ευλαβική τήρηση όλων των προδιαγραφών EMAS. Επομένως, το ΔΕΕ θα ξεκινήσει το 2026 –έτος που θα σημάνει τη δέκατη επέτειο της εγγραφής του στο σύστημα EMAS– με την ίδια αποφασιστικότητα και την ίδια ζέση στην προσπάθεια περιορισμού του περιβαλλοντικού του αποτυπώματος.

Οι **περιβαλλοντικοί δείκτες** για το νερό, τα απορρίμματα, το χαρτί, τη θέρμανση και την ηλεκτρική ενέργεια είναι περίπου ίδιοι με τους αντίστοιχους του 2024. Οι διαφοροποιήσεις προσδιορίζονται ποσοτικά με βάση το 2015, έτος αναφοράς για το σύστημα EMAS.

Δράσεις για το περιβάλλον

- Βελτίωση της ανακύκλωσης απορριμμάτων και μείωση των πλαστικών μίας χρήσης
- Συμμετοχή στο σύστημα κοινόχρηστων ποδηλάτων Vel'οH και υποστήριξη των μετακινήσεων με ποδήλατο, αλλά και με τρένο για τα μέλη του προσωπικού που κατοικούν εκτός Λουξεμβούργου
- Εγκατάσταση σταθμών επαναφόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων
- Βελτίωση των υποδομών θέρμανσης, εξαερισμού, κλιματισμού και φωτισμού
- Εκμετάλλευση 3 466 m² φωτοβολταϊκών κυψελών, που παράγουν 350 204 kWh (ισοδύναμο με τις ετήσιες ανάγκες 92 νοικοκυριών στο Λουξεμβούργο)

Επιδόσεις σε αριθμούς

– 40,1 %
στα απορρίμματα από τα
γραφεία και την εστίαση
(kg/ΙΠΑ)

– 25,6 %
στην κατανάλωση νερού
(m³/ΙΠΑ)

– 64,2 %
στην κατανάλωση χαρτιού
(kg/ΙΠΑ)

– 29,3 %
στην κατανάλωση ηλεκτρικής
ενέργειας (kWh/ΙΠΑ)

– 37,5 %
στην κατανάλωση ενέργειας
για θέρμανση (kWh/ΙΠΑ)

– 27,0 %
στις εκπομπές CO₂
(kg CO₂/ΙΠΑ)

Το **ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης (ΙΠΑ)** είναι μονάδα μέτρησης της επαγγελματικής δραστηριότητας, ανεξαρτήτως τυχόν διαφορών ως προς τον αριθμό των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας κάθε υπαλλήλου ανάλογα με τους διαφορετικούς τύπους εργασίας.

5

Με το βλέμμα στραμμένο
στο μέλλον

↘ 2026: ένα έτος αφιερωμένο στην καινοτομία και τον διάλογο με τους πολίτες

Το 2026 προμηνύεται σημαντικό για το θεσμικό όργανο, καθώς αναμένεται να ολοκληρωθούν ορισμένα έργα που υπηρετούν έναν ξεκάθαρο στόχο: να φέρουν την Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη πιο κοντά στο κοινό, να ενισχύσουν τη διαφάνεια των δραστηριοτήτων του ΔΕΕ και να βελτιώσουν την πρόσβαση στη νομολογία του, τόσο για τους μη ειδικούς όσο και για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου.

Πρώτη και κύρια εκδήλωση της δυναμικής αυτής είναι η έναρξη της λειτουργίας του **νέου ιστοτόπου** του ΔΕΕ, ο οποίος εκσυγχρονίζει και διευκολύνει την πρόσβαση όλων των ενδιαφερομένων στις πληροφορίες για το έργο του. Επιστέγασμα μιας καθολικής αναμόρφωσης επικεντρωμένης στην «εμπειρία χρήστη», ο νέος ιστότοπος Curia προσφέρει, από τον Ιανουάριο του 2026, μια πιο απλή και οικεία αίσθηση πλοήγησης. Η αναδιαμόρφωση βασίζεται στην πλήρη αναδιάρθρωση της αρχιτεκτονικής των πληροφοριών, στην προσθήκη νέου περιεχομένου γραμμένου σε σαφή και κατανοητή γλώσσα, καθώς και σε μια πιο αφαιρετική και λιτή γραφιστική προσέγγιση.

Ο νέος ιστότοπος φιλοξενεί **εκσυγχρονισμένη μηχανή αναζήτησης** η οποία φιλοδοξεί να παρέχει, τόσο στο ευρύ κοινό όσο και ειδικότερα στους νομικούς, ταχύτερη και πιο στοχευμένη πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες και το υλικό που έχει στη διάθεσή του το ΔΕΕ. Μια πρώτη έκδοση προσφέρει ήδη δυνατότητα αναζήτησης στο πλήρες κείμενο και στα μεταδεδομένα των εγγράφων, εμπλουτισμένη με νέες λειτουργίες. Σύντομα θα τεθεί σε λειτουργία ένα προηγμένο περιβάλλον αναζήτησης βάσει πολλαπλών κριτηρίων, προορισμένο για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου.

Λόγω της ολοένα αυξανόμενης σημασίας των κάθε είδους οπτικοακουστικών μέσων, ο νέος ιστότοπος εισάγει, επ' ευκαιρία της ανακαίνισής του, και μια καινοτομία, την **πλατφόρμα Curia Web TV**. Ως συμπλήρωμα στη γραπτή πληροφόρηση του κοινού μέσω των ανακοινωθέντων Τύπου, το Curia Web TV θα μεταδίδει διαδικτυακά –στον ιστότοπο του ΔΕΕ αλλά και στα κοινωνικά δίκτυα– ένα σύνολο πολυγλωσσικών προγραμμάτων, με σκοπό να συστήσει το θεσμικό όργανο στο ευρύ κοινό και να φέρει περισσότερη διαφάνεια στη λειτουργία του.

Ο προγραμματισμός του καναλιού διαρθρώνεται γύρω από τη δικαιοδοτική δραστηριότητα: επεξηγηματικά briefings και αναμετάδοση των επ' ακροατηρίου συζητήσεων, ζωντανή μετάδοση των δημόσιων συνεδριάσεων για την εκφώνηση των προτάσεων και την απαγγελία των αποφάσεων, καθώς και βίντεο στα οποία τα Μέλη των δύο δικαιοδοτικών οργάνων παρουσιάζουν επιλεγμένες αποφάσεις τους.

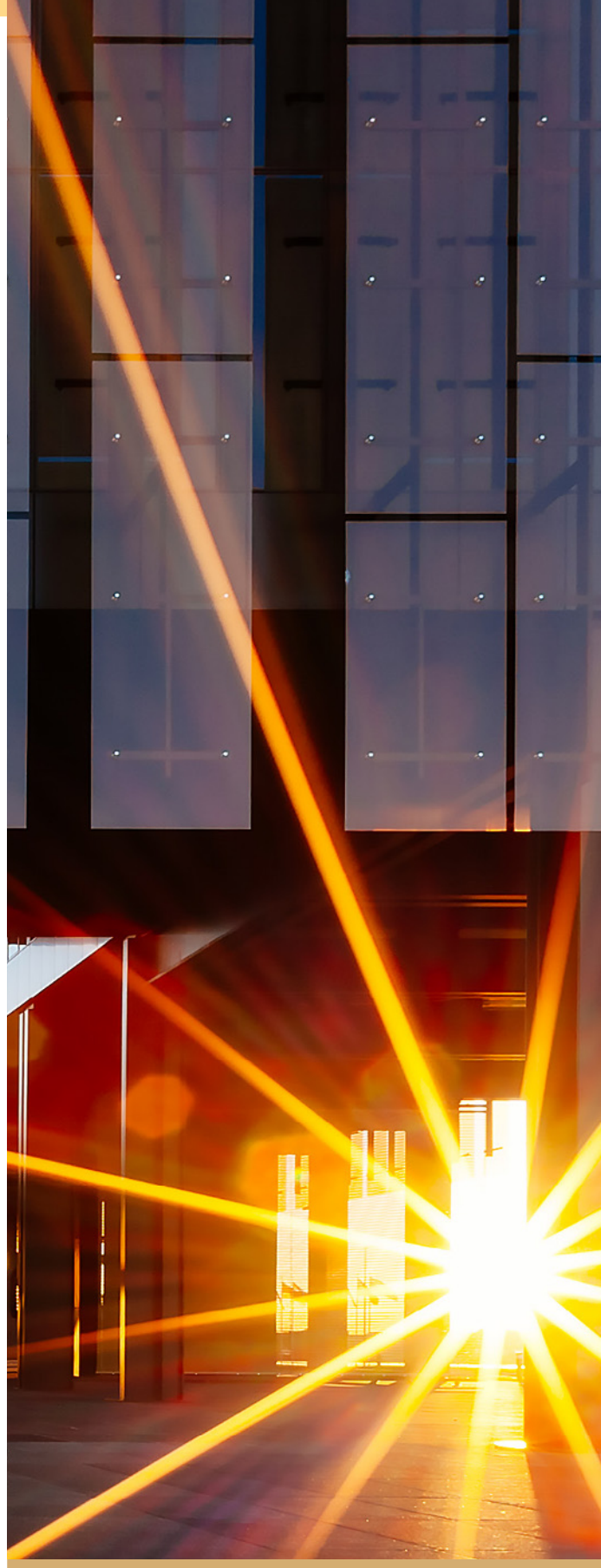
Πέραν της δικαστικής επικαιρότητας, το πρόγραμμα του Curia Web TV περιλαμβάνει βίντεο συνεντεύξεων και παρουσιάσεων, ενώ καλύπτει και τα κυριότερα θεσμικά γεγονότα, ώστε να δίνει συνολικά μια ζωντανή, διαφωτιστική και παραστατική εικόνα των καθημερινών εργασιών του ΔΕΕ.

Στην πλατφόρμα προβάλλονται επίσης τακτικά τρεις πρωτότυπες σειρές εκπομπών, σχεδιασμένες για τρεις διαφορετικές ομάδες κοινού. Πρώτον, η σειρά «Cour des citoyens» είναι εκπαιδευτικού χαρακτήρα και απευθύνεται στο ευρύ κοινό, καθώς εστιάζει στη σύνθεση, τις αρμοδιότητες και την αποστολή του ΔΕΕ, με συγκεκριμένα παραδείγματα για το πώς η νομολογία του επηρεάζει την καθημερινότητα των πολιτών. Δεύτερον, η σειρά «Bright» προορίζεται κυρίως για τη νεολαία: βίντεο μικρής διάρκειας, γυρισμένα με παιγνιώδες στυλ και χωρίς ξύλινη γλώσσα, συνδυάζονται με γραφήματα, κινούμενα σχέδια και απαντήσεις σε ερωτήσεις νεαρών επισκεπτών. Στόχος της είναι να ξυπνήσει το ενδιαφέρον για το ευρωπαϊκό εγχείρημα και να αποκωδικοποιήσει τις αποφάσεις του ΔΕΕ

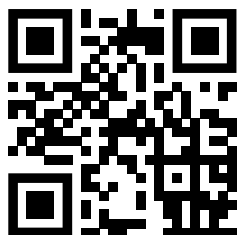
μέσα από το πρίσμα καθημερινών προβληματισμών. Τρίτον και τελευταίο, η σειρά «Open Court», η οποία στοχεύει σε ένα πιο ενημερωμένο κοινό, δίνει τον λόγο στα Μέλη του θεσμικού οργάνου και, μέσω εξειδικευμένων θεματικών, ρίχνει φως στην αποστολή του ΔΕΕ, στη λειτουργία του, στα θεμέλια του ευρωπαϊκού δικαίου, στον ρόλο των πολιτών, στις σχέσεις τους με τα θεσμικά όργανα, στο λειτουργήμα του δικαστή και του γενικού εισαγγελέα, στις διαδρομές που οδηγούν στο ΔΕΕ ή ακόμη και σε νομικά ζητήματα ουσίας.

Παρότι πάντως το ΔΕΕ κοιτάζει προς το μέλλον ενστερνιζόμενο τις νέες τεχνολογίες, δεν ξεχνά τα ορόσημα που σημάδεψαν την εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου της Ένωσης, και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων καταλέγεται μεταξύ των βασικότερων. Για να εορτάσει τα 25 χρόνια του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης –του οποίου η πανηγυρική διακήρυξη έγινε στη Νίκαια της Γαλλίας στις 7 Δεκεμβρίου 2000– το ΔΕΕ θα διοργανώσει, στις αρχές του 2026, ένα **ειδικό Φόρουμ Δικαστών**, αφιερωμένο στις απαρχές του Χάρτη, στην εξέλιξή του, στις μελλοντικές προοπτικές του, στην άρρηκτη σύνδεσή του με τις θεμελιώδεις αξίες της Ένωσης και στη θέση του εντός των εθνικών νομικών συστημάτων. Οι συζητήσεις αυτές με δικαστικούς λειτουργούς από όλα τα κράτη μέλη θα τροφοδοτήσουν έναν ενδελεχή αναστοχασμό πάνω στον τρέχοντα ρόλο του Χάρτη και στις διαφαινόμενες προκλήσεις όσον αφορά την αποτελεσματική δικαστική προστασία και τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής στην Ευρώπη.

Οι ανωτέρω πρωτοβουλίες καταδεικνύουν ότι το ΔΕΕ υιοθετεί μια στάση που χαρακτηρίζεται από πνεύμα ανανέωσης και εξωστρέφειας. Τα εγκαίνια του νέου ιστοτόπου, ο εκσυγχρονισμός της μηχανής αναζήτησης και η έναρξη των διαδικτυακών μεταδόσεων του Curia Web TV αντανakλούν τη βούληση να καταστεί το έργο του ΔΕΕ πιο προσιτό και οικείο, ενώ ο εορτασμός της 25ης επετείου του Χάρτη υπενθυμίζει σε όλους ότι πρόκειται για την κατεξοχήν έκφραση των ατομικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από την ενωσιακή έννομη τάξη υπέρ των Ευρωπαίων πολιτών. Όλες αυτές οι δράσεις μαρτυρούν μια σαφή φιλοδοξία: να έλθει το ΔΕΕ κοντά στους πολίτες, εδραιώνοντας τη μεταξύ τους σχέση εμπιστοσύνης η οποία βασίζεται στην αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων τους.

Ενημερωθείτε για τη νομολογιακή και θεσμική επικαιρότητα
curia.europa.eu

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

L-2925 Luxembourg

Τηλ.: +352 4303-1

Το χειρόγραφο ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2026 / Στοιχεία αναφοράς έως τις 31.12.2025

Σελιδοποίηση: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης / Διεύθυνση Επικοινωνίας / Μονάδα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης, 2026

Για τυχόν περαιτέρω χρήση των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση δεν ευθύνεται ούτε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε κανένα άλλο πρόσωπο το οποίο ενεργεί εξ ονόματός του.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2026

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2026

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Για όλες τις εικόνες: © Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός εάν αναγράφεται κάτι διαφορετικό. Σελίδες: 9 © European Law Moot Court – 15 © Gabinete do Presidente, Supremo Tribunal de Justiça – 98-99, 101 © Gediminas Karbauskis

Για τη χρήση ή την αναπαραγωγή στοιχείων επί των οποίων η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ενδέχεται να είναι απαραίτητη η άδεια των κατόχων των σχετικών δικαιωμάτων.

Print	ISBN 978-92-829-5059-3	ISSN 2467-1282	doi:10.2862/4072692	QD-01-25-007-EL-C
PDF	ISBN 978-92-829-5058-6	ISSN 2467-1517	doi:10.2862/3461304	QD-01-25-007-EL-N
HTML	ISBN 978-92-829-5102-6	ISSN 2467-1517	doi:10.2862/8737908	QD-01-25-007-EL-Q

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διεύθυνση Επικοινωνίας
Μονάδα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης

